

Друга(чија) Србија

ИДЕНТИТЕТ

7-8

зима 2007

СУЗОВСКИ СВИТАК

У овом броју објављујући извесна сведочанства, одабране текстове наших писаца и критичара: у распону од неколико деценија: *Ива Андрића, Бранка Ћопића, Мирољуба Тодоровића, Предрага Пузића, Саше Ћирића, Томислава Маринковића, Ивана Чоловића и Владиславе Гордић Петковић*, ИДЕНТИТЕТ покушава да проникне зашто је овде још увек немогуће превредновање?

ИДЕНТИТЕТ покреће и неколико нових рубрика, које откривају скривене вредности појединих наших књижевних часописа. Тако доноси одломке Из „Узалудних путовања“ **Јована Ћирилова**.

IZABRANE PESME Kamingsa

У рубрици СУЗ објављена је безмало цела песничка збирка Александра Лукића ЛИБЕЛА НАД СВЕТОВИМА

У овом двоброју објављују још своје радове *Ђорђе Кониковић, Мат Горски, Лаура Барна, Владимир Кирда Болхорвес, Никола, Вушковић*, и први пут - **Ранко Јаковљевић**

Основан
2007.

Оснивач
Мирослав
Лукић

ИДЕНТИТЕТ

ДРУГА(ЧИЈА) СРБИЈА
СУЗОВСКИ СВИШАК

Одговорни уредници
Мирослав и Димитрије Лукић

Адреса редакције и администрације
11000 Београд
Сердар Јанка Вуковића 1 / 13
тел. **063 / 7 669 853**

излази 4 пута годишње
у свескама до 7 шт. табака
Годишња претплата 1100 дин.
За правна лица 2000 дин.
За претплатнике из Европе 30 евра
За претплатнике из Америке 35 долара

Књижарска цена овог броја 200 дин.
Директна куповина од издавача
130 дин.

Цена дигиталне верзије
појединачне свеске 30 дин.

Издавач

Детаљније информације

Web site
www.zavetine.com
http://www.zavetine.blogspot.com

Е-маил
одговорног уредника
zavetine@verat.net

Садржај двоброја
7-8 / 2007

РЕП

**У ОГЛЕДАЛУ
ИДЕНТИТЕТА**

**Шта значе сва ова подсећања, сведочанства, преузета
из најразличитијих извора и медија?**

Из цепних бележница... Иво Андрић	4
Савремене теме. УСВЕЧАНОЈ ДВОРАНИ, ПРЕД ИСТОРИЈОМ	Бранко Ћопић 5
ДНЕВНИК 1982.	Мирољуб Тодоровић ...10
Из ЛОМАЧЕ ЗА SENSА	Предраг Пузић 12
ЗАПИСНИК ванредне скупштине Српске књижевне задруге, одржане на дан 22. априла 1945. године.....	13
CEMENT. ČAS DR TULPA, ILI KUM 2.. Saša Ćirić ...	26
ŠTRAFTA.KAKO POSTATI AKADEMIK - Saveti mladom piscu ... Tomislav Marković	28
Vesti iz kulture, 10	Ivan Čolović 30
. BLOGOPEDIJA ...Vladislava Gordić Petković .	32
<i>Зашто још увек овде нема превредновања?.. М.Л.</i> ...	35

РЕП ОД РЕП

ПОДВУЧЕНО

Из „Узалудних путовања“... Јован Ћирилов	38
ЛАВОВИ И МИШЕВИ	
Лав и миш	44
Наградни задатак	44
Из IZABRANIH PESAMA Kamingsa	44
e. e. kamings i r. g. tili.	Zoran Paunović 47

КРКАЛЕСКА

KOSOVO JE SRBIJA	Đorđe Koniković 48
Говор командира прве чете Четрдесетог пешадијског пука капетана ЛУКЕ ЂУРАШКОВИЋА	49
<i>Verovali ili ne: ЈЕВ'О ЈЕЖА У ЛЕЂА</i>	O. J. 51
"ТАМО ДАЛЕКО"- ЂОРЂЕ МАРИНКОВИЋ ...	
РАНКО ЈАКОВЉЕВИЋ	52
VIAGOTVORNOST ILUZIJA	Vladimir Kirda Bolhorves ... 56
PROSTOR I VREME Sagledano kroz i od Duha	Nikola Vušković 60

СУЗ

СКРИВЕНЕ ВРЕДНОСТИ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ И КУЛТУРЕ

Александар Лукић ЛИБЕЛА НАД СВЕТОВИМА	62
Ушће срећних сенки	82
Осуђени	Лаура Барна 86

ДУР

Mat GORSKI 1980 -1982	87
Архив у оснивању	94
Дружина СУЗ	95
Карневал крај шумске реке	Дим. Лук 96
Писма наших читалаца	99
Џојс у Београду	99
Уз овај двоброј	100

У ОГЛЕДАЛУ
ИДЕНТИТЕТА

**Шта значе сва ова подсећања, сведочанства,
преузета из најразличитијих извора и медија?**

Из цепних бележница

*

У основи желимо само једно:истину. Ослободити се овога хука речи и пробити кроз ову схему слика и доћи до истине, наге, просте, па ма и смртоносне. После свих јадних прича, иза ћутања самог, отпочинути на тврдом и тамном тлу, не видети, не дисати, не живети, али последњим пламсајем свести обухватити истиуну, једино достојанство... (стр. 180)

*

Треба се чувати римованих истина и с неповерењем примати и њих и оне који их праве или их сувише често употребљавају (стр. 185)

*

...Дневник је покушај да се заобише смрт и нестанак, и у бескрај продужи живот духовно и физички завршеног и онемоћалог човека. Мемоари су још гори. (стр. 195)

*

Кад судимо о људима, њиховим поступцима и карактерима, треба имати на уму да људи, из разних узрока који не зависе од њих, не могу свуда, увек и о свему говорити истину. Једни је не виде, други је виде наопако, што је исто или још горе, а трећи просто немају снаге за тај подвиг(...) Тражити од тих људи не само да не греше свесно и отворено против истине него и да је не заобилазе и не прећуткују, значи тражити од просечно развијених људи да буду - атлети. (стр. 200)

*

Такви смо ми људи, једном мером меримо реч кад је упућујемо људима око себе, а посве другом кад нас та иста реч, враћена, удари у лице. А ствар би била у реду кад бисмо, упућујући речи другоме, имали бар десети део оне осетљивости коју показујемо примајући ту исту реч упућену нама. (стр. 173)

*

Кад власти већ толико докумената и фотографија траже од сваког грашанина, требало би увести још нешто. Требало би уз сваку молбу за намештење, поред последње фотографије (не старије од шест месеци) тражити још две, једну из дјетињства и једну из дечачких година. Тако би се о том човеку знало много више и много боље шта је и ко је и какав је. (стр. 173)

*

Најјефтиније се продају даровити и способни људи, јер њих лукави купци највише траже, а они сами врло често нису ни свесни своје вредности. Ту треба

тражити узрок многим од великих личних трагедија изузетних људи... (стр. 93)

Иво АНДРИЋ

(Из ЗНАКОВА ПОРЕД ПУТА, Сабрана Дела Иве Андрића, друго издање, Свјетлост, Сарајево... 1977, 576 стр.)

САВРЕМЕНЕ ТЕМЕ
УСВЕЧАНОЈ ДВОРАНИ, ПРЕД ИСТОРИЈОМ

I

У ХЛАДНОЈ СВЕЧАНОЈ дворани, кад стане пред историју, писац ће се наћи сам, немилосрдно сам и огољен, на последњем суду, прав и замукао, са својим дјелом као јединим упориштем. То му је и одбрана и оптужба, штит у руци, и сабља над главом..

Нема више пред њим трибине са које трешти аплауз или протестно фијуче метак звиждука. Нема клана, клике, часописа, утицајног друга, комитета, бдагонаклоног критичара и занесена обожаваоца. Нема вшпе, ни лијеве ни десне стране свијета, ни «наших», ни «ЊИХОВИХ». Нема чак ни непријатеља, доброг старог непријатеља, брата рођеног, који ти најбоље покаже на коју ти страну пада сјенка.

Родио си се чист и го, а сад, кад одлазиш, једино носиш пред собом, као ктитор задужбину, своје дјело, да би ти оно, на последњој строгој капији, отворило, пут преко Ахеронта, у царство сјена, да пођеш за Вергилијем, да полако шантуцкаш уз Вука, и путујеш кроз таму за слијепим про роком и видовњаком Вишњићем.

Још ти једино смета страховито удаљен, а тако језиво близ, самозадовољан жамор твојих свечаних укупника: «Ми смо га од почетка схватили, ми га подржавали, ја му рекао, каже он мени, сједимо ми тако"... Грицкају ти невидљив лоровов вијенац, као гусјенице дудов лист за својесутрашње свилене тоге...

Стаће сваки од нас на овако мјесто гдје се више не мијења ни длака ни ћуд, нема више врдања. Више ти не помаже да заурлаш ратоборно као мрки вук: «Били смо смо вазда на барикадама!", да се увијаш као претворан лисац: «Другови, ја самокритички признајем пропусте", да се церекам лешинарским смијехом КИПЛИНГОВА ЧАГЉА (канис ауреус!): «Заштитниче масовне културе, има ли нека кашичица за сиромашк?»

-Ћути, ко те шта пита, доста си около галамио и репом прашину дизао — рећи ће ти отприлике прастара тетка историја. — Овдје твоје дело има и да те тужи и да те брани а ја предсједавам, молићу лепо...

II

Ко свирца плаћа, тај и пјесму поручује.

— Види ти проклете бабе! — стресем се ја као у неком кошмарном сну и одједном видим ... Шта ја то видим! Је ли то једна од генералних проба за мене и моје другове, кочићевска поспрдна суданија или

*) Златни пас

мрачни кафкијански процес, стварнији од сваке стварности.

— Хајдемоте, полагацко, причај како је било. Дозвољен је проценат лажи и до тридесет одсто, толико сте, иначе, и од пореског уреда бенефицирани за ваше стваралачке трошкове — почиње лежерно, невидљиви иследник („судац изумитељ" — што би рекао мој стриц Ницо — који те изумињава док не сиђеш с ума).

— Па ето.... Оних првих година послје ослобођења, у ведром стваралачком полету (у прена-прегнутој еуфорији наше побједничке партизанске ескалације — што би се рекло дивним језиком данашњих „структура") ми смо просто пловили кроз свечане шпалуре узавреле младосги, дизали у лагум препуне дворане лако запаљивог материјала, слушалаца („Живјели наши напредни писци на челу с Партијом!") журили смо у фабрике, руднике и задруге да се „на мјесту лица" увјеримо и видимо „како то ради наш радни човјек"...

— Звали сте то „уознавање живота и прикупљање материјала", је ли?

— Тачно тако. Искрено смо у то вјеровали.

— Лијепо је од тебе што признаш и поштујеш једну своју, шта да ти кажем, можда илузију, давну и пријекотребну илузију.

— Навалисмо, онда, на омладинске пруге. Они педантнији опјеваше сваки праг и закивак од Брчког до Бановића. Неки, занесенији, заљубише се у облаке над Босном, у траву поред „штреке", у ноћни шум рјечице Тиње. Један пјесник, Сријемац, отисну се попут ждробета низ пругу и враг ме однио, ако је видио игдје игга око себе, просто је уживао у трци и у томе што је жив.

— Дакле прва стваралачка диференцијација младих по линији личних афинитета и склоности — рече иследник учено и забринуто упита — Вама је, друже, суза у оку. Да вас нисам нечим повриједио? Узбуђени сте? Да прекинемо за тренутак?

— О, не, не, наставите.

— Добро. Идемо на прве сукобе и неспоразуме. Шта најљепше памтите из дана, кад сте написали прву сатиру? Шта сте очекивали?

— Похвалу за један пионирски подухват, за један продор бар за корак напријед.

— И шгга би?

— Дочекаше ме као на сабљу, артиљеријском паљбом из најтежих калибара, назваше ме клеветником, уцрташе ми координате иегдје између западњачких, ситнобуржоаских, овај... и ових источних .., не сјећам се више.

— И јеси ли се препао?

— Па дабоме, нигдје ме није било жива... Основна поука из тога била је: не истрчавај напријед, испред руководства. И тај захтјев траје упорно од онда до данашњег дана.

— Јеси ли сигуран?

— Сто посто. Писцу се још увијек ускраћује и оспорава његов основни стваралачки порив, срж његова постојања, да продире у непознато пред собом, да открива, предвиђа, да „истрчава", гура се у будућност. Од њега се још увијек, у пракси, тражи да буде послушник, да подржава озакоњени поредак и сужбену политику.. Писцу не дају примат ни у чему, а кад га ту ухвате на дјелу, „у покушају", дограбе

га сурово као кокошара и ситног лопова, прогласе га бунтовником, лажним пророком, уображеним месијом. Ето, ту је чворно питање литературе код «ас. Ил се изборити за тај „статус“ или умријети (мислим, умјетнички) а на тај начин, коначно, и физички.

— Отегну ти, друшкане, ко Швабо тра лала. Како би било да ми пријеђемо на садашњи књижевни тренутак." Знам, како си почео с непријатним стварима, још би ти процес прогласили тајним „због виших интереса". А и непријатности можеш имати — сажали се на мене чак и хладни ислјелник, представник историје.

— Докле ти „виши интереси", пун ми је... шешир.

— Добро, добро, а сад нешто о „савременом књижевном тренутку", ту је Међународна година књиге, „децентрализација" културе, нов начин финансирања итд. Како се то на вас одражава, како то «доживљавају» писци.

— Како ко — што каже кокош. — Него, да пођемо поиздаље, опет из првих година.

... Нижу ли се, нижу, код нас, књижевне вечери, као што сам већ причао, па се, временом, тога посла прихватише домови културе, раднички универзитети, домови армије, школе. Ради радња, а све исти писци, иста имена, као на покретној траци: дижу те од твог радног стола, од твог јединог правог посла, кад год им се усхтије; како ко пожели. Оставља „машингевешицер» Николетина своје мјесто за митраљезом, свој положај и креће да чисти упарљожену шталу, да лакира намјештај по кабинетима, да сади цвијеће у пионирском вртићу «Лептирак", а Ницо упорно неће „преквалификацију" за цвјећара, лакирера и потркушу, плаче у себи за својим оружјем и псује православне Часне вериге, јер види да га вуку, окованог као мечку, тамо гдје му није чворни пункт.

Кратко речено: пишеш књиге, то ти је посао, а сад те вуку да их около и читаш па још и перцетом да шкакљаш публику по табанима, да би се смијала. Ниси, вели, довољно атрактиван.

А у писцу, из дана у дан, расте паника, буја осјећање кривице: издајем себе, свој основни позив. Толики јунаци у мени чекају на свој ред, толико је њих, тек зачетих, који чекају да им удахнем душу, да им оживим чула, да проглелају, проговоре.

И што је још страшније; зашто подцјењују нашу публику? Зна она и читати, и мислити па чак се и смијати (бар од муке!). Није ова земља проблематична малољетничка колонија, дјечје обданиште да му причамо бајке-шалалајке.

Рече ми један човјек; „Писац треба да одушевљава публику, а не да се пред њом одушевљава». Тачно је то, али за неке писце, то је, ево, казана у дванаестом часу када их је поплава сгихија избацила у циркуску шатру забављача, харлекина и „глупих Августа" да ваде зечева из шешра.

А ова се земља све више буди, расцвјетава. Нашао један крај свог, већ полузабарављена пјесника, оплијевио неки градић коров са гроба тужног поклоника звијезда, траже суграђани безимену могилу презреног поете, који је чаршији служио за спрдњу, обилазе некрополе стећака којима се инспирисао њихов суграђанин, пјесник.

Није ова земља осинак завађених племена и барјактара, узнемирени логор хорде, која једва чека

да крене у рушење (Неко је и у то гура и тако креира, наравно!).

Умјетност и Литература, у свом племенитом походу, њу претварају у расцвјетану поетску башгу, у идиличну поетско-пастирску Аркадију, у митску земљу умјетности, игара, пјесме.

— Чек, чек сад се нешто сјетих! — прену ме из мог неконтролисаног заноса стара тетка исто рија — Кад већ толико цијените сваког писменка и сваки стих, зашто сте онда низ живих писаца причепили, пришафили, спремате им катил-ферман, а?

— Е, на то ћу ти одговорити кроз десетак — двадесет година, док се детаљно пропитам, а ти можеш причекати, та зашто си историја — одговорих ја, па наставих даље о башти:

— Све је то, вјероватно, у први мах, наивна, визија сретне земље игре и пјесме, али на нама је да не дозволимо да се све то претвори у вашарску пјану механу гдје се најприје у лампе пуца, да не постане „културно-забавни полигон» за тезгароше и менаџере, који ће нас упрегнути у своја кола. Вуче на то наша тешка заосталост.

За разне шићарције и криволовце из подрчја културе некад су ловишта била велики радни колективи и градови, метрополе, а данас — интересантно је чак и свако село и сеоска крчма. Сваком се може продати и програм и извођачи. Што заосталија средина, тим је и ниво нижи.

— Гајиш башту, грађанине ове земље, тражиш градинара да ти је обликује, а чим зеричак дремнеш, ето ти невоље:

*„Била поноћ, нема, глува,
вртар спава, врт не чува
и сред врта, цветна, чедна,
увуче се свиња једна!*

Башта се на све стране умножила, настала права јагма за културним програмима и манифестацијама, умножили се културни сервиси и сличне организације, али се умножиле, и друмове по прилично затвориле, разне културне кесеције, баш тамо „куд пролази царевина благо": Сад је далеко теже да их похваташ и „идентификујеш".

Они писци, који су имали ту срећу ил несрећу да већ одавно постану тражена роба, постају прва мета у овој културној најезди, која понекад тутњи преко наших глава као нека застрашујућа кавалкада од које се ошамути и заглухне.

Издавачи их отимају и преотимају један другоме, продају, препролају, позајмљују, читавог и траншираног (проза — поезија — дјечја!) поткупљују, откупљују, краду и плаћају „на зелено". Нарочито су агресивни новопечени, ге-ге издавачи, зелене беретке, ајкуле које муњевито упадају на ратно поприште, зграбе, попале и повлаче се по извршену задатку као да их никад ни било није.

Пођеш ли да их тражиш, пукни прстом за Мијатом!
— нема их..

Привлаче се разне издавачке новајлије великим издавачким кућама као пустињска лисица старом лаву и гледају да уграбе свој дио плијена. Лове уреднике, писце, ренегате и калкуланте, анимирају их, потплаћују, краду пословне тајне, убацују се у туђе издавачке планове, минирају их и цијепају. Збуњују и у пекмез гурају грешне писце, којима су и без тога радарски екрани увијек пуни поетског снијега, па им свака грабљивица на голууба личи.

Настаје, тако, распад издавачких планова и подухвата, културних захвата, обичног пословног морала и морала уопште. Јавашлијски дармар с других привредних подручја протеже се и на културу.

Посебно, до напетости мучан и трагичан утисак остављају многи, а све бројнији, млади полетарци који тек излијећу.

„Слабо храњени и много бијени" као они Андрићеви шефрти с Бистрика, они су приморани да крећу у печалбу, у најам, од издавача до издавача, да стварају литерарне екипе ко је се пробијају од града до града попут старијих малољетника, да жипче, са зла иа горе, попут старих позоришних дружина. Падне негдје и џабна вечера па и банкетих (дај шта даш!) а кад им дојади печалбарење и обијање издавачких прагова, бацају се понеки очајнички у издавачку герилу, у праве „тупамаросе" под паролом „зграби новац, станове и положаје од оних који их имају».

Ово је најочајнија парола коју сам чуо али је близу памети и човјек је приморан да призна њену реалност.

Као врхунац свега, јављају се данас и на подручју културе менаџери, прекаљени крупни „босови", који не штеде никога и ништа и од свега праве бизнис, гешефт, зараду. Наступају неупадљиво, питомо, у рукавицама. Имају прсте у сваком културном подухвату, а кад напипају да „пролазиш код публике", зачас те смотају као муву. Организују ти турнеје по школама, фабрикама, домовима културе, иностранству, у приличују ти атрактивне сусрете, успављују комплиментима, надижу ти реп. Измјере ти брзо, попут компјутера, популарност, патриотизам, степен партијности, ре-волуционарну прошлост, чврстину братства, гастрономске склоности, оданост Бахусу и Венери. Онда те убаце у своју калкулантску машину и стручно те транширају: за штампу то и то, за велике радне колективе таман ово, школе ће откупити мале курире, од Бухе до Мише, армија пламен Сутјеске и Козаре, жене Стојанку, а многи, ево, траже солидније мотке да подрже клонуле барјаке братства и јединства. Све је братац раскрчмио, а теби остају само рогови и копита па се последије питај, да ли си био мазга или во, кад су те тако лијепо насањкали да оставиш свој радни сто у пуној ства-ралачкој снази и расипаш се на четири вјетра.

«Биће то башта-град"— рекао је Мајаковски за свој вољени Кузњец. Биће и ова земља „башта сљезове боје", плава и црвена башта мога дјетињства, увјерен сам у то и хоћу да вјерујем. Зашто бих иначе живио, слутио и призивао драге сјени.

Бранко Ћопић

Београд, *Књижевне новине*, 16 мај 1972, бр.
415, Година 24, стр. 1,11

Мирољуб Тодоровић
ДНЕВНИК 1982.

[Децембар 1982]

У међувремену био до Милоша Бандића, на Филолошком факултету, однео му: Алгол, Текстум, Сигнал-арт, Сигналистичка истраживања и још неке књиге и материјале. Рекао бих да помно проучава сигнализам. Обавештава ме да је наставничко веће факултета одлучило да моја дела заједно с делима Мирка Ковача уврсти у програм.

*Даје ми свој нацрт за **Историју српске књижевности од 1918–1981**. Из тог нацрта за овај Дневник одељак под насловом „Савремена књижевност“:*

Књижевна ситуација 1945–1950: схватања и погледи на литературу, из претходног раздобља, трају делимично и у новим приликама. Општи просветно-културни полет и ентузијазам књижевности у слободи и сарадњи с друштвом, у обнови и социјалистичкој изградњи земље. Писци формирану у ранијим литерарним периодима (Вељко Петровић, Исидора Секулић, Иво Андрић, Милан Богдановић, Десанка Максимовић и др.) активно се укључују у нов књижевни и друштвени живот. Први Конгрес књижевника Југославије 1946. године. Књижевни листови и часописи – „Младост“, „Књижевност“, „Књижевне новине“ и др. Доминација поезије, њен карактер и тематика; продукција приповетке. Структура и развитак књижевности између декларативно-уопштених, схематизованих изјашњавања и поетике социјалног реализма и нових, сложенијих стваралачких нужности у даљем преображају и размаху културних и друштвено-политичких иницијатива и односа.

Конгреси писаца 1949. и 1952: све интензивније кретање књижевне уметности, и књижевног живота, ка разноликостима естетских процеса, експеримената и промена, и важност социјалистичке перспективе у тим процесима. Афирмација модерних концепција књижевности. Веза с нашом међуратном и савременом европском и светском литературом.

Продор песничке авангарде и полифонија песничких гласова, субјективитета, индивидуалних филозофских и естетичко-поетичких становишта и стремљења (Душан Матић, Оскар Давичо, Марко Ристић, Ото Бихаљи-Мерин, Душан Костић, Мира Алечковић, Славко Вукосављевић, Слободан Марковић, Бранко В. Радичевић, Радомир Константиновић, Стеван Раичковић, Васко Попа, Миодраг Павловић, Бранко Миљковић, Божидар Тимотијевић, Бранислав Петровић и др.). Појава књижевних група и њихова конфронтација педесетих година – између реалистичке и модерне оријентације – у листовима и часописима „Младост“, „Књижевне новине“, „Сведочанства“, „Дело“ и „Савременик“. Диференцијација књижевне критике тих година и развој књижевне историје, теорије и критике последњих деценија, као и ликовне, музичке; поједини представници: Зоран Мишић, Борислав Михајловић, Зоран Глушчевић, др Милош Н. Ђурић, Милан Кашанин, Павле Стефановић, Младен

Лесковац, Миодраг Поповић, Радомир Константиновић, Драган М. Јеремић, Радојица Таутовић, Предраг Палавестра, Срба Игњатовић и неки други.

Динамични раст и напредак романа (а и приповетке и драме): аналитички однос према књижевној грађи, тежња за што потпунијом уметничком истинитошћу, иновације у методу, форми, језику - поетски (лирски) роман, реалистички, психолошки, политички, роман тока свести, митско-симболички, сатирични, есејистички – и друге особености интелектуално-артистичког концепта прозе коју су дали Иво Андрић, Михајло Лалић, Добрица Ћосић, Оскар Давичо, Бранко Ћопић, Антоније Исаковић, Александар Вучо, Ерих Кош, Милош Црњански, Меша Селимовић, Миодраг Булатовић, Александар Тишма, Бора Ћосић, Бошко Петровић, Борислав Пекић, Александар Поповић и др.

Пренаглашавање неких стереотипних, апстрактних, формално-стилских елемената и поступака у прози крајем педесетих и шездесетих година и реакција крајем шездесетих и почетком седамдесетих година у прозним делима која се непосредније баве различитим видовима животног реалитета и савремености (Драгослав Михаиловић, Живојин Павловић, Мома Димић, Видосав Стевановић и др.). Егзистенцијализам и структурализам као компоненте духовних интересовања и филозофско-критичке теорије крајем педесетих и током шездесетих година. Отпор разним облицима естетизма и традиционализма – почетком седамдесетих година – и нова афирмација марксистичке мисли.

Као континуитет досадашњег периода послератне, односно савремене српске књижевности испуњавају и одређују поједине етапе, фазе (1945–1950, 1950–1955, 1955–1965), тако је и најновија етапа (1966–1981) испуњена извесним својим садржајима, тенденцијама и противуречностима.

У поезији, поред неједнаке, плодне продукције и великог броја млађих песничких имена, приметно је трагање за новим могућностима форме и језика (конкретна, визуелна, компјутерска поезија, зарим асоцијативна, поезија свакодневности итд.), као и формирање песничких група и оријентација. Неосимболизам, из 1956. године (припадници: Бранко Миљковић, Милован Данојлић, Драган Колунџија и др.), био је сасвим краткотрајна претходница, након чега је, 1959, односно, тачније, 1968-69, уследио сигнализам (Мирољуб Тодоровић, Љубиша Јоцић и др.), потом 1963. фолклорна сеоска песничка 'наива' (Србољуб Митић, Добрица Ерић, Милена Јововић и др.), затим Књижевна радионица 9, и, напослетку, 1979. године, клокотризам (Александар Секулић, Адам Пуслојић, Миљурко Вукадиновић и др.).

Већ споменута тфастојања прозе ка непосредном, дубљем осматрању стварности и савремености настављена су касније новим продорима и резултатима: у разграњавању прозе, односно романа, ка обимној, вишетомној романескној композиционој структури и епопеји (Михајло Лалић, Добрица Ћосић, Ерих Кош, Борислав Пекић), у прозном приказу савременог урбаног доба, али и прошлости, историје, у тежњи за документарношћу, за методичним коришћењем и повезивањем фактичног, документарног материјала и фикције (Борислав

Пекић, Данило Киш, Мирко Ковач и др.), у жанровској а и (донекле) тематској разноврсности која обухвата елементе модерног реализма, пародије и хумора, апсурда, феноменологије, фантастике, мемоара, специфичног језичког поступка и комбиновања итд.

Видни су додери и прожимања наративне прозе с другим формама и медијумима – позоришна адаптација, филмски сценарио, ТВ роман и ТВ серија (у 1980. то су биле поједине реализације Драгослава Михаиловића, Свете Лукића и др.) – и мноштво осталих актуелних, текућих покушаја, аспирација и вредности, у дифузним контрастима променљивог, статичног и полемичког, неиздиференцираног и продуктивног књижевног живота и стварања – у Београду, Приштини и Новом Саду, али и у Крушевцу, Нишу, Крагујевцу и неким другим местима.

Најновије појаве, аутори и дела у прози, песништву, драми, есеју, књижном новинарству и публицистици, у књижевној историји, критици и науци о књижевности и њиховим сусретима са осталим уметностима и научним дисциплинама: методолошка, лингвистичка, филозофска, психоаналитичка истраживања.

(Фебруар 1981.)

М. И. Б.

– **Unus mundus** (Ниш), 19–20–21–22 (2006).

Из ЛОМАЧЕ ЗА SENSА

(Слово Елија Финција и другова)

Као “трећи човек” овог летописа појављује се књижевник Ели Финци (1911-1980). Иако не припада сасвим претходно споменутих весницима и саучесницима злочина, он се једним својим текстом њима и те како придружио. Финци се, наиме, огласио крајем децембра 1944. године, онда када је “ствар” са Стефановићем и другима већ била готова, и то чланком објављеним у *Борби* под насловом “Разбојничка дружина у Српској књижевној задрузи”.

Осетивши се, однекуд, позваним (вероватније задуженим) да у заштиту узме “нашу народну културу” од “фашистичке групе” предвошене, по њему, Љотићем, Велмар Јанковићем и Светиславом Стефановићем, Финци, у име “слободне уметности”, узима реч и суди и пресушује члановима комесарске управе СКЗ.

Ослањајући се на Јонићев извештај о раду Комесарске управе, запитајмо се кога то Финци сврстава међу најодговорније? Наравно, Светислава Стефановића, тог “високог теоретичара и још више практичара фашистичког морала”. Његов удео у раду Задруге сматра, наравно, највећим. И зато је Стефановићева кривица, по Финцијевим мерилима, највећа, али у прилог томе он не износи ниједан ваљани доказ. Прокаженом песнику ставља на душу што се уопште усудио да ради у време окупације. Стефановић је, по њему, у своју мрежу покушао, што обећањима, што претњама, да увуче што већи број

књижевника, а затим да ову угледну установу различитим махинацијама систематски материјално упропасти.

Тодор Манојловић је у једном свом писму, написаном месец дана после Финцијевог напада у Борби, тврдио да Финци не износи доказе већ инсинуације, осим у једној ствари: "Овде хоћу да приметим још, ради истине, да и они остали чланови Финцијеве петорке - сем једног оног који је то већ смрћу *испаишато* - нису били колико сам ја видео и знао, нити фашисти нити германофили".

Улога Елија Финција аје јасна. Он својим писањем оправдава обухватање осветом и, након тога, мирне (?) савести, одлази на дочек "срећне" Нове 1945. године.

*

Нису само Ђорђе Јовановић, Марко Ристић и Ели Финци предлагали и оправдавали "истребљење потурица". У наступима такве врсте јављали су се и други гласови, тако да се не може тврдити како су у питању само поједини солисти већ, како смо видели, добро увежбан хор. (...)

ПРОГНОЗА

Пре него што је Светислав Стефановић стрељан, у затвору га је посетио Слободан Пенезић Крцун, тада двадесетогодишњи потпуковник НОВ и шеф ОЗН.е за Србију. Кажу да је на Крцунову претњу, "како ће гадно проћи", Стефановић мирно одговорио: "Нико од нас не зна како ће завршити".

ПОРУКА

У једном писму упућеном из Беча, 1898. године, свом пријатељу Александру Сандићу, некадашњем писару Вука Караџића, млади Стефановић написао је и неколико реченица које се, узимајући у обзир неправду која му је учињена на крају живота, данас могу читати готово као порука: "Није ми стало ни до чега другог, него до тога да истина стане на своје место, а ја знам да је истина на мојој страни, мада јој не преостаје ништа друго него да, у својој немоћи, са осмехом презире ситне силнике".

(стр. 87.88; 92 .93)

ЗАПИСНИК

ванредне скупштине Српске књижевне задруге, одржане на дан 22. априла 1945. године.

Почетак у 9. 30 часова.

УЧЕСНИЦИ:

Вељко Петровић
Ђуро Гавела
Божидар Ковачевић
Тодор Мраовић
Др Милош Московљевић
Ђуро Бањац
Др Миодраг Ибровац

Лист за сучељавања

Милан Ж. Живановић
Др Светислав Предић
Др Славко Шећеров
Миодраг Ристић
Јаша Продановић,
Чедомир Миросављевић
Љубица Радојчић
Урош Џонић
Инг. Смиљанић
Л. Војновић
Косорић

Ванредну скупштину отворио је председник по годинама старости, г. Тодор Мраовић.

Тодор МРАОВИЋ: - Уважени задругари, пала ми је у део част, да као један од најстаријих чланова СКЗ, отворим овај састанак.

Наш данашњи збор није обичан скуп. То је прва скупштина СКЗ после нашега ослобођења од мрскога и досад незапамћенога јарма немачких и фашистичких насилника. На овој скупштини ми треба да обновимо у слободи рад наше Задруге, да нам књижевна Задруга опет сине некадашњим сјајем, да продужи где је прекинута пре четири године.

Ја верујем да ћемо у том послу и успети. Непријатељ и издајници покушали су да разруше темеље на којима се Задруга уздизала, али су се преварили. Њен темељ је наш народ, његове културне вредности, а данас тај темељ чвршћи је него икада.

Људи су смртни. Међу нама нема нашега председника др Тихомира Ђорђевића, који је читав свој век служио српскоме народу (узвици: живео!). Вихор рата однео је с овога света многе наше чланове, добротворе и сараднике, јер су људи смртни, али је дух народни бесмртан а тим духом живи СКЗ.

Отварајући ову скупштину ја вас поздрављам у име сазивача, и молим вас да изаберемо председавајућега овоме збору. Предлажем књижевника Вељка Петровића (једногласан одзив: прима се!).

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Другови добротвори, господо задругари, велика вам хвала на овој почести, јер заиста за нашег човека који се бави српском књигом не може бити веће почести, него да се једном у животу појави на месту на коме су се појављивали најсветлији наши умови, као што су Стојан Новаковић, Љубомир Стојановић и други.

Поздрављајући вас, и узимајући ову дужност, морам да напоменем да сматрам да сам у овом тренутку дошао на ово место више као заменик једног нашег задругара, честитог и вредног нашег зналца народне књижевности, који је главни извор свих наших инспирација, нашег старог задругара г. Јаше Продановића (бурно одобравање и одушевљење: живео Јаша Продановић!). Њему је ово место припадало и у духу континуитета и продора у ново време, али је он презаузет и сасвим је разумљиво да је препустио ово место млађима.

Преузимајући ову дужност сматрам за пријатно да поздравим друга Грубачића, као заменика нашег министра просвете (буран аплауз). Он је послат овамо да заступа ми-нистра просвете, и ја га молим и мислим да је сасвим природно да ће он и са добром вољом, и са добром душом, пратити овај наш

завршетак старога и улазак у нови период ове наше народне просветне установе.

Пре но што пређемо на дневни ред, поздрављам не само вас добротворе, наше задругаре који сте овде присутни, срећом, после оволико бура, него да поздравим и све оне који, по несрећи и по вихору догађаја, нису могли да буду присутни, наше задругаре и добротворе у заробљеништву и по разним логорима, и да се сетимо и оних који су своје животе дали у борби за ослобођење (слава им!).

Прелазећи на сам дневни ред ја молим задругаре, да за нормално функционисање ове наше ванредне скупштине изаберемо секретаре, и ја сам тако слободан да вам предложим за секретаре: Милицу Војновић, Божидара Ковачевића и Живорада Јовановића (прима се!). Молим господу да заузму своја места. Секретаре ћу молити кад дође до избора нових чланова да приме дужност бројача гласова.

Прелазимо на другу, можда главну тачку дневнога реда, и молим друга Гавелу да он да извештај о раду Комесарске управе за време рата, који је он саставио. Ђуро ГАВЕЛА: - Пракса је у књижевној Задрузи била да се извештаји не читају, јер верујем да је он могао доћи свакоме до руку, тако да можемо одмах прећи на дискусију.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Да ли се прима овај предлог друга Гавеле (прима се!). Молим да се јави ко има да стави какву примедбу на извештај. Ствар је врло тешка, наравно и врло важна, и не би требало да прође без дискусије. У разговору који смо имали, пријатељ Живановић је имао извесних примедба, па ако се нико не јави, ја бих молио да нам он каже коју реч.

Милан Ж. ЖИВАНОВИЋ: - Ја сам уверен да ће се задругари јавити да кажу своје мишљење и своју праву реч о свему што је Комесарска управа починила са Задругом за време окупације. Али да бих отворио дискусију, и да би се на скупштини чуло и јавно шта је Комесарска управа учинила са имовином СКЗ, ја сам слободан да задругарима скренем пажњу на податке и цифре које је друг Гавела изнео на страни 44 свога извештаја. Погледајте стање магацина СКЗ до рата. Погледајте спискове људи који су примали стотине хиљада динара. Светислав Стефановић, кажњени издајник (је) примио ни мање ни више него 544 000... Ето где су отишли новци који су отети од Задруге, да би се и она укључила у Хитлеров "нови поредак"...

И наш глас задругара треба да се чује; да се осуди оно што је за осуду, и да на овој скупштини дамо израза своје воље, своје решености да СКЗ буде и убудуће оно што је била у прошлости, и што ће бити...

Комесарска управа је оставила у Задрузи потпуну пустош. Мислим да ће скупштина Задруге наћи праве речи и изрећи праву казну за оне који су је заслужили (одобравање).

Божидар КОВАЧЕВИЋ: — Другови задругари, овај збор је сазвало педесет наших чланова добротвора, и они су пре ове скупштине разговарали о свему овоме, и на тој конференцији донели су једну резолуцију. Ако ми дозволите ја бих, поводом ових питања које је Живановић дотакао, прочитао резолуцију.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Ако се нико не јавља за реч, да онда прочитамо резолуцију.

Др Славко ШЕЋЕРОВ: - Да ли ће бити речи о имовном стању Задруге?

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Биће касније речи о томе. Има реч г. Ђуро Бањац.

Ђуро БАЊАЦ: - Потребно је да најоштрије осудимо рад Комесарске управе. Ми смо били задовољни да смо сачували своје животе, али то треба да се осуди. Друго, овде има књижевника и породица који су примили хонораре а ништа нису дали Задрузи. Ја разумем за оне који су нешто дали, за њих нека суд части суди да ли су криви или не, али не можемо прећи преко тога да људи приме хонораре а да ништа не даду Задрузи. Ја молим да се предузму мере да се ови хонорари наплате од тих који су их примили.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - То је правна ствар, и ја бих молио једног задругара да ову ствар проучи.

Божидар КОВАЧЕВИЋ: - То је већ предвиђено у резолуцији.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Жели ли још неко да узме реч?... (Нико се не јавља.) Онда молим друга Ковачевића да прочита резолуцију.

Божидар КОВАЧЕВИЋ (чита): - Ванредна скупштина добротвора СКЗ, која је одржана у Београду, на дан 22. априла 1945. године, пошто је саслушала извештај Ђуре Гавеле, делегата Повереништва просвете АСНОС-а у СКЗ, и после дискусије једногласно је доне-ла ову

РЕЗОЛУЦИЈУ

На дан 12. јуна 1942. године, одлуком окупаторског министра Велибора Јонића, од легалне управе СКЗ одузета је имовина Задруге и предата на руковање Комесарској управи. Од тога дана па до 20. октобра 1944. године, када је Народно-ослободилачка војска и Црвена армија ослободила Београд, СКЗ управљала је ова Комесарска управа састављена од људи који су се свесно и са планом, да задовоље своје личне амбиције, па и личне материјалне прохтеве, примили да служе немачком окупатору и његовим помагачима, изродима свога народа.

Комесарска управа водила је све послове СКЗ мимо њених писаних Правила. Али што је много важније, водила је све послове противно њеној светлој традицији и са намером да високе просветно-културне циљеве Задруге стави у службу окупатора, који је и на томе пољу хтео и желео да српски народ што више понизи и увреди. У томе је Комесарска управа потпуно и успела, јер рад СКЗ за то време није био њен рад, обележен светлом прошлошћу од пола века, већ је то био рад издајника свога сопственог народа у служби окупатора.

Стога скупштина СКЗ осуђује цео тај рад Комесарске управе, који је насилно вршен у име СКЗ, и јавно проглашава:

да цео књижевно-издавачки рад Задруге од 12. јуна

1942, па до дана ослобођења Београда 20. октобра 1944. године, није рад СКЗ, већ срамно дело издајника српско-га народа, који су седели у Комесарској управи и оних који су их у томе помагали, и стога пред целим народом тај рад проглашава ништавним.

1

Али, у исто време, ванредна скупштина СКЗ сматра да је њено право и дужност да, и са своје стране, казни све оне који су овако упрљали часно и светло име СКЗ, и стога, позивајући се на право које јој даје чл. 21 Правила СКЗ, решава:

1) Да се искључују из чланства СКЗ, за свагда, њени добротвори који су се ставили у службу окупатора и били чланови Комесарске управе: Др Светислав Стефановић, Драгутин Костић, Тодор Манојловић, Јеремија Станојевић, Младен Ст. Ђуричић и Милан Терић.

Они се више никада, док су у животу, не могу примити за добротворе Задруге, нити их после њихове смрти може ико за добротворе Задруге уписати.

2) Да се искључују из чланства СКЗ, за свагда, они њени добротвори који су пристали и одобрили да се њихове књижевне творевине штампају у издањима Комесарске управе, за то примили хонораре, као и они који су продали Комесарској управи рукописе, а ова их није штампала.

Они се више никада, док су у животу, не могу примити за добротворе Задруге, нити их после њихове смрти може ико за добротворе Задруге уписати.

3) Сви остали књижевници и јавни радници, који нису били добротвори СКЗ а пристали су и одобрили да им Комесарска управа штампа њихове књижевне творевине, или који су рукописе продали Комесарској управи, а ова их није штампала, било зато што рукописе од њих није никада ни примила, или их је примила али их није штампала у својим издањима, не могу се више никада, док су у животу, примити за добротворе Задруге, нити их после њихове смрти може ико за добротворе Задруге уписати.

4) Исто тако, док су у животу, не могу се никада примити за добротворе Задруге они власници ауторских права оних умрлих књижевника од којих та ауторска права потичу, а који су њихова дела и рукописе продали Комесарској управи, без обзира да ли их је ова штампала или не, нити их после њихове смрти може ико за добротворе уписати, а искључују се из редова чланова СКЗ сви њени добротвори који су тако поступили.

По себи се разуме, да ће СКЗ, када јој то буде могуће и то надлежни у њој одлуче, штампати дела ових умрлих наших или страних књижевника, која су на овај начин злоупотребљена од стране власника ауторских права.

2

У исто време ванредна скупштина СКЗ, позивајући се на члан 7 Одлуке о укидању и неважности свих правних прописа донетих од стране окупатора и

њихових помагача за време окупације; о важности одлука које су за то време донете; о укидању правних прописа који су били на снази у часу непријатељске окупације, а коју је донео АВНОЈ 3. фебруара 1945. године, решава:

1) Да се од лица која су у времену од 12. јуна 1942. па до октобра 1944. године, од Комесарске управе примила хонораре за рукописе које нису никада предали ни Ко-месарској управи, ни Задрузи до данас, нити се ти рукописи налазе у поседу Задруге, ако је потребно и судским путем захтева, да примљене хонораре у целости врате СКЗ, с тим да њихова дела, овако продата Комесарској управи, СКЗ не може више никада штампати.

2) Да се од лица, која су у истоме томе времену од Комесарске управе примила хонораре за рукописе које су продала Комесарској управи и који се данас налазе у поседу Задруге, а које Комесарска управа није штампала, ако је потребно и судским путем захтева да примљене хонораре у целости врате Задрузи, с тим да њихова дела, овако продата Комесарској управи, Задруга не може више никада штампати. Рукописе ће Задруга вратити писцима, односно власницима ауторских права, када Задрузи буду вратили дужне суме.

Имена свих оних на које се односе одлуке ове резолуције, под I и II, налазе се штампана на странама 33 до 44 Извештаја о раду Комесарске управе.

3

Комесарска управа примила је у чланство СКЗ 65 нових добротвора, чија су имена штампана на странама 49 и 50 Извештаја о раду Комесарске управе. Они су помагали на овај начин рад Комесарске управе, односно жељу окупатора да Задруга и за време окупације ради, па како је скупштина већ својом претходном одлуком огласила књижевно-издавачки рад Задруге под окупацијом ништавним, то скупштина одлучује, да се и пријем у чланство СКЗ, који је и извршен у времену од 12. јуна 1942. до 20. октобра 1944. године, поништи и да се добротвори, које је Комесарска управа за такве примила, бришу из чланства СКЗ, јер су постали мимо њених правила и у чланство примљени од Комесарске управе, чији рад не може ни у овоме погледу бити обавезан за Задругу. Добротворни улози на тражење ових лица биће им враћени у релацији вредности динара 20 :1, у оном износу колико су стварно уплатили до 20. октобра 1944. године на име добротворног улога. И ова лица док су у животу не могу бити примљена за добротворе Задруге, нити их после њихове смрти неко за добротворе може уписати.

4

Да би се у потпуности ликвидирао књижевно-издавачки рад Комесарске управе, ванредна скупштина решава:

1) Да се све књиге штампане од Комесарске управе, у времену од 12. јуна 1942. до 20. октобра 1944. године, под именом СКЗ, као Кола и које носе бројеве од 301 до 312 закључно, оглашавају као апокрифна издања и према томе све те књиге не сматрају се

издањем СКЗ.

СКЗ наставиће издавање својих књига са наредним ч, бројем 301, јер је последња књига штампана од СКЗ изашла под бројем 300.

Све књиге које се у овоме тренутку налазе у поседу СКЗ, а које је штампала Комесарска управа под бројевима од 301 до 312 закључно, повлаче се из продаје у Задрузи и оне ће бити предате ФАБРИЦИ ХАРТИЈЕ, да их преради у чисту хартију.

Комесарска управа, уз учешће власника ауторских права, злоупотребила је светла имена наших писаца, пок. Стојана Новаковића, оснивача и првог председника СКЗ, и пок. Стевана Сремца, и штампала њихова дела "Село" и "Лимунација на селу". Исто тако злоупотребљен је и класични енглески писац Шекспир, чије је дело "Млетачки трговац" Комесарска управа штампала у преводу кажњеног издајника и председника Комесарске управе Др Светислава Стефановића. Скупштина жали што је морала и таква дела да уништи.

2) Комесарска управа, противно обичајима Задруге, откупила је од других издата и штампана дела Боре Станковића и Момчила Настасијевића, па их у својој продавници, као трговац, продавала. Скупштина одлучује, да се преостала тако откупљена дела продају књижевима-трговцима.

5

На овој скупштини попуњена управа СКЗ овлашћује се да код свих власти и судова у случају потребе, предузме све мере, па и тужбе подиже, да се одговарајућа решења скупштине у дело спроведу, а ставља јој се у дужност, да одмах по овој скупштини изврши све одлуке које по правилима спадају у њену надлежност.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Поштовани задругари, чули сте ову резолуцију, која ће остати у историји наше драге Задруге, као једна тешка али у исто време једна светла ствар. Молим вас да размислите мало и да донесете одлуку да ли је примате. Има реч задругар Московљевић.

Др Милош МОСКОВЉЕВИЋ: - У резолуцији је предвиђено да се добротворима који су дали свој улог за време окупације врати новац. Ја мислим да њима не би требало ништа враћати зато што је тај новац Комесарска управа потрошила.

Др Светислав ПРЕДИЋ: - Ја не бих могао да примим предлог г. Московљевића. То би значило да се Задруга користи новцем тих људи. А Задруга неће због тога пропасти.

Др Славко ШЕЋЕРОВ: - Другови задругари, резолуција је добро смишљена и добро је састављена, и она је логична, али у извесним крајњим консеквенцијама рекао бих да иде даље него што би интереси Задруге захтевали. Шта да радимо са «Селом» Стојана Новаковића? Новаковић није крив што га је једна Комесарска управа издала, но вредност тога дела расте. Ја бих био за то да се таква дела која имају своју крајњу вредност не уништавају. Можете са њих скинути повез и од њих створити издања Задруге, и зато мислим да овде треба

ублажити резолуцију и не уништавати трајне вредности.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Дозволите и мени да кажем неколико речи поводом излагања нашег доктора Шећерова, који се срдечно заузима за интересе Задруге и требало би те његове речи извести на чисто. Доносећи ове оштре и судбоносне мере у резолуцији, Задруга је имала извесно етичко и патриотско мерило. Она није улазила у оцену уметничке, духовне вредности дела, него је имала само ово мерило и под удар тога мерила пада и то дело, и тако то треба разумети. То је она ограда, то је морална страна. А друга је страна материјална. Задруга ће, сигурно, у извршењу свога програма вратити се на класична дела нашег великог духовног радника Стојана Новаковића, на дела Шекспира. Вратиће се зато што су њихова дела пала као жртва свега овога што се овде догађало, и ми се осећамо дужни према њима да им дамо једну сатисфакцију. А оцениће задругари да ли вреди тај гест који је једна форма, али форма није само половина, она је цела садржина, и да ли ова одлука, да ли вреди због нешто мало материјалног, да ли према великом судбоносном гесту Задругином, да ли то није сувише ситно да цепамо корице са књига.

Др Славко ШЕЋЕРОВ: - Ја се слажем у начелу. Осуда морална, патриотска треба да стоји, али ако она буде изре чена, те су књиге већ у публици, код чланова, и њихова библиофилска вредност биће овим гестом подигнута. Не можемо ми ићи од једног члана до другог да уништавамо те књиге. Треба видети како ће нова управа то ликвидирати, а не мислим да идемо да спаљујемо књиге.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Има реч г. Живановић.

Милан Ж. ЖИВАНОВИЋ: - Ја не могу да се сложим са, свакако, добронамерним предлогом г. доктора Шећерова. СКЗ је упрљана и друг Ђуро Гавела, у завршној реченици свога Извештаја, подигао је пред целим српским народом и пред целом нашом јавношћу, једну страшну и доказану тешку оптужбу. На такву оптужбу треба да дође и пресуда, и резолуција која се предлаже јесте та праведна пресуда. СКЗ жели да од онога што се зове прљавим делом добије чисту хартију.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Има реч инжењер Смиљанић.

Инг. СМИЉАНИЋ: - Ја сам био на једном ужем састанку, кад је говорено о појединим стварима које се сада излажу у резолуцији. И у сваком другом проблему одмах сам схватио да је правилна мера. Ви сви знате да је спаљивање и уништавање књига ишло кроз векове, и ниједно спаљивање није дало добар глас и углед онима који су то чинили. Осетио сам даље ту, желећи да укажем на страшан злочин и грех лица која су у питању, да ми, желећи да на тај грех укажемо свету, не учинимо и ми нехотице једну грешку, за коју ће можда доцнија времена казати "ови су ишли даље него што је требало", и нису били израз онога што морални и честити људи раде, него су радили по осећајима једног момента. Не ова материјална страна, не сва та вршљања која су

вршила лица са Свети-славом Стефановићем, све то није страшно, него страшна је појава да су се нашли људи интелектуалци да се приме тога посла. Мој предлог би био да се тај мали бројкњига блокира...

Милан Ж. ЖИВАНОВИЋ: - Није мали број књига!

Инг. СМИЉАНИЋ: - Замолио бих вас да мало размислимо.

Др Миодраг ИБРОВАЦ: - Ја сам добро размислио о разлозима које су колеге изнеле и ја сам против тачке. да се књиге спаљују. То би било једно праволинијско правосуђе које није увек најбоље. Ми можемо на сваком примерку тих књига да ставимо етикету, да је издата у време кад је СКЗ била обешчашћена.

Што се тиче добротвора, ја мислим да има људи који су се несумњиво добронамерно уписали, уписали своје дете које је преминуло, или неког другог. То можемо да прихватимо, а што се тиче књига, мислим да не бисмо постигли циљ.

Ђуро БАЊАЦ: - Ја бих молио да се прими предлог друга Московљевића, и да се новац који су добротвори уплатили за време окупације не враћа. Ти су људи помагали реакцију.

Што се тиче уништавања књига, ја разумем разлоге изнете у резолуцији. Али уништавањем корица ми смо уништили половину књиге. Споменуо бих Гетеа, који не само да је био пријатељ Француске револуције него је био и пријатељ Бонапарте, и целокупна његова дела противе се нацизму...

Милан Ж. ЖИВАНОВИЋ: - Није ни знао за њега!

Ђуро БАЊАЦ: - Био је против, а био је осим тога и масон. Ја бих био за предлог друга Смиљанића да се то осгави за доцније. Има још издања која су изашла за време окупације, па би по тој логици требало и њих уништити. Имате песме Ђуре Јакшића, иако је Сима Пандуровић осуђен, не због редиговања ових песама, него због других, горих ствари.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Овде углавном имамо два предлога. Један је садржан у резолуцији, који предлог усваја и брани наш задругар пријатељ Живановић, који иде за тим да се улози врате онима који су за време окупације постали добротвори Задруге, и да се сва издања од броја 301 до 312 пониште и да се пошаљу фабрици хартије, и да се прераде у чисту хартију. Други је предлог другова Шећерова и Смиљанића, да се та издања не по ништавају, већ да се блокирају и задрже, те да будућа управа и редовна скупштина донесу резолуцију и одлуку шта ће с тим издањима чинити. И да ли ће та издања, на овај начин као издања ван издања СКЗ, са жигом обележити и да то буде једна ограда, а улози да ли да се врате новоуписаним добротворима за време окупације, пошто их је стара управа већ прохарчила. Молим да се гласа прво по једној ствари, па онда по другој.

Ко је за то да се улози не враћају оним људима који су постали добротвори за време окупације нека устане (мањина је уморна, већина седи). Проглашујем да је скупштина усвојила резолуцију да се улози не

враћају.

Ко је за мишљење да се у броју тих истих добротвора одвоје они који не могу бити одговорни, јер су били малолетни или покојници, нека устане (већина устаје).

Дакле, усвојили смо одлуку да се то не тиче малолетних и мртвих.

Долазимо у погледу издања, на чему су мишљења подељена и постоји становиште противно овоме у резолуцији. Ко је за то да се та издања уништавају, нека устане (мањина устаје). Колико ја видим већина је за резолуцију. Ја стављам поново питање: ко је за то да се резолуција овако интегрално донесе нека устане (већина устаје). Већина је за резолуцију.

Милош МОСКОВЉЕВИЋ: - Ово је крупна ствар и немојте да се прегласавамо. Молио бих да се остави новој управи да она то изнесе пред редовну скупштину.

Др Светислав ПРЕДИЋ: - Ми смо дали и сувише важности овој ствари. Ми смо морално осудили рад Комесарске управе, књиге смо дезавуисали, и књиге не признајемо као издање СКЗ, а остављамо новој управи да се то питање реши.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Да ли примате овај предлог?у (гласови: примамо!). Прима се предлог да се овлашћује будући управни одбор, који ће бити изабран, да донесе решење по овоме питању. Има реч задругар Милан Живановић.

Милан Ж. ЖИВАНОВИЋ: - Ја мислим да смо због погрешно постављеног питања скренули са праве дискусије. Погледајте како тај текст резолуције гласи. Ми никакву књигу не стављамо на индекс, нити ичије књиге спаљујемо. Ми немамо намеру да јуримо по кућама и књижарама, да те књиге одузимамо и бацамо на ломачу! Овде не може бити други интерес Задруге у питању него чисто морални интерес. Овде нема ничег "праволиниј-ског" што би требало да се замени, него се иде за тим да се са имена СКЗ скине љага бачена на њу. Ја бих молио задругаре да резолуцију, како је предложена, приме и да пређемо даље на рад.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Молим вас да гласамо за резоуцију како је предложена. (Један глас: како је предложена у оригиналном тексту?!). Јесте, како је предложена. Скупштина је суверена и она ће имати да се изјасни. Та реченица у резолуцији гласи: "Све књиге, које се у овом тренутку налазе у поседу СКЗ, а које је штампала Комесарска управа под бројевима од 301 до 312, повлаче се из продаје у Задрузи, и оне ће бити предате фабрици хартије да их преради у чисту хартију".

Др Славко ШЕЋЕРОВ: - Ја предлажем да се избрише овај последњи део реченице и да се каже, да се књиге стављају на расположење новом управном одбору.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Ако се повуку књиге из продаје, онда се мора да сазива нова скупштина, а ако се књиге ставе на расположење новом управном одбору, онда значи да он има да одлучи. У овом погледу скупштина треба да одлучи да или да се

прими интегрално текст по предлогу задругара Живановића, или да се књига повлачи из продаје и стави на располагање управном одбору.

Др Светиелав ПРЕДИЋ: — То је констатовање једне моралне осуде, а ово слање књига фабрици хартије то је санкција. Ми не признајемо да је то књига издања СКЗ и нека се то претвори у чисту хартију.

Јаша ПРОДАНОВИЋ: - Ми се не можемо да сложимо и жалосно би било да се овде не сложимо. Скупштина Задруге треба да има поверење у управни одбор. Ми не смемо да ту књигу отуђимо, иако нам остављате право, ми можемо да их предамо на прераду у хартију. Оставите нама то поверење, јер се без поверења не може радити.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Имамо два предлога: текст пријатеља Живановића и овај текст који предлаже министар Продановић, да чланови управног одбора донесу решење да се књиге повуку из продаје.

Др Светислав ПРЕДИЋ: - Па управни одбор има то право. Он има право и кућу да прода. Нама треба морална осуда.

Ђуро ГАВЕЛА: - Ја нисам очекивао да ће доћи до мимоилажења по овој тачки у скупштини. Ја сам очекивао да ће се предлог примити аплаузом. Ми не спаљујемо ничије књиге, али да су издали и свих 12 књига Његошевих дела, ми би и те књиге осудили. Ја молим скупштину да не оставља да то решење донесе нова управа, него да се то овде реши. Јер, ефекат ће у јавности бити много јачи, ако то овде будемо решили.

Чедомир МИЛОСАВЉЕВИЋ: - Овде је у питању 20 000 књига, а то је око 6 милиона динара. Зато сам ја за предлог да се књиге блокирају док редовна скупштина не реши шта ће с њима. По питању чланова добротвора, ја сам за то да се сви бришу.

Љубица РАДОЈЧИЋ: - Ја мислим да господин има право. Не би требало да учинимо један сирановски гест тиме што кажемо да хоћемо да спаљујемо та дела. Јер говори се о томе да превод господина Стефановића ниједобар, а ми нећемо да кажемо да тај превод не ваља, ми хоћемо да осудимо личност

Миодраг РИСТИЋ: - Ја сам превео четири свеске Мацинијеве о Словенима, и јако ми је пријатно што сам те преводе предао Задрузи још 1939. године... Ја молим да се стави на гласање предлог резолуције друга Живановића онакав какав је.

Др Славко ШЕЋЕРОВ: - Постоји и предлог г. Продановића

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Текст резолуције већ је био стављен овде на гласање и пошто се појавило и једно компромисно решење министра Продановића, ја ћу поново ставити на гласање ову реченицу резолуције: "Све књиге које се у овоме тренутку налазе у поседу СКЗ, а које је штампала Комесарска управа под бројевима од 301 до 312 закључно, повлаче се из продаје у Задрузи и оне ће бити предате фабрици

хартије, да их преради у чисту хартију".

Ко је за тај текст резолуције молим да устане.

Јаша ПРОДАНОВИЋ: - Није право, увек они који су против треба да устану!

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Проглашавам да је текст резолуције усвојен како је предложен од друга Живановића. Има ли још ко какву примедбу, па да завршимо дискусију? (Нико се не јавља за реч.) Дозволите ми да прогласим да је ова резолуција примљена. Да ли скупштина прима резолуцију са корекцијом да се од добротвора, који морају бити искључени, јер су уписани за време окупације, поштеде неодговорна лица?

Ђуро ГАВЕЛА: - Ја мислим да је Стефановић водио политику да прибави на скупштини већину својих гласова, и зато мислим да тај предлог не треба примити. Ја предлажем да се сви избришу и оставља им се могућност да се јаве новој управи, и она ће изабрати кога ће да прими.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Ми поново покрећемо ово питање а у ствари је резолуција примљена. Дозволите ми да замолим друга Војновића да прочита извештај о садашњем имовном стању СКЗ.

Лујо ВОЈНОВИЋ: - Имовно стање СКЗ на дан 22. априла 1945. године:

- 1) стални капитал, у смислу правила СКЗ, у заокруженим цифрама 2 625 500.;
- 2) обртни капитал 2 653 501.;
- 3) добротворни улози 320 000 и
- 4) Вуков фонд 13 500.

Миодраг РИСТИЋ: - Има ли Задруга дуга?

КОСОРИЋ: - Нема.

Др Славко ШЕЋЕРОВ: - Ко је састављао овај извештај?

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Књиговођа.

Др Славко ШЕЋЕРОВ - У којим динарима?

КОСОРИЋ: - У окупацијским.

Др Славко ШЕЋЕРОВ: - Овај би биланс требало ревидирати и да се израчуна у новим федеративним динарима, зато што овако како стоји не даје праву слику.

КОСОРИЋ: - То су старе цифре које су тако вођене и које се и сада тако воде. Фондови су у хартијама од вредности, и они се воде као што су вођени. Једина цифра од 59 000 динара налази се у каси и то је новац окупациони, и једино та цифра може да се претвори.

Др Светислав ПРЕДИЋ: - Сад ће доћи наређење министарства финансија да се изврши превођење на нове динаре, у размери 1: 20, и то ће бити извршено.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Да ли примате извештај о имовном стању СКЗ на дан 22. априла 1945? (Примамо.)

Да пређемо на попуну управног одбора. Књижевни одбор треба попунити са пет чланова, економски са једним и надзорни са два члана. Предрадње су вршили педесеторица добротвора и задругара на неколико својих конференција. Саслушајте друга Уроша Џонића.

Урош ЏОНИЋ: - На нашим конференцијама ми смо видели која су имена испала и која треба да се попуне. После дискусија и са члановима старе управе, дошло се до једне листе, а имена су таква да мислим да можемо да их примимо. У књижевни одбор пао је предлог да уђу: Исидора Секулић, Вељко Петровић, Др Иво Андрић, Јован Поповић и Ђуро Гавела. За економски одбор био би др Димитрије Перовић. За надзорни одбор Јован Јовановић и Живорад Јовановић.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Да ли Задруга прима ове предложене чланове? (гласови: да чујемо који су били стари чланови управе). Сада ће вам друг Џонић прочитати целу листу.

Урош ЏОНИЋ: - Књижевни отсек: Исидора Секулић, Јаша Продановић, Марко Цар, Вељко Петровић, Иво Андрић, Божидар Ковачевић, Јован Поповић, Ђуро Гавела, Павле Стевановић и Др. Драгољуб Павловић; економски отсек: Бошко Ковачевић, Владимир Симић, Милан Живановић, Богдан Несторовић и Др. Димитрије Перовић; надзорни одбор: Тодор Мраовић, Петар Петровић, Брана Тодоровић, Јован Јовановић и Живорад П. Јовановић.

Вељко ПЕТРОВИЋ: — Примате ли предложене листе Отсека? (Једногласан одзив: примамо). Констатујем да је предлог акламацијом примљен. У име новоизабраних чланова ја вам захваљујем на поверењу. Има реч директор Ристић.

Миодраг РИСТИЋ: - Нова управа СКЗ треба да размисли о начину како ће она бити на нивоу новог времена. С обзиром на лица, и у погледу моралном и у погледу књижевном, можемо имати наду да ће ново стање бити задовољено.

Др Милош МОСКОВЉЕВИЋ: - Ставимо новој управи нашу жељу да нова управа за идућу скупштину изради један програм свога рада, уколико је могуће.

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Захваљујем на сугестијама. Молио бих да задругар Живановић каже неколико речи о новој скупштини.

Милан Ж. ЖИВАНОВИЋ: - Педесет добротвора који су сазвали ову скупштину ставили су ми у дужност да се на данашњој скупштини обухвати и питање сазивања нове редовне скупштине. Данашња скупштина је ванредна скупштина, која је имала за дужност да ликвидира прошлост Комесарске управе и да изабере, односно попуни, управни одбор СКЗ да би Задруга могла да настави свој нормални рад по Правилима. И зато вам педесет сазивача ове ванредне скупштине предлажу и моле, за сагласну одлуку да се, мимо Правила, прва редовна скупштина одржи у току ове године кад се за то

укаже прва могућност и кад нова управа сврши своје послове. На тој скупштини мора се решити и ликвидирати 1940/41 година, и ликвидирати и ових пет година које стоје иза нас. (Гласови: прима се!)

Вељко ПЕТРОВИЋ: - Управа је у обавези да што пре сазове скупштину, до августа или септембра месеца, ове године.

Захваљујем вам на труду и љубави, које сте посветили овом послу и молим вас, да захвалимо господину и другу Гавели, који је уложио толико труда, да прегледа стање Задруге и стање магацина књига, и да то данас пред нас овде изнесе.

Ја закључујем ову ванредну скупштину.

Скупштина је закључена у 12 часова.

(Преузето из књиге **Предраг Пузић:ЛОМАЧА ЗА SENSE: злочин и казна Светислава Стефановића** - Сремски Карловци: Каирос, 2003. - 163 стр; илустр.; 21 цм. стр. 108 - 129)

CEMENT

ČAS DR TULPA, ILI KUM 2

Пише: *Saša Ćirić*

Milislav Savić: 30 plus 18, Rad, 2005.

Ovo je šaljivi tekst koji ima za cilj da poveća interesovanje za jednu (kad pre?) zaboravljenu knjigu.

30+18. Pa 48. Ali čega? "Portreta i priča". Ne baš. "Priča" je malo složenija, a nije priča, niti ima srećan ishod.

M. Savić je doktor srpske književnosti s disertacijom o krajiškom otkanju, epici i nasleđu. M. Savić je, ispostaviće se, posvećeni čitač, prevodilac i osvedočeni ljubimik kratkih prozних formi, u prvom redu plaćenih javnih predavanja, svojih. Njegov uvid u istoriju nacionalne literature diktira jednako logika tržišne oskudice i vlastita neinventivnost. Otuda ničim izazvane mini studije o Vuku, Andriću, Iliji Vukićeviću... na dve do tri stranice, penetrirane manje ili više poznatim biografskim podacima i anegdotama, rigidnom bibliografskom selekcijom (Meša Selimović je prema Saviću autor jednog romana za koji je bitno da su ga anketari Večernjih novosti, a ne recimo svi poratni članovi NIN-ovog žirija, proglasili srpskim romanom dvadesetog veka) i sve tako i u tom maniru. Ako niste znali, ništa vam se neće ni otkriti; a ako ponešto o ovlaš dotaknutom i znate, pitaćete se čemu takav brevijar opštih mesta, notorne faktografije, ličnog sviđa-mi-se izbora bez interpretacije. Ono, istini za volju, takav tekstualni melanž i međužanrovski kroki kritike i novinskog članka (uz pokoje nagađanje: I. Vukićević je verovatno bio profesor Bori Stankoviću u Vranju - kao da taj podatak ne može da se proveriti) nije sastavljen bez literarnog i novinarskog talenta, pa ako i ne uvećava naše opšte znanje, odnosno ništa književno istorijski bitno ne govori o trideset odabраних preminulih autora (od Vuka i Dositeja do Kiša, Pekića i Selenića), govori o afinitetu ovog čteca i dotora.

Dr Saviću, veoma dirljivo, nijedna spisateljica nije zapala za čitalačko oko (iako na jednom mestu hrabro i duhovito primećuje da je Steriji u svoje vreme bilo lakše da ismeva više žene nego muškarce, jer tada nije bilo feminizma. Da, recimo da Rodoljupci, najnevažniji

komad "mizoginog" Vrščanina, potvrđuje da su žene i njihov oportuni, licemerni, praznoslovni patriotizam, kukavičluk, prevrtljivost i glupost pojave koje je Sterija naj-voleo da izvrzne ruglu).

Ono što u ovoj hibridnoj knjižici doista može biti zanimljivo ne pripada modli "Pinki je video Tita" (o piscima o kojima piše: "Nijedan nije živ, iako sam nekolicinu poznavao, a s nekima se i intenzivnije družio"; a evo i kako: za Andrićem je hteo da potrči dok je ovaj šetao, s Mešom je razgovarao nekoliko puta, Pekića je posetio dva puta u Londonu, Crnjanskog je upoznao u podmaklim godinama (ne svojim već Crnjanskog) itd.). Dakle, ne pripada im, ali se na takvu modlu naslanja: zanimljivost je u pogledu unatrag čitalačkog afiniteta jednog neonaturaliste koji se u devedesetim preobratio u pritežaoa fragmentarne forme i borhesovske mistifikacije lokalnog tipa. Tako smo posle solidnih fragmenta Hleba i straha, primanja i vraćanja NIN-ove nagrade (da li je i novčani deo nagrade vraćen, pita se zluradi deo duše moje), dobili Andrića i Crnjanskog, dakako dvojicu iz ove 30-člane grupe dr Savića, kao aktere parabioškog špijnskog i triler romana u epizodi Ožiljci tišine. Koješta!

Zanimljivo je kako Milisav Savić, i kao doktor i kao pisac, t.j. i kao posvećeni poznavalac i kao zainteresovani čitalac-praktičar otkriva tragove postmodernizma diljem istorije naše, crnogorski rečeno, maternje literature. Sterijin Roman bez romana (dakako od dotorea su nadaleko sve hermeneutičke srsi i nedoumice kako uopšte napisati naslov ove Sterijine parodije i kakve sve implikacije sa sobom nosi određeni način imenovanja) prvi je srpski p.m. roman, dok je Šćepan Mali (historijska persona, ne lik Njegoševе drame) najradikalniji postmodernista jer se poigrava svojom biografijom (koristio je veliki broj pseudonima). Dakle, suočeni smo prvi put s neprocenjivim otkrićem tople vode i uspostavljanjem veza protoka vetra kroz šuplju cev izdubljenog drveta, snage plućnog potiska vazduha i milozvučja frulinog, ne dotoreovog (svojevrsno para-kritičko sviranje Malaparteu). U isti mah on, kao svaki ketmanski majstor od formata (preporučujemo ga za dopisnog člana SANU, ili bar nagradu KPZS - ne Kazneno-popravnog zavoda, već nikad upokojene Kulturno prosvetne zajednice Srbije), čini duboki naklon svojoj novoj, p.m. bratiji (sestrinstvo, mile seje serbske, videli smo, ne ceni baš mnogo kao spisateljice podobne za top 30), iako nije baš da je otvarao kafane sa S. Basarom, konsulom Vučje zemlje u Andrijevići 2, ili igrao tarot s prof. Pavićem koji bi za tu priliku bio obučen u muške haljine svog ženskog antipoda i jebao levim brkom odastraga Ludu tarot kartu. - Ja sam vaš - veli on - ja sam postao poetički preobraćenik i sad vaš, sveznadar i suvereni gospodar svih pripovednih modela i stilsko-jezičkih registara.

No, harmonika magistrale odjekuje sa svake stranice novog teksta, uramljena fotografija voljenog predsednika čas je zagaravljena dimom i muhoserinama i opletena paučinom, čas očišćena do suza masne šankerske krpesundera. Pesme se pišu da bi se "odvojila treba" (eto i Vuleta Ž. tu negde) i taj nestašni Eros vazda lebdi, lebducka između knjige koju piše, pečata i predstavlja isključivo muškarca, i žene koja mirno čeka i oblaporno gleda The pisca. Tu je i teški uzdah "tuge duge" zbog nemoći knjižne umetnosti (npr. nemoći da ubedi kafanskog mudrosera iz zavičajne palanke u vlastitu vrednost i uspeh), tu su i kafanski filozofi tragične provenijencije koje grubi režim, a potom i oni sami sebe, dotukoše alko-

holom teškijem. O Ćorkane, o Švabice, tugo! (no nema ovde Švabice - propao nam turizam, tu su samo Tri karte za Holivud-dramaturgija, ćup komitskog ujaka u varoši našeg vojvode gde se jarcaju blentavi, silovana lica s posebnim potrebama se tuku, dok iz njih bazdi podriguša, pivo i praziluk, momci na mostu između Kapije mere ukrućenost svojih penisa - ko će uspjeti da na njemu ponese kofu punu vode hladne, stani, stani, Ibar vodo!...).

Tu je i bombardovanje, svakako, draž aktuelnog, gorka suza muška zbog ničim izazvanog tomahavka proviruje, a junački se škrgut zuba (relikvija od šesetosmaške junoške uspaljenosti za pravdu u svetu i na Crvenom univerzitetu Karl Marks-Štat ojačana samoubistvenom oporbom diktatoru poč. Slobi s mesta Ćmirkovićevog doglavnika) utišano utkiva u blage pejzaže pitomog zavičaja. U zavičaj se odlazi retko (svega nekoliko puta službenim prevozom - videti tekst Dejana Mihajlovića u drugom broju novopokrenute i brzo pridavljene Književnosti), a na koji pada teška tamna noć (rekao bi sabrat iz duhovnog predgrađa i sportske kladionice u Ministarstvu kulture - Bora u Ćorbi) koja će ugušiti tankočutnu ćutilnost ne više slavuju slatkog novog stila, već dotorea Hajda Džekilića i posle Borhesa - Borhesovca.

BETON, br. 1 (Tzv. kulturni dodatak lista *Danas*, Beograd)

ŠTRAFTA

KAKO POSTATI AKADEMIK - *Saveti mladom piscu*

Piše: Tomislav Marković

Beton čestita Rajku Petrovu Nogu, Goranu Petroviću, Novici Petkoviću i Svetlani Velmar Janković kandidaturu za dopisne članove SANU i Miru Vuksanoviću kandidaturu za člana Akademije van radnog sastava.

Ti nisi ušao u književnost radi književnosti. Tvoj cilj je jasan: ulazak u Večnost na mala vrata. Rajske dveri nije tako teško pronaći kako to propovedaju isposnici i pustinjaci. Tačna adresa je Knez Mihailova broj 35 - zgrada srpske Akademije. SANU je lokalna verzija carstva nebeskog, bolju nemamo. Da bi dobio stanarsko pravo u domu besmrtnika moraš se strogo pridržavati pravila igre. Igra se zove puzanjem do zvezda.

Zlatno pravilo glasi: ne talasaj! Ne izazivaj bure čak ni u čaši vode. Najbolje je da pišeš tako da u knjizi ne kažeš ništa, ali da to ništa lepo zvuči. Da odjekuje u praznim glavama. "A što ti je knjiga po red i pućanstvo manje škodljiva, imaćeš više sjajnih i nerazumljivih kritika" - Mirko Kovać.

Ne zaboravi da je put do SANU poploćan književnim nagradama. Detaljan popis nagrada i uputstvo za njihovo dobijanje možeš pronaći u tekstu Predraga Ćudića "Saveti mladom piscu ili književna početnica". Ne budi naivan - da bi dobio NIN-ovu nagradu za najbolji roman godine nije neophodno da napišeš roman. Bitno je da si pravoveran, da ne pišeš antisrpske knjige u kojima bi blatio nebeski narod. Ti nisi obićno bedno piskaralo, ti si žrec boginje Nacije koja je rođena u krvi etnićki nepodobnih krvnih grupa. Ako poslušas moj dobronamerni savet možeš da objaviš i geografski atlas, ili udžbenik mikrobiologije, staviš žanrovsku odrednicu roman i NIN-ova nagrada te neće zaobići. Imaj na umu da nema žirija koji može doleteti pasošu s pečatom Semolj zemlje.

Budi uvek uz vlast, kao što su to vazda činile najumnije glave srpskog naroda u čijem društvu želiš da budeš. Ne osvrći se na moralističke pridike, nije sramota biti skutoñoša ili dvorska luda. Trudi se svim silama da postaneš dvorski pesnik. Ako prinčevi od tebe naruče kakvo rodoljubno delce povodom dvestote godišnjice državnosti, to nipošto ne smatraj nepristojnom ponudom. Udvorička književnost je umrla sa socijalizmom, a na njeno mesto ustoličena je plemenita briga za sudbinu svog naroda i slične "zvučne banalnosti". Prigodnom delu daj odgovarajući naslov, na primer Skela ili O prevođenju žednih preko vode. Pažljivo odabran naslov već je polovina obavljenog posla, to je cela stepenica na putu u kuću večnosti. Nastoj da naslove svojih knjiga uklopiš u vladajuću matricu nacionalno onesvešćene ideologije. "Jedan je ovdašnji pjesnik svoje tri knjige pjesama naslovio Zvjerinjak, Bezakonje, Nova hajdučija. On je nesvesno pronašao najpotpuniji izraz za opis južnoslavenskog neistorijskog osjećanja postojanja (Zvjerinjak), južnoslavenskog osjećanja društvene norme (Bezakonje) i, napokon, južnoslavenskog istorijskog djelovanja (Hajdučija)", veli Slobodan Blagojević. Ako želiš da ti ugled u elitnim krugovima poraste preko noći, najbolje je da se priključiš odboru za odbranu lika i dela kakvog nezaštićenog masovnog ubice, da štampaš njegove knjige i propagiraš njegovu genijalnu ideju sabornosti ovapločenu u brojnim masovnim grobnicama. Ne zaleći se, izbor pravog krvnika je od najveće važnosti. Čečenski teroristi i piloti-samoubice iz Al Kaide ne dolaze u obzir. Štićenik mora biti pripadnik tvog naroda (ne zaboravi da si ti pisac iz naroda i da pišeš za narod, a ne za čitaoce), poželjno je da bude na poternici Haškog tribunala, da se nalazi u bekstvu i da je sve pokolje izvršio u ime velike ideje. Svoju delatnost proglasi za nastavljjanje hajdučko-uskočke tradicije iz pozicije jataka i guslara.

Ako se odlučiš za univerzitetsku karijeru, pridržavaj se zlatnog pravila i brzo ćeš postati šef katedre. Pažljivo biraj nastavno osoblje držeći se uvek principa negativne selekcije. To je princip stariji od svih nas, princip koji je preživio sve društvene i političke promene, pa nema mnogo smisla da se nešto tako žilavo menja ili, daleko bilo, iskorenjuje. Sem toga, ti si čovek od principa i čuvar tradicije.

Ukoliko imaš sreće, neko od tvojih predaka je u Drugom svetskom ratu sigurno bio na pravoj strani. Iskoristi političku klimu pogodnu za nacionalno pomirenje ulja i vode i poradi na njegovoj rehabilitaciji. Možda je tvoj predak bio u kvislinškoj vladi, možda je izbacivao iz škola nacionalno nepouzidane đake i nacionalno neispravne profesore, možda je zabranjivao pristup u srednje škole deci sa srčanom manom, kratkovidoj i nagluvoj deci, možda je štitio srpsku krv i izrađivao rasne karte srpskih oblasti, ali danas to više nisu zločini.

Sve navedene savete nauči napamet, neka oni postanu Dekalog ispisan u tvom srcu. Sledi ih i postaćeš klasik još za života, tvoja besmrtna dela će ući u kanon srpske književnosti, a mesto u SANU će ti biti zagarantovano. Na kraju, moram da te upozorim na potencijalnu opasnost. Kada budeš ušao u dom besmrtnika verovatno će te povremeno mučiti sumnje da si dosegao Večnost. Ako iz dana u dan prisustvuješ sednici na kojoj Dragoslav Mihailović zahteva srbizaciju srpskog jezika, Mihailo Marković baca drvlje i kamenje po antisrpskoj propagandi, a prašina sedi u čošku i piše sećanja, ništa ne brini. To je siguran znak da se nalaziš u carstvu nebeskom po srp-

skoj meri. Možda ne baš u rajskom naselju, ali svakako u njegovom najbližem susedstvu.

(Isto...)

Vesti iz kulture, 10

Da li znate da su neprijatelji Srbije nedavno izveli pokaznu vežbu pod imenom «operacija Vidojković». To je otkriveno i vest o tome je objavljena pre neki dan. Radi se o diverzantskoj vežbi koju su naši neprijatelji organizovali s ciljem da se što bolje pripreme za uništavanje srpske književnosti i kulture, a time i same srpske države. Jer, kako se veruje, temelji naše države su manje-više literarni.

Vest o ovoj neprijateljskoj vežbi, odnosono o «operaciji Vidojković», saopštio je književni kritičar i asistent na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu Slobodan Vladušić. On je o tome govorio na skupu «Kulturna politika u Srbiji», koji je u organizaciji časopisa «Nova srpska politička misao» održan 31. avgusta i 1. septembra ove godine na Tari. Njegovo izlaganje, pod upozoravajućim naslovom «Kraj nacionalne kulture?», od pre nekoliko dana može se pročitati na sajtu pomenutog časopisa.

Vladušić je došao do operativnih saznanja – čije izvore nije otkrio – o tome kako se «operacija Vidojković» odvijala. Najpre je odabran jedan mlad pisac iz Srbije, koji, ko zna zašto, loše misli o državi u kojoj živi - pa je tako izbor pao na Marka Vidojkovića, autora neveselog romana «Kandže». Zatim je taj pisac vešto nametnut domaćoj i stranoj publici kao autentični i čak najbolji predstavnik mlade srpske književnosti. Tako je ostvaren glavni cilj ove pokazne vežbe neprijatelja Srbije, to jest poslana je politička poruka da Vidojkovićevo ko zna zašto loše mišljenje o današnjoj Srbiji tobože odgovara stvarnom stanju stvari, da je to mišljenje važno i reprezentativno. Kako pokazuje Vladušićeva analiza prikupljenih operativnih podataka, stratezi književno-političkog rata protiv Srbije uspeli su da od jednog početnika u književnosti, od jednog «poluobrazovanog mladića» - kako ga opisuje autor ove analize - naprave interesantnog, čitanog i prevodjenog pisca. Jasno je zašto. Zato da bi pomoću njega poslali, kaže Vladušić, «vrlo jasne političke iskaze... koje bi mogli sa lakoćom da potpišu i neke radikalnije političke figure iz zemalja regiona koje ovoj zemlji ne misle ništa dobro».

Ovi politički iskazi, koje naš neprijatelj lansira preko sintetički napravljenog literatoida po imenu Marko Vidojković, svode se na laž da ljudi u Srbiji, a posebno mladi, koje susrećemo u Vidojkovićevim romanima, žive u ponižavajućem ambijentu ispunjenom beznadjem i nasiljem. Ne treba ni reći koliko ta laž šteti ugledu naše zemlje u svetu, ali Vladušićeva obrada operativnih podataka o «operaciji Vidojković», vodi zaključku da ta laž pravi još veću štetu kod kuće. Evo kako.

Napravivši od jednog nezrelog i mrzovoljnog anonimusa tobože važnog i prevodjenog pisca, naši neprijatelji su stavili do znanja svim srpskim mladim piscima i svekolikoj srpskoj omladini, da mogu da računaju na uspeh i priznanje u svetu – makar školu nikad ne videli - pod jednim jednim uslovom, a taj je da prihvate i dalje šire lažnu crnu sliku o svojoj zemlji. To je jedna od poenti Vladušićeve analize, pa zato u celini navodim mesto na

kome on tu poentu izlaže. Počinje ovako: «Ukoliko zamislimo da upravo ovaj pisac reprezentuje Srbiju u inostranstvu, videćemo da se time ne stvara samo izrazito nepovoljno mišljenje o ovoj državi, već se, na unutrašnjem planu, daje signal jednoj grupi ljudi zainteresovanih za književnost i kulturu uopšte, da je upravo takav politički angažman jedini način kakve-takve integracije sa svetom». A završava se ovim rečima: «Nije otuda ni čudno što veći broj mladih osoba u ovoj zemlji ima negativnu sliku o državi u kojoj živi i narodu kome pripada.»

Ova stručna literarno-bezbednosna analiza «operacije Vidojković» dovodi njenog autora do zaključka da su tom operacijom naši neprijatelji hteli da ispituju teren i uvežbaju strategiju za neuporedivo opsežniju literarno-političku ofanzivu kojom će pokušati da zaposednu ceo prostor srpske nacionalne književnosti i kulture. A tako nešto oni mogu da planiraju, pa čak i – ne dao bog – da izvedu, pre svega zbog žalosnog i neshvatljivog nemara same države Srbije, koja je prostor svoje nacionalne kulture ostavila na izvolte, to jest bez ikakve odbrane i zaštite. Eto, «operacija Vidojković» je pokazala da anti-srpski lobi ovde može nesmetano i takoreći ni od čega da napravi mladog pisca, da ga napunu mržnjom prema svojoj zemlji, stavi na točkiće i gurne u svet. U toj situaciji, kaže Vladušić – opet ga citiram – može se očekivati «da će neka drugačija kulturna politika popuniti prazan prostor koji ostaje iza nedostajuće kulturno-političke akcije same države».

Drugim rečima, srpskoj nacionalnoj kulturi preti propast, ali zahvaljujući Vladušićevom upozorenju, koje spada u ona koja stižu u pet do dvanaest, ostaje mala nada da još nije kasno, da se još uvek nešto može preduzeti za spas naše nacionalne kulture. I sam autor ovog upozorenja ostavlja nam tračak nade, jer na kraju apokaliptičkog naslova teksta u kome je upozorenje izneo – a naslov glasi: «kraj nacionalne kulture?» - ipak stoji upitnik. Štaviše, Vladušić ima i spreman odgovor na pitanje šta država u ovoj alarmantnoj situaciji treba da radi, odnosno, «kako bi mogla da izgleda strategija jedne odgovorne nacionalne kulturne politike». On tobože prihvata da kulturna politika Srbije treba da vodi računa o »potrebi za integracijom» u evropski kulturni prostor, ali to očigledno kaže samo zato da bi njegov glavni zahtev upućen državi izgledao kao nešto odmereno, izbalansirano.

Naime, Vladušić pre svega traži da država povede računa o onome što se, po njegovom mišljenju u evropski prostor nikako ne da integrisati, a to je - da nevolja bude veća - baš ono glavno, sama srž srpske nacionalne kulture, to jest specifično srpska i samo srpska književnost. Državna briga o toj navodno sržnoj, a neprevodivoj i u Evropu neuklopljivoj baštini srpske kulture, sprečiće – još jednom citiram Vladušića - da Srbija od «kulturnog centra postane kulturna a zatim i svaka druga pustinja». Drugim rečima, država će tako, popunivši naš kulturni prostor specifično srpskim proizvodima, sprečiti da u taj prostor nahrupi neprijateljska kultura i njeni surogati, poput sintetičkog sredstva za ocrnjavanje srpske omladine pod imenom Marko Vidojković.

Zar vam sve ovo ne deluje nekako poznato? Stariji se sećaju – a mlađi su imali prilike da čuju - da je i pre skoro četrdeset godina zbog nebrige države o kulturnoj politici, radosni život u tada komunističkoj Jugoslaviji bio zlonamerno i lažno predstavljen krajnje mračnim bojama. Samo tada su u stvaranju te lažne crne slike o našoj zemlji – po neprijateljskom scenariju, kako se gov-

orilo – najviše učestvovali neki filmski reditelji, tvorci takozvanog «crnog talasa» u jugoslovenskom filmu. Ali, i tada je, srećom po radosnu socijalističku Jugoslaviju, bilo budnih patriota, koji su znali da otkriju ko iza svega toga stoji i kuda to vodi, te podsticali državu da se od zla «crnog talasa» brani. Oni su, kao danas Vladušić, proni-cljivom stručnom obradom operativnih podataka dolazili do saznanja da su reditelji kao što su Makavejev, Žilnik i njima slični u svetu hvaljeni i nagrađivani samo zato što su blatili svoju zemlju, odnosno da su njihovu reputaciju – tobože sasvim nesrazmernu pravoj vrednosti njihovog rada - proizveli naši neprijatelji.

Jedan od Vladušića tog vremena, po imenu Branko Milošević, koji je bio sekretar aktiva Saveza komunista filmskog preduzeća «Neoplanta», u jednom razgovoru za novine objavljenom oktobra 1973. godine (Politika Ekspres 22. 10. 1973) izneo je ovo mišljenje o «crnom talasu»: «Slika koju je 'crni film' predočio svetu o nama je zaista bila crna, uprkos nagradama koje su ga zasipale na smotrama i festivalima. One su zapravo bile utoliko veće ukoliko se film žešće obarao na naše društvo i njegove tekovine.» S tim se, u istom razgovoru za novine, složio i tadašnji direktor «Neoplante», Draško Redjep, dodajući da «nije istina da je dobar samo onaj film koji našu stvarnost vidi crno, kako je to donedavno dokazivala liberalistička orijentacija».

Kao što je poznato, srpska država je tada umela efikasno da se odbrani od opasnosti koja se nadvila nad našu kinematografiju i kulturu u celini. Film Dušana Makavejeva "Misterije organizma" bio je zabranjen, a rad na Žilnikovom filmu "Sloboda ili strip» bio je prekinut, pa je tako zloslutni crni talas konačno zaustavljen. Poučena iskustvom borbe protiv crnog talasa, tadašnja vlast nije opet ostavila prazan prostor u srpskoj kinematografiji, nego se potrudila da on bude dobro popunjen državotvornim i patriotskim filmovima. Pošto je obustavila snimanje Žilnikovog filma, «Neoplanta» je u prvoj polovini sedamdesetih proizvela filmove koji su imali, na primer, ove naslove: "Tragom Marksa", "Partizanski učitelji", "Deca revolucije" i "Radnički aktivni".

Možda će današnja vlast – podstaknuta operativnim otkrićima i patriotskim upozorenjima Slobodana Vladušića u vezi sa takozvanom «operacijom Vidojković» - pokušati da preduzme mere po ugledu na one kojima je nekadašnja vlast skinula Srbiji crno sa očiju. U tom slučaju ona će pomoći izdavačima da nadju pisce koji će biti u stanju da napišu dela koja bi, na primer, mogla da se zovu «Nikolajevim tragom», «Svetosavski učitelji», «Deca pravoslavlja» ili «Nacionalni aktivni». U stvari, kad malo bolje razmislim, vidim da su ta dela već napisana i objavljena, možda ne baš pod navedenim naslovima. I shvatam da je Slovodan Vladušić u svojoj revnosti i strahu od opasnosti koju za našu kulturu i državu tobože predstavlja Marko Vidojković, malo preterao i prevideo da je savremena srpska književnost - a i kulura u celini – danas sasvim dobro snabdevena delima nacionalno-patriotske orijentacije potpuno samosvojnim, neprevodivim i neupotrebljivim. Ta dela su potpuno izvan domašaja naših neprijatelja, koji će u pokušaju da njima manipulišu, samo polomiti zube, a bogme i kandže.

Ivan Čolović

Peščanik, 19.10.07 (Veb B92)

BLOGOPEDIJA

Kada govorimo o periodizaciji - privatnog života, umetnosti, istorije - uvek se trudimo da uspostavimo adekvatne repere i egzaktne orijentire. Trudimo se da odredimo tačke promene i preokreta, trenutak razlike i mesto preloma; ali se, isto tako, trudimo da retorski efektno ukažemo na suprotnosti između progresa i regresa, ili pak na napredak ni od čega do nečega. Od pera do džojstika, od taljiga do spejs šatla, od pergamenta do bilborda, od "u divljaka luk i strela" do železnice, sela i grada koji su "naših ruku dela" u onoj hm-beše-li-komunističkoj himni radu... Nema kraja spisku suprotnosti koje određuju istoriju svega ljudskog, kao ni naivnoj veri da se uvek ide napred, čak i ako se bolesna deca trećeg milenijuma vezuju za krevet, utopljena (u) sopstvenim fekalijama kao ono u Srednjem veku.

U političkoj fantazmi o nebeskom dragstor carstvu gde nema vremenske razlike između zlatne viljuške i zardale kašike, odrednica "od Gutenberga do bloga" skoro da bi zapala u domen Stamnice i Kovina. Kad otvorim blog, rečeno jezikom bilborda, ja ne zatvaram oči; ali isto tako, otvaranje bloga ne mora značiti da smo odbacili knjigu. Posle Vikipedije - za koju perverznom jezikom marketinških poruka možete reći da je "kontroverzna, ali korisna" - pojavljuje se i Blogopedija, obimom manja, ali važna kao simptom promene i prestrojavanja. Zasada se radi samo o maloj antologiji blogova, o pesničkim i esejističkim, dramskim i tehnofilskim, političkim i intimnim postovima doletelim sa različitih blogodroma: blogistika.com, kisobranblog.com, mooshema.com, maloovomaloono.wordpress.com, spes-spei.com, tersaona.net, blogova koji nose inventivna, romantična ili šaljiva imena (Ivanino blago, Moja škrabalica, Palimpsest, Elektrokuhinja, Sitan vez, Blog bašta, Tamo gde je sve po mom), blogova koji su nekad lirsko-refleksivni, a nekad vrlo angažovanim jezikom govore o našim političkim brigama i socijalnim nebrigama.

Blogeri iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine zastupljeni su u ovoj višestruko anonimnoj antologiji - antologiji bez priređivača, bez sadržaja i biografija učesnika (koji se potpisuju imenima ili pseudonimima). Anonimnost je, dakako, ciljana: ne sa idejom da se skriju tvorci i inicijatori, nego sa namerom da se ukaže da je pred nama jedna zajednica u kojoj je konsenzus oko prioriteta i ciljeva važniji od pojedinačnih identiteta. Predgovor naslovljen marketinški veselo "Tri u jedan" potpisuje Uredništvo Poslovnog udruženja izdavača i knjižara Vojvodine, a izdavač Blogopedije je VEGA media. Umesto tajnovitosti, na delu je suzdržanost koja ukazuje na barem dve stvari: na činjenicu da kamuflažni identiteti blogera podrazumevaju isti vid i stepen autorske odgovornosti kakav i imenom iz lične karte potpisano štampano delo; na činjenicu da je forma knjige samo tranzitna faza, i samo slučajna i trenutna trasa virtuelnih staza i "blogaza".

U predgovoru nalazimo i prilično smelu tezu da "biti bloger, znači u isto vreme biti autor, izdavač i distributer". Čak i podstanaru virtuelne sfere jasno je da su institucije izdavaštva i distribucije u okvirima interneta promenjene do neprepoznavanja. U predgovoru se navodi i da se postovi sa bloga prebacuju u tradicionalnu formu "ne bi(smo) li umirili Gutenberga, ali svakako ne uznemirujući bajtove": to samo dokazuje da se "koalicioni potencijal" interneta sa ostalim komponentama

medijske kulture sve više uvećava. Udruživanje off-line i on-line tehnologija jeste velika metafora eksteritorijalnosti koja bi nam tako dobro došla u političkom životu gde se vreme deli na ono pre finalnog odbrojanja a posle konačne ucene, gde se ere krštavaju nadimcima tajkuna a ne imenima umetnika. Teritorija nije sve - ima nešto, čak mnogo toga, u virtuelnim glasovima molbe, kritike i pobune; i bez regija i okruga, virtuelna sfera je državotvorna. Šta teritorija zapravo znači objasnio je onaj Fortinbrasov vojnik koji je opisao kako oružana sila hita da osvoji teritoriju nedovoljno veliku da joj bude grobnica.

Govoreći o blogovima kao "dnevničkim beleškama snažne individualnosti", "nemarnim prema instituciji nekog literarnog kriterijuma ili bilo kog etabliranog vrednosnog suda", autorski tim Blogopedije upada u proizvodnost. Kriterijumi i etablirani sudovi neizbežni su u svakoj zajednici, bila ona virtuelna ili empirijska.

Već "Surovi uvod u blogovanje" Viktora Markovića dokazuje da ni blogosfere nema bez idejnih parametara i okvirnog konsenzusa; isto potvrđuje i "Liliputanac u zemlji Gulivera" sa bloga Palimpsest, igrajući se hipotezom o stvaranju Ličnog Blog Agenta. Sanja Rastovac aka Aurora Borealis deli sa komentatorima dirljivu priču o "ćerki jednog anđela", devojčici bez majke. La Lara će, opet, ublogovati kolektivno srpsko iskustvo sa taksistima i sticanjem suvišnih znanja. Tatjana Vehovec - u blogerskom svetu odavno poznata kao Moošema a u virtuelnu istoriju odskora upisana kao alfa i omega BLOGOPENA, regionalne konvencije blogera održane u Novom Sadu, u atmosferi odličnog druženja i srdačnog nehaja za nezainteresovanost prestoničkih medija - ispoveda lično iskustvo sa kontinenta Mizoginija, gde nisi ni žensko ni ženstveno nosiš li cipelice veće od muškog dlana. Žensko iskustvo - od materinstva do diskriminacije, od grčevite bitke za porodicu i karijeru do titanske borbe samohranih majki koje odgajaju decu sa posebnim potrebama - bitna je socijalno-angažovana dimenzija ove antologije. Blogopedija nije samo hamletovski depresivna: njene teme su i pomodna ekologija, bosanski lonac, privatni Balkan, imena poput Persida ili "poljski klozet" koja nas mogu češće uništiti nego uzneti, greb-greb srećke. Postovi su i tegobni i vedri, i duhoviti i katastrofični.

Kako kaže Studena sa studena-art.eu, blogovanje je četvrta dimenzija života i "twilight zone" gde se može stvoriti svoj sopstveni savršeni svet. Blog je, realno govoreći, možda osuđen da bude pola riba a pola devojka, donekle košmar a odnekle devojački spomenar; ipak, sve je manje veštački raj, a sve češće politički poligon i govornica socijalnih nejednakosti. Blog je država bez ustava, ali zato država sa stavom. Svakom umreženom pojedincu blog otvara mogućnost da bude državotvoran bez pregovora i otimačine oko teritorije. Bespredmetno je opredeljavati se za i protiv bloga: postoji samo "pre" i "posle".

Vladislava Gordić-Petković

(List *DANAS*, Beograd, sreda, 21. novembar 2007)

**Зашто још увек овде
нема превредновања?**

Објављујући различиту грађу, која нуди индиректни одговор на постављено питање (из наших часописа, књига, електронских медија), текстове настале у распону од 1945 -2007. године, и чији су аутори припадници различитих генерација, и идеолошких убеђења, од којих један више није међу живима (Бранко Попић), ми, верујемо, откривамо (на првом месту) неке скривене вртологе и поноре, и вредности српске књижевности и културе, као и оне често невидљиве кочнице те исте културе и књижевности. Верујемо да ти тешки каменови воденични притискају, не само данашњу културу и литературу, већ и литературу и културу будућности у Срба.

Каква је данашња литература и култура у Срба?

И зашто је тако заборавна, поједностављена?

Зашто је у њој доминантни пејсаж - сури?

"Колумбо прича да је приликом открића Кубе видео биљку памука и на њој стално у исто време једне чауре које тек дозревају, друге које су већ дозреле и отворене, и треће које су тек у цвету", пише Андрић. Додајући: *"Таква биљка требало би да буде човек"*.

Таква биљка требало би да буде култура и литература Србије, али она то никад није била. Напротив! То на несумњив начин потврђују сви овде штампани одабрани текстови.

Ни човек на овим просторима није био никад такав, ни критичар, па ни песници, да не говорим о егзекуторима, ликвидаторима и нељудима разних фела...

Ако неко помисли, читајући све ово: да ли ли тај који ово пише, пише тако како пише зато што се боји људи који чине данашњу српску литературу? Одговорићу: не бојим се таквих људи, не бојим се уопште људи, него оног нељудског у њима, лажног и злог. Заиста, овде уопште не воле истину, па ни лепоту, и овде се немилосрдно свете животу - заборавом.

Овде нема превредновања, поред осталог и зато, што је заборав доминантнија категорија од истине.

Једноумље наметнуто оружјем и силом једноумаца, начинило је плодно тле за страву и заборав.

Узмите случај СКЗ, и утицај људи-бледих копија, на ликвидацији тзв. Комесарске управе. Једна Комесарска управа, чија је владавина потрајала ни неколико година, замењена је *другом*, гором и погубнијом, имајући у виду дугорочне и катастрофалне последице по српску литературу и културу. Вишедеценијским наметањем аутора блиских државној религији властодржаца, шта је данас СКЗ, и шта је у ствари постала после усвајања тзв. Резолуције, на састанку ванредне скупштине СКЗ одржане на дан 22. априла 1945. године, о чему је један млад истраживач објавио занимљиве детаље тек 2003. године?

Када се суди о Вељку Петровићу, зар се икада смеју заборавити следће његове речи: *"Доносећи ове оштре и судбоносне мере у резолуцијки, Задруга је имала извесно етичко и патриотско мерило. Она није улазила у оцену уметничке, духовне вредности дела, него је имала само ово мерило и поид удар тога*

мерила пада и то дело, и тако то треба разумети. То је она ограда, то је морална страна..."

Какав цинизам тзв. демократа-писаца. Ти људи који су донели одлуку да се 20.000 одштампаних књига СКЗ пошаље у фабрику за хартију, имају храбрости, да се позивају на етичка, патриотска и морална мерила!

Било је и разумних људи који су се супроставили политичкој ликвидацији одштампаних књига и међу присутнима на тој седници (Инг. Смиљанић, Др Миодраг Ибровац, - "... Ви сви знате да је спаљивање и уништавање књига ишло кроз векове, и ниједно спаљивање није дало добар глас и углед онима који су то чинили. Осетио сам даље ту, желећи да укажем на страхан злочин и грех лица која су у питању, да ми, желећи да на тај грех укажемо свету, не учинимо и ми нехотице једну грешку, за коју ће можда доцнија времена казати "ови су ишли даље него што је требало", и нису били израз онога што морални и честити људи раде, него су радили по осећајима једног момента. Не ова материјална страна, не сва та вршљања која су вршила лица са Светиславом Стефановићем, све то није страшно, него страшна је појава да су се нашли људи интелектуалци да се приме тога посла. Мој предлог би био да се тај мали број књига блокира..."

Пузићева књига, која расветљава околности око ликвидације тзв. Комесарске управе у СКЗ, и која има велику - и документарну и аналитичку вредност, штампана је у само 500 примерака! Да ли су је наши предавачи српске литературе и критике 20. века на универзитетима у Београду, Н. Саду и Нишу уврстили као незаобилазну литературу? Сумњам. Докле год ту књижевност млађим нараштајима буду предавали они који су одушевљено хвалили Р. Константиновића и друге офирене Титове одације, неће бити могуће истинско вредновање и превредновање...

Бранко Ћопић је написао један опор критички и ироничан текст, који на помало шеретски начин говори о ситуацији у нашем друштву и литератури друге половине 20. века. Ћопић се није светио животу - заборавом, о не!

Његов есеј је храбар, у њему има много више истине него у текстовима толиких представника тзв. универзитетске књижевне критике друге половине 20. века код нас.

Међутим, исти Бранко Ћопић је, у своје време, "инсталирао", у једном од највећих монополских комунистичких издавачких предузећа Скендера Куленовића - према сведочанству С. Раичковића, у његовим "неслучајним мемоарима" - Куленовић је "довео" Раичковића, Раичковић М. Павловића. Тако су то радили комунисти, не само у Просвети, него и у Нолиту, па и у СКЗ. Дакле, комунисти су преко уредника и књижевних критичара "контролисали" и спутавали размах српске књижевности у другој половини 20. века. Уредници и критичари су били полуга власти, нека врста цензора... итд.

Овде смо донели и неколико текстова публикованих на електронским медијима (текстови из БЕТОНА - тзв културног додатка београдског листа *Данас*, текст Ивана Чоловића објављен у Пешчанику - Б92, као и поглед на тзв. виртуелну књижевност В. Гордић-Петковић, објављен у интернет издање листу *Данас*), не зато што их сматрамо добрим примерима

данашње књижевне или друштвене критике, више зато, што и они садрже у себи понеке симптоме предрасуда нечега што спада, најједноставније речено, у арсенал тзв. “делимичних истина”.

Овде се, коначно, треба суочити са истином и критиковати све и свакога, али с обзиром на истину. Потискивати суочавање са истином, и потребу за превредновањем коју је, узгред буди речено, затражио Вујић још 1938. године, значи - бежати од онога што је и неопходно и неизбежно. Од тога су многи бежали, па и нобеловац Андрић.

Ево доказа: *”Кад год читам о подмуклом и упорном прогањању невиних људи, о тамним сплеткама и оном што се зове “подметање ноге”, “извлачење асуре”, “ломљење врата” - ја све то увек замишљам негде далеко од себе, изван света у ком живим, негде у некој далекој прошлости или још даљој будућности. Изгледа ми, не знам зашто, да је такве ствари тешко замислити у садашњости која значи наш живот. А онда се сетим да су и та прошлост и та будућност сачињене од неке и нечије садашњости, да је и ова наша садашњост једном била будућност и да ће се некад звати прошлост - и свет ми дође тесан и страшан као клопка.*

И због тога ваљда, по нагону неке несвесне самоодбране, ја ћу већ сутра, кад будем читао о мрачним злима и неправдама које људи чине људима, опет мислити на прошлост или будућност, искључујући садашњост” (Андрић, већ цитирано дело, стр. 61).

Андрић је овде дао велики одушак својој савести, сведочећи индиректно и о времену у којем је живео, оптужујући самога себе више него што га је ико икад другде оптужио.

Као што је на дворовима неких султана био нарочит чиновник чија је титула - како пише Андрић - гласила *еветефендија*, и “чија је једина дужност била да клима главом у знак одобравања на све што султан каже”, тако је и за Титова живота било низ југословенских књижевних еветефендија, међу којима понеки данас, хоће да се представе као демократски представници тзв. Друге Србије (Р. Константиновић, рецимо).

И у титоизму, и у поститиоизму, подсетимо, постоји доминација лумпенбуржоазије, оних које је наметнула тзв. југословенска револуција, моћних људи који држе монополе, и у медијима, и у издаваштву, и у финансијама. *Какве су се демократске промене догодиле у једној земљи, ако у њој није извршена ни денационализација, ни лустрација?* Да ли су још увек у подрумима СКЗ утамничене Стефановићеве антологије новије српске лирике штампане средином Другог светског рата?

Српске књижевне еветефендије, представљајући се лажно као писци демократе, успели су много тога да замуте, сакрију, лажно прикажу и да многе људе доведу у заблуду...

Разговор о вредновању и превредновању овим није завршен, јер стварно још увек у српском друштву, литератури и култури није ни започет; онемогућује га скоро свемоћна лумпенбуржоазија. Онемогућују га и предрасуде, смешна гордост. Погледајте само с какве умишљене висине гледа на појаву тзв. блогова и виртуелне књижевности стална сарадница данашње Политике...! (...)

М. Ј.

РЕП ОД РЕП

ПОДВУЧЕНО

(Из „Узалудних путовања“)

ВЕЧЕРА СА ЖАН-ПОЛ САРТРОМ

*Бачен у свет
све самих малих ствари
сивљих од мог сивила
и отпадака
плитких одушевљења
дошао је као појам
али који се зноји
и једе и трепће и дише
упркос Бића
упркос Ништавила
Мени је био обиман
плави патлицани
и мисао о бићу и бивању
парче црвљивог сира
и неке вибрације о човеку и околностима
а на крају палачинке на мађарски начин
и можда коначна мисао
шта је отуђење*

*Ћутао сам
и као гном у нечем вребао искоса
свог некадашњег учитеља за суштинских бдења*

*Али нисам могао да му ухватим
ни поглед ни осмех
све због оног легендарног страбизма
и презрења према осмесима*

*А можда је и гледао Сартр
а ја то нисам знао*

*Сећам се да сам на крају
када је вечера срећом неповратно прошла
излазећи успео да му упутим питање
које сам ковао целе те повесне вечери
важније од свих тајних вечера света:
*Qu' est ce que vous pensez sur les rapports
d'etre-en-soi et d'etre-pour-soi?*
а тај Сартр који све више стари
и све се више гоји
одговорио је да тако касно
обично не мисли ништа
без осмеха
али нежно*

*У његовој презривој благости
крила се теорема
о вечности која не постоји*

ТУДОР АРГЕЗИ

*На периферији Букурешта
улица Теркеза
У вили неког трговца*

што је продавао којешта
усред лошег кристала и још лошијих слика
затекао сам тог залудног дана
—свог песника

Усред непријатне чистоће
и старомодне славе
тапкао је ка мени
и најзад стао
некси старац са новом беретом
као заменик песника
кога сам знао

Морали су га увући на превару
у то царство утилитаризма
кад му је већ било сасвим свеједно
да ли је у дворцу или изби
Настанио се заувек Тудор Аргези
међу своје измишљене речи
којих до њега није било у Румуна —
наделио своју садашњу пустош
без младалачких буна
опредељеним атеизмом
и фанатичним успоменама .....
на далеко монаштео и
родну Олтенију

Слабо сам слушао
шта то старац прича
Било је досадно
и њему и мени

Окруживале су нас
све саме туђе ствари:
на столу кинески порцелан
источњачки дампинг
лево
песникова кћер
лоша глумица
из Народног театра
десно
грађански наметљива ватра
а по зидовима
акварели и уља
прегусте или крти

Животом је одисао
једино
накисели мирис
скоре песникове смрти

У ПАСТЕРНАКОВОМ ДОМУ

Дошао сам на попршите
твојих сасвим личних мука
ја путник обесник
сноб са нешто мере
Дошао сам једног сухог јуна
кад рибизле још нико не бере
без твоје љубави за биље и бубе
без смисла за свице
без свести о смрти
лакх мисли ко корака лака
да бих свима могао да викнем
да сам ето био
и у Пастернака

У твом пустом кабинету
лишеном и сага и слика
сад скрнављен стоји
мојим радозналим оком
твој диван стоика
Поред мене
ко чувар музеја
чека без кривице кажњен
мојом лицемерном поштом
син песника
доцент на физици
и површина скица ишчезлога оца
Збуњеношћу својом
не знам да ли мени прети
или тужи своје време
и све опроштаје
које већ припрема земља
свом мртвом поети

Као кажњен за радозналост грубу
силазећи низ басамке трема
осећам на леђима својим
и подно испалих ребара
мудру равнодушност
твоја два балава унука
забављена неповратно поквареном чигром
из „Трију сестара“

У РАСКОЉНИКОВОМ ДВОРИШТУ

Двориште је било пусто
врвме је у њему давно стало
још кад је безумник Фјодор Михајлович
нестао у Сибиру
Барице између сувих буника
сместили су се усред његових стопа
тиших од сопствене сумњг
Леп је отпао са цигала од његових урлика
а дрво на вратницама и окнима трулило је полако
и скоро чујно
као нека велика гљива савести

Стајао сам усред дворишта
као усред романа
између редова грозничаве маште
лицем у лице са јунаком
неспособан за подвиге веће од рођења
а најмање способан
да превалим оних 730 корака од Столарске
до злочина

Махнит због његових врлина
најзад сам открио своју предност
а можда сам је и давно знао
ја сам од крви и меса а он никад није ни постојао

ПИТАЊЕ БЕЛЕ АХМАДУЛИНЕ

Дошла је у мој град
далека и туђа
са легендама из Сибира
по стиховима својим
са језиком богаћим од мога
пуним Толстојевог мира
и Пушкинових рима

Дошла је нерадознала
и обла
преобла за стилске фигуре своје
joш доста уморна од борби
са јавним Гењом
песнишом оним смешним

Дошла је еротична
као фока
што њуши по телу мушкарца
мирисе моцуса без стида
а стидљиво саопштава
да би појела
комад сира

Дошла је Бела
црна и легендарна
опевана и сетна
истурених сиса
једрих гоо риме њене
бесне
са уснама напућеним
од рецитованја
патетичних епонеја
са јагодицама
неке расе
дивље и заиста старе
и гузовима који се њишу
у ритму њених трохеја

Тих дана био сам безбојан
као књиговођа
забите сеоске поште
где је и досада
догађај пун узбуђења

Крио сам се пред њом
иза осмеха без шарма
и погледа без поверења
а притом мрмљао њене стихове:

Не губи са мном сувишно време
не стављај питања на муке.
Оцима добрим и верним
не клизи низ моје руке

А она је све време била занета
стварима од овога света
таином од телеће коже
добацивањима уличним
мињоном са нешто шлага
протестом Ливинг геатра
и — вином

Погледала ме је само једном
доста чудно кад ме је питала
колико је сати
Хтео сам да јој причам
о вечности које обично нема
па ипак сам јој рекао тачно и минут
колико је средњоевропских сати

А кад је локомотива за Москву
после три дана
однела њен пркос и страсти

Лист за сучељавања

и дар њен штампан
и зелени задах синоћњег вина
питао сам шта је шапнула
тамо неком на перону
гледајући ме са презрењем
Рекла је:
„Што ме је мрзео Иван?" .....

КОД НЕИЗВЕСНОГ

Међу горостасима
намриштен гунђа:
„Руски уметник
за интелигенцију мора бити
испред века
за руску жену
вечан
за омладину
гласан
за народ
загледан далеко
за пријатеље
благо недокучив
за свештенство
прожет апсолутним
за философе
свестан себе
за себе
са нешто сумњи
а то је изнад моћи
за неког од крви
и гипса
Али руски уметник
воли да не буде срећан."

МАРАМБО

Нашао сам га у кући
његовог рођења
као заборављеног мастодонта

Доказа да се
у Бирчаниновој 24
зауоставило време
било је мало
али снажних
он највећи

Иначе све је такнуло време
библиотека је мирисала
на биље из хербариума
и заборављену реалку
његова колевка голема и трула
мировала је неизбана готово столеће
стонога сасушена спуштала се мртва и подла
низ тихи тапет зидова влажних
о клин висила је Скерлићева посвета
и тробојка исписана бронзом
у знак неке бивше феите
а у баити је стајао
недирнут али гордо
пресахли бунар на пумпу
набављен из Будимпеште

По његовој дневној соби
високог спрата са штукатурама

мрких вратница у старонемачком стилу
и устајалог даха
летела је
са његових дебелих усана
темпераментна расправа стара
са неким суплентом,
увреда из Министарства рата
неког архивара,
ситна клевета новинара
поводом Ридовог извештаја
о његовој премијери из 1907
и крађе научничке
у области фолклора

И док су собе освајале
ствари неразумљиве:
трошни исечци из „Малог журнала“
архивска грађа са универзе
у косом снопу сунца
из двадесетог века
препричане судбине
прототипа из „Наших синова“
данас упокојених прадедова
мутне трансакције
неког државника
преко тадашње берзе
осетио сам одједном јасно
—старим

Уверен да бих за који тренутак
могао постати вршњак
његових исечака
пожурио сам да прођем стазе
зарасле у метвицу и цикорију
и улетим право у своја
недалеко паркирана кола

На ретровизору видео сам
урезала се на лицу
нова бора

Кад ми је једнога дана
пуног светлости и равнотеже
познаница нека рекла
умро је
стари Војислав М. Јовановић
звани Марамбо
питао сам се каква је то неопрезност
те старац однесе негде до Касиопеје
цео Београд
с краја прошлог века

Јован Ћирилов

Летопис Матице српске стр. 356-362
Књ. 409, св. 4, Април 1972. Година 148

Мало људи зна да се Г. Ј. Ћирилов огледао и као песник. Вероватно никада и није престао да пише поезију? Могуће да у његовим бележницама - мора да их има - постоје и други необјављени стихови? Од овог броја уводимо нову рубрику у којој ћемо представљати као песнике поједине актере нашег културног и јавног живота који су се прочули и потврдили свој реноме у другим областима, рада и стваралаштва (позориште, медицина, хирургија, математика, наука, психијатрија, књижевна критика, итд.).

ЛАВОВИ И МИШЕВИ

Лав и миш

ДОК ЈЕ ЛАВ спавао, претрчи му миш преко уста.

Лав се пробуди, ухвати шапом миша и кад се спремао да га поједе миш зацвиле:

- Молим те немој да ме поједеш, плашим се смрти а можда ћу ти се једнога дана и одужити ако ме сад поштедиш?

Лав се насмеја и пусти миша.

После кратког времена лаву се заиста деси малер.

Ухвати се у мрежу коју су ловци поставили и без обзира што је свом снагом покушавао да покида мрежу и ослободи се, то му није полазило за шапом. Чувиши лава да стење, дође миш и прегризавши мрежу, ослободи га.

Запањеном лаву миш рече:

- Сећаш се да си ме исмејао, не очекујући да ћу ти се реванширати. Надам се да ти је сад јасно да и мишеви знају за захвалност!?

- Јасно ми је, рече лав и прогута миша из три разлога.

Први разлог је био тај, што је био гладан!

Други разлог, што је био сигуран да ће миш да иде околу и да се хвали како га је извадио из гована.

Трећи разлог - лав је сматрао да један лав на свету више, значи много али један миш мање, заиста не значи ништа!

Наградни задатак. Ко је аутор ове басне?

Када и где је објављена ова басна први пут?

Навести тачан назив књиге, листа, часописа, годину, страницу.

Награда за тачан одговор: **годишња претплата на часопис ИДЕНТИТЕТ** за 2008. годину

плус штампан на папиру **НЕСЕБИЧАН МУЗЕЈ**, антологија српске поезије 20. века (2000)

Одговоре послати до 6. јуна 2008. године на адресу часописа:

Уредништво ИДЕНТИТЕТА

11000 Београд, Сердар Јамка Вукотића 1/13

(с напоменом - За Наградни задатак),

или путем интернет поште на адресу zavetine@verat.net

Iz IZABRANIH PESAMA Kamingsa

12.

samo ti za tim kva
zizaposlenim nesvakimbićemljudskim
žali
jok. Kvazinapredak
i i
ne bljezgari
je je
su ludost istinska jesu bolest udobna:
tvoja žrtva (a Smrt i Žiti
je ti je
u pozadini sigurno)
igra se malenkošću svoje gargantuanštine
gigantsko
m m
alenkošću napumpana svojom taštinom

elektroini su obogotvoreni al
na rubu oš
3
ce bri
jača
u venceplaninadaleke
ženske gaćice kao rastrgane u st
rasti, rasti
žudnjo

neželja kroz nerazgrnute zavese čežnje gdeikad dok
neželja
na na
či
n n
eženje povraća
se se
bi. Svet

od stvorenog
nije onaj koji se rađa-sažaljeva
j j
adno meso

i drveće, sirote zvezde i kamenje ali ni
kada ovo jaderno i jedinstveno ultramagično Jedn(AK)O

sveopštepotentno. Mi lekari znamo

beznadežne slučajeve-valja samo načuliti ušesa
ma pakao je o
d d
obrog Sve
ta Svetog
ta
mo napolju, jeste bogami

ajdmo
bogamu

13.

uvrnuta šojko plavetna
cerekašpodriguješkreštiš
kreštalice
setiš se & svetiš se
meni za svo moje potcenjivanje
lakoće t
i i
s
trajna plahos
ti sa g
rana
mržnja & gađen
je je
FUJ na sve & za sve
na sve
tu sem spram ispravnih prav(n)ih začkoljica
i i
ndividua
ali gde si se skrila, gde su među tim svimljudima?
svemu je kraj hohštapleri, hohštapleru
zajedljivi
vucibatin
o o

Лист за сучељавања

d o
d
lomka nebesa dalekih
zloć
o o
d vile nejaka
razuzdana raskurvana bitango
živopisni moj volteru, ma daj tek
pisni
pozdravljam te mili
anar
H(r)IST
o!

14.

dominik ima
lutku obešenu
o radijator svog
NADOLAZEĆEG USUDA
kamiončić za prevoz
ledaugljadrva
bale
setnog malog pajaca
koga je neko opr(lj)avio
od glave do musave 5
e i sve to u kanti
za smeće(jersve
je je
dno, kaže tajitaj)
dominik ga je naravno poneo kući
& dominik
ova gospoja oprala mu je to slatko lišće
& zakrpila mu te iscepane halje(tke)
baškodasunjene
sopstvene & kaoda
joj on pot
puno & pri
obalno pri
pada & dakle (i dokle tako?) moj dragi dominik ima
lutka &
s vreme
na na
vreme moj divni i mili prijatelj dominik depaola počas
ti me
(ne) moćnim zagrljajem
znajući kako ja znam
(o o
sećanjima & o
sećanju & o
sećanju da & ne zborim)
sebe i
kako ja znam kako
smo svi mi
manje živi od lut(a)ka tog

tih

(o)

15.

usukane sveće
upalih obraza gladuj
u u

savršeno
m m
iru i beš
umno
a sivibog
smeška se
iza ze
lenodrhavog d

ima ima
tu i i
zukurštanih (mu, nam)
očiju (kanja)

prsa što se guše u pluć
ima ima
tu & bluda i puzavih

ruku ima i struže mrak skerletni

št
o o
božava
ispružiti se iizvaljen
u seni koja se trgne sva
ko malo

jeca

jući

be
sramno zape
njeno

e. e. kamings
preveo *r. g. tili*

e. e. kamings i r. g. tili. - Osobni pesnički glas Edvarda Estlina Kamingsa (1894-1962) prvi je put u američkoj književnosti objavio svoje postojanje 1922. godine. Naizgled slučajno, te iste godine je s druge strane Atlantskog okeana evropski modernizam neka od svojih ključnih iskustava sublimirao u Pustoj zemlji Tomasa Sternsa Eliota i Uliksu Džejsma Džojisa. Značaj Kamingsove poezije za konačno uobličavanje modernističkog književnog izraza u redovima američke književne avangarde po mnogo čemu je ravan značaju monumentalnih Eliotovih i Džojsovih dela u kontekstu evropskog modernizma. Ponikla na temeljima pesnikovih bolno otrežnjujućih ratnih iskustava, bila je to poezija u kojoj su na dramatičan i uzbuđljiv način pulsirali damari vere i skepse, nade i rezignacije, ozarenja i cinizma. Ipak, i u tom limbu istorijskog beznađa između dva svetska rata, pobedu u Kamingsovoj poeziji odnosi vera: transcendentalna vera u svet u kome čovek živi punim, radosnim i emotivnim životom. Taj svet i taj čovek, međutim, pripadaju nekom apstraktnom i vanvremen-skom trenutku – ne onom u kome je Kamingsu dodeljeno da proživi svoj jedini ovozemaljski život. Iz svesti o tome rađa se u njegovoj poeziji prepoznatljivi ton razočaranja i ogorčenja. Čovek bez duše je mrtav, tvrdi Kamings, a dušu savremenom čoveku oduzimaju spolja nametnute ideološke himere i laži – od patriotizma do sna o sveopštem ekonomskom blagostanju. Rugajući se čoveku podložnom delovanju takvih himera, Kamings zapravo pokušava da ga od njih zaštiti i odbrani. Narušavanje duboko ukorenjenih, rutinskih predstava o životu i svetu u Kamingsovoj poeziji počinje i završava se razaranjem konvencionalnog pesničkog govora: zanemarivanje gramatičkih pravila, neobuzdano poigravanje rečima, kombinovanje tradicionalnih metričkih formi i slobodnog stiha, osobena interpunkcija i pravopis u kome se i pesnikovo ime piše isključivo malim početnim slovima – te i mnoge druge odlike Kamingsovog poetskog izraza dovode poeziju ovog

pesnika do samog ruba neprevodivosti.

Na tom rubu balansira Robert G. Tili, uspevajući u konačnom ishodu svog prevodilačkog poduhvata ne samo da iznese živu glavu, već i da ostvari plodove kojima bi se, sva je prilika, obradovao i sam Kamings. Odista, ovaj pesnik teško da je u nas mogao pronaći sebi boljeg i prikladnijeg prevodioca. Kada pesnici prevode pesnike, original prečesto zna da posluži prevodiocu tek kao izvor nadahnuća i ideja za pesme koje je propustio da napiše, pa tako dobijamo potpuno autohtone pesničke tvorevine nastale "po motivima" originala. Prevodeći pesnika Kamingsa, pesnik Tili nijednog trenutka ne pada u tu zamku. Kao iskusan prevodilac, on zna da je prevodenje pre svega služenje odabranom piscu i delu, a ne otvaranje prostora za ostvarivanje vlastitih umetničkih ambicija. Time prevodenje ne prestaje da bude umetnost, naprotiv: prevodenje u osnovi i jeste pre svega umetnost da se nakratko poništi vlastito "ja" i postane neko drugi. Tili je u ovom slučaju postao Kamings, pri čemu čitalačko uživanje u tekstu ovih prevoda ostavlja varljiv utisak da je to bio lak zadatak. Nije. I pored srodnosti u pogledima na svet dvojice pesnika, i pored zajedničke sklonosti prema jezičkom eksperimentisanju, prefinjena umetnost mimikrije iziskivala je i u ovom slučaju istinski velike prevodilačke sposobnosti. Robert G. Tili ih je ubedljivo pokazao, podarivši nam Kamingsa s kakvim do sada na našem jeziku nismo imali prilike da se susretnemo. Pravog Kamingsa.

zoran paunović

КРКАЛЕСКА

ВЕЧНЕ НЕРВОЗЕ

Subject: Fw: **Sila otme zemlju i gradove**

KOSOVO JE SRBIJA

*Kad znamo da je Onaj to vikao
pre 20 godina na Gazimestanu*

*I znamo kako smo to platili
i koliko smo još dužni*

*Pitamo se zašto Ovaj to viče
danas u sred Beograda*

*Šta hoće šta smeru gde nas vodi
zar su sablje i barjaci opet u modi*

*Vidimo nismo slepi
šta je moguće a šta nije*

*Zašto bi glavom kroz zid ?
Može li mozgom da se bije?*

georges.konikovic@neuf.fr

Говор

командира прве чете Четрдесетог пешадијског пука
капетана ЛУКЕ ЂУРАШКОВИЋА војницима
на дан 26. маја 1940. у Помореки код Брезовица.

Чета постројена у развијеном фронту, присутни
водници.

Због могућности напада фашистичке Италије на Југославију,
месеца маја 1940. изведена је делимична мобилизација
Југословенске војске с концентрацијом трупа у Словенији.
Смотри борбене спремности присуствовали су и страни војни
аташе и новинари. Приликом обиласка горе наведеног пука,
стенографисан је говор капетана Ђурашковића одржан
војницима, сачуван у архиву САНУ (А36-119-263). Капетан
Ђурашковић је касније, током Другог светског рата, погинуо.

Слушај 'амо! Ми живимо у озбиљно доба и сваки од
вас знаде зашто сте ту. Сви сте скоро већ старији и
жењени људи, ви читате новине, је ли тако. Ако нам
ко пружи рат, јебо га отац, ми ћемо прихватити и
ратовати У том случају, јебо му пас матер, морали би
ми да примимо борбу, па макар сви изгинули То би
било од нас часно, је л тако! Наши суседи Талијани,
е то су курве једне. Они, јебо им пас матер, боје се
ратовања, а хоће да добију земљу без крви. Они,
фукаре једне, кажу да имају право на Далмацију.
Јесте, добиће, али курац! Је л тако? А зар ми немамо
право на Трст, Истру и друге наше крајеве? Па
дабоме да имамо! Сада се праве пријатељи, а сутра
напали би нас, курве једне! Је л вам је то јасно! Јебо
им пас матер, само нека дођу, послаћемо их у пизду
материну!

Друго: ми, јужни Словени, били смо и јесмо
најбољи војници Европе. Је л тако? Дабоме да је
тако, и тако треба да буде! Мусолини је доста учинио
за Италију. Он је много дао Италијанима, ал их никад
неће начинити храбрима. Макар им курац дао, неће
моћи да им да срце јуначко! Је л тако? Је л вам јасно!
Е, друго кажу Талијани. Они веле: Код нас је све
моторизовано. Наши су митраљези ФИАТ, наши су
тенкови ФИАТ, наши су авиони ФИАТ, и шта све ја
знам... у пичку материну. Знамо ми то, али је у њих
и срце ФИАТ, јебо их свети Јероним на небу. Само
има једно – они не знају нас пичка им материна! Је л
тако? Дабоме, баш тако, и тако треба да буде.

Друго: хоће да нам буду куратори, да гарантују наше
границе, пизда им материна. Талијани и ко зна који
курци – Немци, Енглези, Французи, Јапанци, Кинези
и други, па чак и Друштво народа. А шта се нас тичу
њихове гаранције, пизда им материна? Знамо ми шта
су то гаранције. Курац гаранције, јебо им пас матер
гаранцијску и курварску!

Друго: Сви ви знате да се наша војска најбоље
хране. Је л тако? Е, кад је тако, онда храна треба да
буде још сто пута боља. Имамо куваре, јебо им пас
матер, још и не ваљају. Па добро, где су ти кувари,
јебо им пас матер свима одреда? Дежурни, дедер
зовни ми куваре пизда им материна... Па добро,
кувари, јебо вас свети Јероним на небу, послаћу вас
све да терате митраљезе у брда, у пизду материну, па
да видимо да ли ће храна бити боља. Јебо вам пас
матер куварску! Је л тако? (Кувар Тробец јавља се:
„Али, господине капетане, из гриза се не море...“) –
„Куш, ништа те нисам питао! Марш у пизду
материну! Јебо ти пас матер куварску! Кад те

распиздим, претворићу те одма' у митраљез!

Друго: Где је ту онај кога су убиле гаће? Ај, ту је! Е, баш тебе ћу послати на Талијане, јебо те митрополит. И ти си ми курчев војник – убиле те гаће... Слушај 'амо, и шта се смејеш!?... Сви ви знате да има и других којима се хоће наша земља, пизда им материна! Ено горе оне циганске курве! Кажу да им припада Срем, Банат и Барања. Па добро, пизда им материна татарска, што не дођу да узму пола Славоније и Хрватске, јебали их њихови грофови, јебо пас матер њима и Хортију и Телекију и грофици Марици!

Друго: је л идете ви онако, преко ноћи, мало у Домжале? А? Знам вас ја добро. Све ја знам, је л тако? Е, видите, то не сме тако да буде. У нас постоји преки суд, па ту нема више шале. Одма' те стрељају, јебо те фараон!... Да ли ви мислите тако?... Ево, иде ти командир негде тамо у пизду материну, водници шта ја знам где, јебо их Бог, и онако ништа не ваљају, поднаредници седе у кафани, а ви – у Домжале? Па ти сад лепо дођу Талијани, пизда им материна! Како би то све изгледало! И како би нас фино удесили... мајку им жицарошку! Па то не сме да буде! Је л вам јасно? Не може то тако код нас да буде како је било код Чеха. А, јок!... Ето, и то су курве које се уопште не боре, него само полагају оружје, кукавице, јебо им пас матер и њима! Па ево и Пољаци, јебо их свети Јероним, борили се... борили, а њихова господа министри – туп у авионе, беже курве авионима право у Париз. Ништа мање, у пизду материну, да тамо тобоже владају, али само коме, пичка им мајчина! У нас не сме да буде тако, и не може да буде тако, наравно.

Друго: Није то све што сам вам казао. Ама сви ви знате, па ви сте паметни људи. Ишли сте по свету и сигурно сте видели лепу варош Темишвар. Е, видите, кажу Румуни, јебо их Бог отац: „То је наше!“ Па добро сад, пичка му материна, шта је онда наше? За који смо красни ми онда овде, и шта ми да бранимо, кад ништа није наше?! Пизда им материна! Па, што ми плаћамо толико порез кад је ово туђе? Је л тако? Онда од нас неће добити нико ништа! Даћемо им курац тврд, и то тврд за много година. Нека дођу ако су јунаци, а ми ћемо с њима право у пизду материну, преко Драве и Саве, па макар сви изгинули! Је л тако?! И је л вам јасно?! Е па дабоме да јесте, јер друкчије не може и не сме да буде! Наравно!...

А сад, воднице, дај људима вољно!

(Изабрао Јоаникије од Б.)

Verovali ili ne

JEB'O JEŽA U LEĐA

Jedan Kragujevčanin seksualno opštio sa ježom po savetu vračare kako bi bio bolji ljubavnik, pa izbušen završio na operacionom stolu

KRAGUJEVAC - Tridesetogodišnji mladić iz okoline Kragujevca javio se na Urološku kliniku u Kragujevcu sa izbušenim penisom i obilnim krvarenjem. Narodski rečeno, opalio je ježa i nadrljao. Po savetu lokalne vračare, kojoj se požalio na svoj seksualni život, uhvatio je ježa s one strane puta, polio ga vrućom vodom da se upiša, od ježevog urina skuvao kaficu, a onda opštio s njim. Završio je na operacionom stolu u strašnim bolovima i izbušenim polnim organom.

Ovo je samo jedan od primera kako Kragujevčani pokušavaju da ojačaju svoju muškost i "osveže" seksualni život. Profesor dr Srećko Đorđević, specijalista urologije u Kliničkom centru u Kragujevcu, kaže da je momku koji je opštio sa ježom uspešno izlečio povrede, te da je naivni mladić uz pomoć lekara prebrodio sve muke. Profesor Đorđević kaže da se sve češće u svom radu susreće sa muškarcima koji se prosto izivljavaju nad svojom muškošću.

- Jedan od mojih brojnih pacijenta takođe je poslušao savet vračare za povećanje potencije i stavio testise između dva vodenička kamena. Na odeljenje je stigao sa neverovatnim oteklinama među preponama. Gotovo redovno se događa da nam na kliniku dolaze muškarci sa raznoraznim stranim predmetima u bešici. I oštrim i tupim. Kako bi pojačali ili izazvali erekciju, u mokraćni kanal stavljaju eksere, ukosnice, pa čak i zrna pasulja, a onda im to tokom odnosa uleti u bešiku - priča profesor Đorđević.

Kako je čuo od svojih pacijenata, zrno pasulja kasnije služi vračarama da prebajaju za bolji uspeh kod žena.

- Pre nekoliko godina imao sam pacijenta koji je stavio pijavicu na penis tokom erekcije, takođe po savetu vračare ili vračara. Nažalost, najčešći uzrok impotencije je psihološki, a ne organski faktor, ali ljudi pribegavaju raznim metodama kako bi postigli cilj - navodi dr Đorđević.

On kaže da nije retkost da se impotentni muškarci namerno povređuju kako bi imali opravdanje kod svojih partnerki zbog čega ne mogu da imaju polni odnos. Prošle godine dr Đorđević je Kragujevčaninu R. S. (23) prišio potpuno odsečeni penis, koji je i danas u funkciji. Momak je sebi sekirom presekao polni organ na panju, a samo zahvaljujući veštoj intervenciji profesora ostao je - muško!

Upotrebio je veliku sekiru, penis stavio na drveni panj i sa dva udarca se opasno osakatilo. Odsečenu alatku je zatim okačio na drvo kajsije u svom dvorištu i tu sačekao Hitnu pomoć, koju su pozvale komšije. Kada je došao u kragujevački Klinički centar, bio je u kritičnom stanju.

- Penis je bio potpuno odsečen, uvijen u peškir. Pacijent je izgubio dosta krvi. Hitno smo ga, pod lokalnom anestezijom, uveli u hiruršku salu i operacija je trajala oko 45 minuta. Nisam verovao da će uspeti, ali sve se dobro završilo. Na sreću, R. S. je imao "dosta materijala", pa je imalo šta da se zakrpi i prišije - kaže dr Đorđević.

Na poslednjoj kontroli doktoru Đorđeviću se pohvalio da sve radi bez greške, skoro svakog dana, ali da malo oseća bolove kad se menja vreme. Kako kaže naš sagovornik, retko se dešava da se prišiveni penis "primi". Uglavnom se sve završava amputacijom jer krvotok ne funkcioniše i tkivo se ne hrani.

(O. J.)

(Prema pisanju **Kurira**, 13 09 06)

"ТАМО ДАЛЕКО"- ЂОРЂЕ МАРИНКОВИЋ

АПСТРАКТ: Попут бројних талентованих Срба почетком XX века, Ђорђе Маринковић је своју каријеру везао за Француску. Низ популарних музичких дела чији је он аутор, резултат је покушаја уклапања инспирисања родним крајем у модерне трендове изражавања. Овај рад приказује његове могуће породичне корене, питање ауторства култне српске песме "Тамо далеко" и стваралаштво у Француској.

Ђорђе Маринковић рођен је 19.9.1891. године у Корбову, срез Кладовски, на североистоку Србије, од оца Јона, по занимању земљоделца, и мајке Флоре, као друго дете у породици. Крштен је у корбовском православном храму 29.9.1891.г. По сећању најстаријег мештанина Корбова из 2006. године, имао је браћу Милана и Драгутина, сахрањене на тамошњем гробљу. Један становник Велике Врбице, села на средокраћу пута између Кладова и Корбова, приповеда да су Ђорђа, "као сирмомашног дечака који дивно музицира, затекли на кључкој обали, пролазећи туда бродом, неки угледни Београђани; његов таленат толико им се допао, да су издејствовали да се школује у престоници, где је свирао код Краља". Уколико би то имало чињеничног основа, боравак Ђорђа Маринковића у Великој Врбици могао би бити повезан са службовањем Петра Маринковића у тамошњој парохији између 1883. и 1913.године. Према казивању његовог блиског рођака Љубомира Маринковића, Ђорђе потиче из сиромашне породице, био је музичар у оркестру Краљеве гарде, свирао је прво бубањ, а потом жичане инструменте и флауту.

Познато је да је Ђорђе Маринковић 1916. године са српском војском боравио на Крфу. За ту епизоду његовог живота везан је настанак једне од најлепших и најпопуларнијих српских песама "Тамо далеко". Како се може прочитати на сајту Наша Србија, "од свих родољубивих песама, 'Тамо далеко' би се смела прогласити химном српског војника; преко Цера и Колубаре, са српском војском стигла је све до Солуна и Крфа; сви учесници Солунског фронта прихватају ову песму као своју; Енглези су је називали 'Far away over there', наши велики пријатељи Французи 'Au loin, au loin sur Corfu', Чеси и Словаци 'Tam v dali'... Стела Франклин, аустралијска књижевница, ступила је 1917.г. у Болницу жена Шкотске на Солунском фронту; пишући роман о страдањима српских ратника, она примећује шта Срби певају-'Тамо далеко'- песму о селу, девојци, о земљи". О њеном култном значају за српски народ говори и околност да је Никола Тесла на вечни починак испраћен овом песмом у интерпретацији Златка Балковића. Међутим, после Другог светског рата, од стране партијских званичника сматрало се јеретичким певати "Тамо далеко", будући да асоцира на монархију и Карађорђевиће. Жарко Петровић, популарни српски композитор лаких нота, сведочи да су његове интерпретације "солунских песама", 1970. г, у време заостравања Титове политике према "српским националистима"- "Тамо далеко", "Марш на Дрину", "Креће се лађа француска"- проскрибоване и ниједна српска грамофонска кућа није хтела да их објави. Тако се десило да многа домаћинства у Србији у то време поседују драгоцену колекцију песама једино захваљујући околности да загребачки "Југотон" седамдесетих година протеклог века није био "под присмотром" због ширења српског национализма.

Но, свега пар година пре овог заокрета у партијским ставовима, овдашњу јавност уморало је питање ко је аутор песме "Тамо далеко".

У писму упућеном Радио-Београду 1966. године, након што је од Јована Јовановића из Кладова сазнао да је национална радиофонска кућа издала ову песму, Ђорђе Маринковић наводи: "Част ми је послати вам седам комада од мојих композиција, с надом да ће певачки хор снимити коју песму; захваљујем певачком хору из дубине душе што су снимили моју песму 'Тамо далеко'...Моју песму 'Тамо далеко' написао сам на Крфу 1916.године после нашег повлачења преко Албанске планине. Зато вас лепо молим да увек напишете моје име и презиме на програму после сваког извођења на Радију..." .

Како се испоставило, Ђорђе Маринковић је у Паризу пријавио и добио заштиту ауторског права песме "Тамо далеко", "за све земље света". На примерку публикације "Airs Serbes"/ "Српске арије"/, Edition G.Marinkovitch, 19.rue Lecluse Paris /17eme/, издате од стране аутора 1958.године стоји упозорење: "tous droits d'execution de reproduction et d'arrangements reserves pour tous pays". На почетку нотног текста унета је назнака "речи и музика Ђорђе Маринковић", а текст музике са ставовима "Lente et expressiv", "Mouv, de Valse Lente" i "Allegro", гласи: 1.став- " Тамо далеко, далеко крај Дунава/ Тамо је село моје, тамо је љубав моја;/ 2.став- "Зар је морала доћ та тужна несретна ноћ/ Када си драгане мој пош'о у крвави бој/ 3.став- "Черго моја чергице о' чађава платна/ Ти си моја кућица сребрна и златна/ Гуди, гуди гудало поврх танких жица/ Уста су ми препуна, хај хај, лепих песмица" . И на посебно штампаном тексту "Ouvers de Georges Marinkovitch", где се наводе и "Airs Serbes", Маринковић је својеручно додао "Све су то моје композиције" .

Околност да су у "Airs Serbes"/ "Српске арије"/ унете три мелодије, поред две које чине интегралну целину -"Тамо далеко" и "Зар је морала доћ", још и "Черго моја чергице", послужила је да Ђорђе Караклајић, познати српски композитор популарне музике и шеф свих оркестара Радио Београда, 1966. године доведе у питање Маринковићево ауторство, посебно апострофирајући његове "ауторске позајмице" код песме "Моја мала гарава"- препознајући је као дело Исе Бајића "Синоћ ми драги долази", и "У мом селу најбеднији то сам ја"- препев мађарске песме из комада "Сеоска лола". Што се тиче песме "Зар је морала доћ", композитор Жарко Петровић примећује да се њена мелодија са руским текстом и данас може чути у Украјини: "Нису ли можда, руски артиљерци, они који су заједно са Србима бранили Београд 1915. оставили ову мелодију, а наша војска је пренела у Солун и на Крф? Можда су тако у једној верзији песме спојена два дела у једну композицију?!" . Петровића донекле демантује бивши председник владе Милан Стојадиновић, када у својим мемоарима сведочи да су "песме почетком рата, у Београду, биле ратничке и осветничке, док су ове на Крфу биле тужне и код њих је преовлађивао сентиментални тон". По питању словенских корена мелодије "Зар је морала доћ" нема спора али они, сами по себи, не искључују ауторске претензије једног српског ствараоца.

Као потенцијални аутори песме "Тамо далеко" у српској јавности означавани су још и Милан Бузин, капелан Дринске дивизије, др. Димитрије Марић, лекар III пољске болнице Шумадијске дивизије и Михајло Заставниковић, учитељ у Неготину. Заставниковић је 1926, четири године пошто је Маринковић у Паризу заштитио ауторска права, у Неготину објавио следећи текст истоимене песме:

"Тамо, далеко, где плави Дунав сја/ Тамо је земља моја, тамо је Србија!/ Тамо, далеко, далеко крај мора/ Тамо је село моје, тамо је љубав моја./ Ајдемо душо, да живимо срећно ми/ Јер младост пролази бурно и живот несрећни./ Тамо далеко, на Крфу живим ја/ Ал опет зато кличем: 'Живела Србија!'. Такав текст публиковала је београдска "Експрес политика" 1966.г, отварајући својеврсну јавну расправу о ствараоцу текста и композиције. Године 2002. београдски "Глас јавности" донео је фељтон из пера Жарка Петровића "Кад је музика ратовала". Први и други део фељтона посвећени су овој песми. За разлику од Заставниковићевог текста из неготинске збирке песама од пре осам деценија, Петровић објављује "ретуширану верзију" под насловом "Стихови: Михаило Заставниковић, Запис: Жарко Петровић": "Тамо далеко/Далеко од мора/ Тамо је село моје/ Тамо је Србија/...Без отаџбине/ На Крфу живех ја/ Али сам увек клиц'о:/ Живела Србија!". Петровићева верзија "Заставниковићевих стихова" изоставља из првобитног текста за који је именовани пледирао да је аутор, "компромитујуће" фрагменте као што су: "далеко крај мора /је моје село, српско!?!", "ајдемо душо да живимо срећно ми/ јер младост пролази бурно и живот несрећни!"; то као да му није довољно, већ се уклања и део у коме се помиње место, тамо далеко, "где плави Дунав сја" .

Насупрот Маринковићевој, рекли бисмо логичној- природној верзији, који своје српско село и љубав препознаје "далеко крај Дунава", Заставниковић их у издању из 1926.године смешта "далеко крај мора" !!?. И конструкција о "плавом Дунаву који сја" као месту песникове земље чини се проблематичном, поготово што та импресија о битној одредници за Србију не би требала бити својствена човеку чији су корени порекла, иако је био учитељ у подунавском Прахову, далеко од Дунава, реке којој иначе не доликује да му суштствено својство буде "вода која сија". Да се можда ради о невештој компилацији више верзија коришћених од Срба у изгнанству, поред реченог, могао би указивати и драстичан диспаратет броја слогова у трећем -11, у односу на четврти стих -14. Исти проблем појављује се и у односу петог и шестог стиха. Извесно је да се у грчком егизлу певало више верзија стихова песме "Тамо далеко", што је учинило изнимно сложеним разрешење питања ауторства. Тако се у књизи Голгота и васкрс Србије на два места наводе различите верзије текста. У првој се помињу море, Дрина, Колубара, Тимок, Морава, Ђетиња /али не и Дунав!/, а Крајина је препознатљива по стиховима "Тамо где Тимок поздравља Вељков град,/Тамо ми спалише цркву, у којој се венчах млад." Друга верзија дата је само фрагментарно, уз навођење речи: "Кажу да нас је песма одржала. Када и како, не знам сигурно. Мислим да се то односи на нашу народну песму и наше гусларе, али знам да је тих тешких избегличких и ратничких дана песма доиста била једна од главних духовних намирница. Са свих страна чула се песма. Најчешће групна: 'Тамо далеко, крај плавог Дунава...'. 'Далеко крај Дунава' је део стиха истоветан оном који Ђорђе Маринковић употребљава у својој ауторизованој песми.

Током изгнанства српске војске певало се више верзија стихова, прилагођаваних, између осталог, осећањима војника из одређених српских регија. Зато је било оправдано да "еклектичка верзија", за разлику од оне која је до данас опстала, набрајајући чак пет река и Шумадију понаособ, буде прави мали "српски географски лексикон". За композицију у односу на коју је Маринковић полагао ауторске претензије, ствар је, макар након рата, сведена на

рационалну емотивну и "мелодијску меру" асоцирањем на српску груду кроз "рекогносцирање" његовог родног села крај Дунава. Није тешко закључити да је слика исте реке "која сја" бледи резултат покушаја да се начини разлика у односу на иначе сасвим природну и лако прихватљиву, већ постојећу конструкцију: "крај Дунава". Једна од надограђених лирских нити на наведене географске појмове везана је за Вељков град- Неготин и/или нешто удаљеније место, "где га Тимок поздравља". Народни песник управо на том месту постигао је кулминацију излива емоција, успешно градирану сликама "уништеног гаја", "рушења и обарања свега", "остајања иконе и славе уз Мораву" и "преливања сваког дела пута мајчиним сузама". Уз помињање Вељковог града спеван је стих: "тамо ми спалише цркву, у којој се венчах млад". Такав израз помешаних љубавних и верских осећања, идеално је погодовао јачању српског борбеног духа, али се након окончања ратног сукоба испоставио пренаглашеним, као уосталом и цела "географска" верзија, те га долазећа времена нису одржала са значењем стиховне подлоге одржаније прихваћене мелодијске форме.

Занимљиво је да наследници Михаила Заставниковића нису спорили Ђорђу Маринковићу ауторство композиције, предлажући му чак поравнање. У писму сачињеном искључиво писањем машином, датираном 24. априла 1967.г. у Деспотовцу, Славољуб Л. Драгићевић пише Ђорђу Маринковићу: "Као пуномоћник Заставниковић Заге, професора из Светозарева, овлашћен сам да Вам упутим овај захтев. Отац моје властодавке, писац је текста за песму "Тамо далеко", на чији сте текст Ви компоновали музику. У вези овога и да не би дошло до непотребног спора између поменутих наследница и Вас лично, користим ову прилику да пренесем њихове жеље да су вољне да се са Вама поравнају о правима која им припадају по закону, те се због тога умољавате да ми одговорите о предњем захтеву мога властодавца и њене сестре Радмиле. Уколико не будете спремни да се поравнате са мојим властодавцима, бићемо принуђени да поведемо спор ради остваривања ауторских права која нам припадају. Пуномоћник, Драгићевић Л. Славољуб, Деспотовац, улица Радничка број 25/1. Препоручено"

Извесно је да Маринковић није прихватио понуђену нагодбу за својеврсну деобу права ауторства песме "Тамо далеко" са текстописцем Заставниковићем. Већ наредне године- 1968. издао је у Паризу партитуру за ову композицију са знацима: "Tamo daleko- musique de Georges Marinkovitch; paroles de Georges Marinkovitch" .

Иузев ове најпознатије српске песме, Ђорђе Маринковић је за време рада у Паризу, почев од 1920. године, у својству композитора и музичара, изванредног инструменталисте на цитри, публиковао мноштво популарних композиција, од којих је један део створен на основу његових импресија из родног краја и изгнанства на Крфу. Уколико имамо у виду податак из увода његове "Нове рационалне и комплетне методе за тиролску цитру", где је јавности представљен као "знаменити инструменталиста на цитри и дипломирани професор", а по којем му је "једнога дана 1916. године, у планинама Албаније, цитра спасила живот", могли бисмо устврдити да је овај древни инструмемнт Маринковићева судбина . Управо цитра, уместо очекиваних у таквим ситуацијама гусала, послужила је и Маргерит

Јурсенар да у причи "Крај Марка Краљевића" призове сећања епског јунака на херојску прошлост. Вероватно је то било зато, казано речима велике француске књижевнице, јер рески, надвременски звук овог инструмента "у неподношљиво плавом небу" надвладава "узвике, позиве, блејање јагњади, помешане са молитвама за спасење душа".

Дело Ђорђа Маринковића било је на одговарајући начин презентирано код француске публике средином протеклог века, углавном захваљујући предузимљивости и истанчаном осећају аутора за модерне популарне музичке трендове. Тада су се у Паризу неретко могли чути и тактови музике инспирисане лирским тоновима успомена на кладовски Кључ, али и херојским страдалништвом српских ратника у Првом светском рату, да би у најблиставијој фази његове каријере ауторско дело, знано и по псеудониму Georges Mariel, постало европски синоним музицирања на цитри. Од његових биографских података презентованим кроз каталог Француске националне библиотеке у Паризу- "напомене о личности аутора" расположиви су тек фрагменти: "Аутор интерператор и композитор, инструменталиста и професор цитре, српског порекла, у Француској од 1920.године, држављанство Француске, рођен 18..., умро 1977." .

Данас је Маринковић готово заборављен "тамо далеко" у свом родном крају, док је на десетине интернет сајтова преплављено понудама продаје његових издања, од Француске, преко Шпаније, до Немачке, Велике Британије и Јапана. Тако, примера ради, Каталог звучних снимака Националне библиотеке Шпаније садржи одредницу: "аутор-Караш Антон /1906-1985./; аутор Маринковић Ђорђе, интерпретатор; наслов Кафе Моцарт, валцер; Хари Лајм/Антон Карас; издавач- Барселона: грамофонска компанија Одеон /1950/; напомена: Ђорђе Маринковић, солиста на цитри; филмска музика". На сајту "Priceminister" актуелна је понуда: "Хари Лајм тема/Кафе Моцарт валц; Маринковић Ђорђе; два изванредна аранжмана филма 'Трећи човек' са Ђорђем Маринковићем, цитра соло". Није нескромно рећи да је Маринковићева цитра постала заштитни знак антологијског филма Керола Рида, екранизованог према роману Грахама Грина.

Његови снимци за чувену издавачку кућу RCA обједињени у наслову "Cithare- fascination" за англосаксонско подручје, или под именом оркестра "Georges Marinkovitch Son Ensemble", за франкофонске земље, као и уџбеници, партитуре "Methode de Chitare Chromatique - Triangle" и "Methode de chitare Tyrolienne", већ су део европске музичке историје . Опус Ђорђа Маринковића чини благодарним осећај припадности поднебљу чији су племенити изданци давно превазишли границе просечности.

РАНКО ЈАКОВЉЕВИЋ

BLAGOTVORNOST ILUZIJA

U sobi dok smo studentskoj,
čas na gvozdenom krevetu,
čas za stolom sa suvom hranom,
satima, danima preživakavali
gradivo, od kojeg nas je

povremeno hvatala muka,
na stadionu dok smo fudbalskom,
subotom ili nedeljom posle podne,
okruženi đacima i vojnicima,
stoječke navijali sa tribina iza gola,
na igrankama dok smo,
subotom i nedeljom uveče,
u adaptiranim holovima,
trpezarijama i fiskulturnim salama,
kao psi gladni kraj bajne trpeze,
užagrenim očima zurili u glatke,
bele devojačke vratove,
kroz čarape dok smo nakvašene,
i izlizane đonove preklanjskih cipela,
svakodneвно, u raznim sobetinama,
tabanima brojali rebra patosa,
bili smo uvereni:
Dani isposništva će proći.
Pre ili kasnije će sigurno doći
mnogo bolje, naše vreme.
A tada će, neosetno, uspomene
sve ove muke pozlatiti.
“Da, živote!” dovikivali smo.
“Sve ćemo mi to jednom
stostruko naplatiti!”

Pijani dok smo, i razgaljeni,
u vinsko-duvanskoj magli birtije,
na oproštajnoj civilnoj lumperajki,
grlili drugare, umesto devojaka
o kojima ćemo u Armiji maštati,
kojima ćemo samo u mislima
ljubavna pisma pisati,
ošišani dok smo, i pomalo smeteni,
u novoj uniformi, na jesenjem vetru,
u stroju čekali odlazak na prvu
masovnu, regrutsku večeru,
na straži dok smo,
usamljeni ali prekaljeni,
prkosili snežnoj vejavici,
verujući da groznica što nas greje
zapravo je životvorna vatra,
na poligonu dok smo, u rovu,
izvlačili osigurač prave ručne bombe,
pred zabrinutim pogledom kapetana,
koji se pitao da li će kruškica
uzbuđenom vojniku ispasti iz ruke,
raspojasani dok smo, i samouvereni,
izlazili iz vojničkog kluba,
u kome smo sa budućnošću odigrali
poslednju partiju šaha,
klikitali smo:
“Oj, svete, zapamti!
Ovi trenuci, u kojima se
naizgled ništa ne događa,
možda su u jednom životu prekretnica,
možda kriju u sebi bitna značenja,
možda će, ako ništa drugo,
u nekoj pesmi biti
neobična građa.”

Na stanici dok smo malo,
provincijskoj, u rumeno predvečerje,
sišavši sa voza, smeškom pozdravljali
visoke brestove i dragu nam tišinu,
puteljkom dok smo prašnjavim
prema seocetu koračali radosni,
maltene do suza razneženi,
udišući mirise trava, korova, žbunova,
i pogledom milujući blisku nam daljinu,

List za sjećanja

kroz kukuruze dok smo bujne, šušketave,
utabanom stazom, već u sumrak,
hitro grabili prema šoru
na kome jedan osvetljen prozor beše
svetionik za novopečenog muža i tatu,
nad koleyku dok smo nadneseni
ljubili čeoce tek zaspalog čeda,
a potom, ugasivši svetlo,
grlili i ljubili onu koja je
milo čedo rodila,
meditirali smo:
Lepota ovakvih brestova,
Čar ovakvih rumenila,
mir ovakvih polja,
uzvišenost ovakvih roditeljskih,
uzbudljivost ovakvih erotskih ljubavi,
postala je, i postaće, sukus nekih
(verbalnih, vizuelnih, muzičkih...)
umetničkih ostvarenja.
Neobični, pa i obični fenomeni,
ako su u stvaralačkim umovima,
imaginacijama, intuicijama obrađeni,
mogu mnoga osećanja da razbude.
Mogu da oplemene, obogate,
poboljšaju mnoge ljude.

Agilni dok smo, diplomama,
znanjem i iskustvom opskrbljeni,
čas u fabričkoj hali rešavali probleme,
čas u činovničko-inženjerskom
birou, sa koleginicama i kolegama,
kroz smešak vodili nužne ili nepotrebne,
konstruktivne ili destruktivne ratove,
umorni dok smo, i već rasejani,
u popodnevnom satima, pred završetak
radnog vremena, na formularima
kradomice crtali apstraktne vinjete
i ispisivali napabirčene stihove,
nemirni dok smo, željni erotskih bura
(kao i svi nehotični ili hotimični akteri
privremeno razdvojenog bračnog života),
u auri kafanskih i uličnih svetiljki
ispirali mutne nanose grada,
i ne jednom, poput trapera
željnog zlata, zurili u prazno sito,
otežali dok smo, i bez sjaja, u ponoć,
sami u sobi, otvarali konzervu
i zviždukali ariju iz opere
za koju još nije napisan libreto,
kontali smo:
Ništa nije uzaludno.
Ništa nije naodmet u dugom
rešavanju promenljivog zadatka.
Svaka bitka, dobijena ili izgubljena,
svaka rana, žrtva, gorka ili slatka,
pomoći će nam da savladamo
još jednu etapu na svojoj maršruti,
da, dugoročno gledano,
doplivamo do sunčanih obala
Reke Bez Povratka.

Evo, konačno je sve,
gotovo sve iza nas ostalo.
Umorni, smireni, pepelom života
napudrani, obreli smo se u sadašnjosti
koju smo, dok je bila budućnost,
stavljali u središte vlastitih maštanja
i verovanja; od koje smo očekivali da nam
uloženo vrati s velikim kamatama.
A šta je od svega ostalo?

Pesma, u kojoj smo tražili прибежиште,
jer nismo umeli da živimo?
Sumnja da smo hteli više
nego što smo mogli da ostvarimo?
Gorčina, što pokatkad guši,
ili utešna misao da je ponešto
od svega što smo želeli,
pokušavali i doživljavali
možda našlo odraza
u nekom kutku svemira,
u nečijoj duši?
Uostalom, svejedno.
Iako ranjeni, tu i tamo poraženi,
mi smo čvrsto rešeni da ipak
ne pokleknemo.
Dokle god nas ima,
ne smemo prestati
da ulažemo u budućnost,
da maštamo
i da verujemo.

PEPELOM ŽIVOTA NAPUDRANI

Nema pesnika koji u zreloj dobi bar u nekim svojim pes-mama nije opevao žal za mladošću, bol zbog ljubavi koja odav-no živi još samo u uspomeni, tugu zbog jednosmernosti puta kojim idemo, gorčinu zbog otežavanja bremena koje nosimo, zamišljenost i nad godinama koje su iza nas i nad onim koje su ispred nas. O mukotrpnosti življenja i prolaznosti života već je toliko toga rečeno da se ništa novo saopštiti ne može.

O pomenutim fenomenima ja ipak pevam u pojedinim stihovanim celinama. A najdirektnije u pesmama što čine ovu poglavlje. Drenu hvala, nevelikog je obima.

Cini mi se da ću ga, bez obzira na navedeni tematski hendikep, kroz nekoliko godina, kad se odmorim od stihotvo-račkih muka u kojima sada uživam, s vremena na vreme rado čitati.

Tako ću čitati čak i strofe sačinjene od fragmenata iz Ale-kovih refleksivnih zapisa. Iako sam te dve pesme napisao samo zato da bih realizovao koncepciju petog toma. Iako još nisam uspeo da ih potpuno shvatim.

Moj drugar je, želeći da obesnaži primedbe (ne) prijatelja koji su ga upozoravali da je njegovo slikarstvo odviše ilustrativ-no, narativno, pa zbog toga u pojedinim segmentima i banalno, u Beogradu i Minhenu gradio ciklus "Sećanja na Vizantiju". Taj ciklus on tretira kao ovaploćenje apstraktnog nadrealizma. I u Parizu je povremeno pokoju grundiranu dasku apstraktnim vizantijsko-balkanskim motivima prekrpio, ali je, u rvanju sa svojim fiks-idejama, pre nekoliko godina još jedan nerazmrsiv venac počeo da plete. "Nebesko ogledalo". Samog gorski javor zna zašto ga je tako naslovio. Čine ga pretežno univerzalni motivi – ako se u apstraktnom slikarstvu, čak i onom koje nije sa-svim očišćeno od figuracije, uopšte mogu razlikovati univerzalni i lokalni motivi. Slike "Jutro u ateljeu iz snova" i "Veče u ateljeu iz snova", koje sam pokušao da opevam u ovom poglavlju, pripadaju tom ciklusu. Jedine apstraktnonadrealističke pesme koje sam dosad napisao.

A za takve dve pesme opredelio sam se zbog toga što vidim da je moj pesnički opus, poput Alekovog likovnog, previše ilustrativan, narativan, na mnogim stranicama banalan. Štaviše (ne znam da li je dobro što ovu malu tajnu otkrivam), neko vreme sam nosio u sebi koncepcijsku ideju o ciklusu "Strofe apstrakcije", koji je, bar formalno, trebalo da bude brat ciklusa "Strofe amajlije". Na sreću, ili nesreću, ta dva ciklusa nisu rođena. Svet su ugledali samo neki njihovi patrljci.

Alek Vislavski, naporno i uporno gradeći dva ciklusa prožeta apstrakcijom, svetu i sebi dokazuje da je u stanju da bude i veoma moderan stvaralac. A šta sam ja

dokazao pesma-ma u kojima opevah dva njegova apstraktnonadrealistička ogle-dalca?

Dokazao sam sebi da ponekad вреди ponešto i na silu uči-niti. Imam, naime, utisak da sam stvorio izuzetne, čak veoma sadržajne pesme. Samo ne uspevam da ih sasvim dešifrujem.

Ne znam da li ću to uspeti do kraja Života, ali sam sigu-ran da stihovane pesme više neću pisati. Ni konven-cionalne, narativne, ni moderne, poluapstraktne. Jedva čekam da završim ovaj tom, pa da se oprostim od nizan-ja stihova i strofa. Neka se tim mukotrpnim poslom bave "čisti" pesnici. Ja ću, ako mi ja-blani i jaseni budu davali inspiraciju, povremeno da pišem sa-mo pesme u prozi.

Vladimir Kirda BOLHORVES

AB IMO PECTORE

PROSTOR I VREME

Sagledano kroz i od Duha

Kroz dugi tok ljudske istorije ljudi su posmatrali i sagle-davali svet oko sebe. U njemu su uvek najpre videli materiju, koja je naizgled svuda i u svemu prisutna. Videći da u ispoljavanju materije ima više od onog vidljivog, bilo je pokušaja da se i to definiše uz umni napor. Mnogi od tih napora doveli su do definisanja zakona koji postoje u materijalnom svetu. Otkrivanja načina na koji se materija ispoljava i kreće, dovelo je do zakonitosti koje postoje u materijalnom svetu. Shvatilo se da u njoj postoji red i poredak koji je od ranije defin-isan, samo je to čovek morao vremenom da otkrije. Možda je bolje reći da se čovek toga morao ponovo seti-ti! Zato što ono novo, ne znači da to od ranije nije posto-jalo. Novo je ustvari već postojalo, samo je bilo na drugi način shvaćeno, te kao takvo objašnjeno i prihvaćeno.

Uz umni napor čovek je mogao da dokuči zakone koji vladaju materijom. No često čovek je zastao na tome umnom naporu i nije išao dalje od toga. Ne mali broj ljudi nije išao dalje od umnog napora, pa nije ni tražio postojanje duhovnih principa na kojima se temelji kre-tanje i postojanje same materije. Iz toga razloga stvorio je oblik i način prikazivanja materijalnog sveta koji može da udovolji samo intelektu i umu. U tome su se gradili zakoni i principi koji su i matematički definisali materiju. Često to dovodi do slepog viđenja materije, bez onih viših principa na kojima je materija ustrojena.

Ono što su ljudi ili čovek kao pojedinac mogli da oblikuju u svojoj svesti temeljilo se na materijalnom viđenju stvari. Tražili su njene početke i krajeve, a u tome sve činili da je opišu samo umom. To je izgradilo nauku koju ljudi danas imaju i ona se temelji na meterijalnom poretku stvari. Ono što je čoveku od prvih dana padalo u oči i oblikovalo sliku u njegovom umu, jesu **prostor i vreme**. Svuda gde se čovek okrenuo, oko njega je postojao samo prostor. Kad god bi noću pogledao u nebeski svod iznad svojih glava, video je veliki broj zvezda koje su rasute u prostoru. Bilo je jasno da postoj-i prostor koji čovek želi da dokuči i otkrije sve njegove tajne. Da bi se u tom prostoru mogao orijentisati bilo mu je potrebno merilo po kojem se mogao upravljati. Tako je nastala potreba da se uvede vreme kao merilo po kojem će se čovek upravljati.

Tokom dugih godina koje su se nizale, nastaje potreba da čovek sam sebe smesti u tom prostoru i vremenu gde se nalazi. Zato su nastajale dimenzije prostora čiji broj se stalno uvećavao. Počelo se sa dve dimenzije gde je svet

izgledao ravan. Pre toga nekih dimenzija nije bilo koje bi imale smisao da opišu prostor. No prostor u kojem se ljudi nalaze nije ravan i nije ploča, pa je sa time broj dimenzija uvećan za još jednu. To ljude nije daleko pomerilo od ranijeg viđenja sa dve dimenzije. Ipak svet više nije bio ravan. No svet u makrokosmosu nastavio je da se prikazuje, još uvek kao ravna ploča. A on, po svemu što ga oslikava, ne može tako da izgleda.

Makrokosmos iako je dobio treću dimenziju, sa kojom Zemlja nije ravna ploča, još uvek izgleda i prikazuje se kao ravna ploča. To nas navodi na pomisao da um koji se ne uzdiže iznad materijalnog, jeste podložan njemu. Na tome se stara viđenja materijalnog sveta mnogo duže zadržavaju, iako one ne mogu biti ispravne.

U materijalnom svetu, od kada postoji prostor moglo se reći da je od tada postojalo i vreme. To se nije moglo razdvojiti, niti odeliti. Um koji je sagledavao samo materijalni svet, odvojio se od duha te je zato ostao ograničen njime. Iz tog razloga smatra se da je materijalni svet imao svoj početak i da ima ili može imati svoj kraj. Zanemario se Duh koji ne može da se ograniči nekim krajem!

Sada uz oslanjanje samo na intelekt, imamo i vidimo svet koji ima četiri dimenzije. Četvrta dimenzija koja je uneta u prostor, nastala je sa Anštajnovim viđenjem sveta u makrokosmosu. Shvatilo se da na velikim kosmičkim rastojanjima koja dele zvezde jednu od druge, ne može postojati istovremeno viđenje događaja. Odnosno da vreme na dva različita mesta u kosmosu nije istovremeno. Tada je vreme postalo još jedna dimenzija prostora. To je bio pokušaj da se prostor i događaji u njemu opišu sa četiri dimenzije. Koliko je to uspešno, a pre svega pravilno, može se znati tek onda kada se krene prema prvim zvezdama. Iako je vreme uvedeno kao još jedna dimenzija, ona nije mnogo promenila ranije viđenje materije i u njoj, prostora i vremena. Prikaz makrokosmosa u bilo kom njegovom delu obično je uvek ravan. Kako onda izgledaju sistemi sa dve i više zvezda? Koji je način kretanja njihovih planeta oko njih? Da li sve te planete mogu da se okupe oko zvezda, na način koji njih prikazuje u obliku ploče?

Broj dimenzija koji se uvećavao donekle je promenio sliku materije i sveta oko nas. Prostor i vreme su se ujedinili u celinu koja se naziva prostorno-vremenski kontinuum. No mnoge stare predstave o prostoru i vremenu su se odžale u dogmi od kojih nauka ne želi da odustane. Zato stvara matematički prikaz koji nauci služi kao potvrda te iste dogme.

Nauka je izgradila dogmu na kojima temelji svoje principe i to se vidi po tome kako sagladava samu materiju. Um koji je ograničen materijom koju nju jedino želi i da vidi, zanemaruje Duh koji je uvek iznad materijalnog. Um shvata principe i zakonitosti koji postoje u kretanju materije i njenom obliku, no ne želi da prihvati činjenicu da je taj poredak ustanovljen na zakonitostima Duha.

Po tome, može se reći da i materija ima duhovne zakonitosti, ali se one nikada ne mogu iznad Duha stavljati. Zato što sve što je nastalo, kroz Duh je nastalo. Sama materija ne bi imala svoj red i poredak da nije bilo Duha, sa kojim se ona ustrojila. Materija jeste ispoljavanje Duha na najnižem stepenu postojanja. Tako da um koji vidi samo materiju, ne shvata da je ograničen njome. Zato u nauci postoje prostor i vreme koji imaju neki svoj početak i kraj. No materija ne može njih imati u onom smislu kojim se mogu ograničavati. Duh koji je ustrojio materiju nije bio ograničen. Sa time se ne može ograničiti ni materija.

Da se opiše kretanje koje stalno i negde postoji potreban je prostor. A da bi se događaji u prostoru sagledali

potrebno je i vreme. I jedno i drugo imaju neke svoje početke iz kojih počinje merenje. No to samo oslikava materijalni poredak. To što postoje prostor i vreme u materijanom svetu, ne može i ne mora da znači da oni mogu biti ograničeni. Pre svega može se reći da oni ničim nisu i ne mogu biti ograničeni. Samo um koji je uslovljen materijom može da kreira sliku sveta i kosmosa koji se ograničava njegovim početkom i krajem. Čak ni tada, to ne ostaje sa tim atributima koji im se pripisuju. Ma koliko da se um, koji je uslovljen materijalnim, trudi da sagleda materiju sa nekim početkom i krajem, Duh naučnika to ne može da prihvati. Zato na neki izvrnuti način oni sami sebe negiraju. Kako oni to čine!? Tako što stvaraju sliku sveta koji je imao početak, pa zato mora da ima i kraj. No taj kraj je upravo na početku. Iz toga kraja sledi novi početak. Sve to se prikazuje kroz predstavu velikog praska, na koji se nadovezuje širenje i sažimanje svemira. Na taj način se vidi potreba koja uvek postoji u Duhu i koji se ne miri ni sa kakvim krajem. To je potreba da svet uvek postoji, baš kao i duh koji je sve to stvorio i ustrojio!

Prostor i vreme postoje samo u materijalnom svetu koji je ograničen intelektom – umom koji se samo na njega i oslanja. Iznad umnog zapaženja postoji duhovni oblik viđenja poretka stvari, u kojem je materija na mnogo nižem nivou od onog kojim ga je um do sada definisao. To sledi iz prostog razloga što Duh koji je ustrojio materijani poredak stvari, ne može biti ograničen njime. Samo um koji se oslanja na materiju može da bude ograničen. A materija nije, niti može biti iznad duhovnog. Duh je taj koji pokreće i oblikuje materiju po zakonima koji su potrebni da bi mogla da postoji. **U tom poretku ne može biti haosa!** Vrhovni duh od kojeg potiče red i poredak, daje zakone po kojima se svaki duh upravlja, a mnogo više u tome mora da se upravlja sama materija.

Oni koji ,svet' vide samo kao materiju, čini im se da je sve prisutno jedino u materiji, dok oni koji vide duhovnim očima znaju da je duh sveprisutniji. Duh se nikada nije mirio sa nepostojanjem. Ma koliko to pokušavali oni koju su materiju stavljali iznad duha, to im nikada nije uspelo. Oni sami su definisali materiju, na onaj način kojim ga samo Duh može definisati. „Materija se ne može stvoriti niti uništiti. Ona može samo da prelazi iz jednog oblika u drugi, pri čemu dolazi do oslobađanja energije.“

Ako materija ne može da se uništi, mnogo je manja mogućnost da Duh ne postoji. On je postojaniji od materije i ako Duh može da menja oblik, onda su to sva naša tela koja su sačinjena od materije. Ona su nekada imala duhovni oblik, u koji će se i vratiti kada za to dođe vreme. A telo će se rasuti u prah zemaljski (materijalni) iz kog je nastalo.

Nikola VUŠKović

Александар Лукић

ЛИБЕЛА НАД СВЕТОВИМА

ТРЕШЊЕВ ТОП

Трешњев топ из моравских вирова
извадише безуби аласи и још један
приде са њим тежак, ливен од бронзе.
Локалне новине описаше помпезно,
догађај. Изјава историчара казује
да је оружје бачено на дно реке
највероватније након пропасти
Првог српског устанка.

Трешњев топ окован попут винског бурета
гвозденим обручима да не прсне од цветања
барутног пуњења. Његових двеста година
као да стижу из мајсторске радионице,
а не да су извађене из речног муља.

Онај од бронзе видније је ровашен.

Уместо у музеју топови завршише
крај бисте округлог устаника тог доба.
Постављени на лафете, уз бисту,
недвосмислено подсећају на
чачкалице са стола из градске кафане.

Трешњев топ зева устима заобљенијим
од шарана дивљака. Зар су из њих одиста бљувала
ватрена ђулад по главама неверника?

Можда ће какав потомак дочекати
да топ олиста с пролећа
да из њега процвета трешња
са које ће опадати цвет
при месечини?

Бронзани је за мог живота
обукао гуњац зелене патине...

ОШТРА ВИЛИЦА

Млад месец шћућурен у грању,
мали срп приправан да се гоји,
тражи тела девојака и младића
да их голица, мене оставља за послатицу,
но ни ја не попуштам са књигом песама
заваљен у столици под тремом
тако људски у њега гледам.

Помисли, месече, на пријатеље око нас
повијених глава, на војску струњених класова
из чијих се обода на шеширу
клати уденут цвет.

Ах, месече, бол нам је исти.

Лист за сучељавања

А ти ме тако искрено са даљине бријеш.

Наша историја је слика и прилика
повезаности бршљана и зида,
оштрих вилица. Жилицама се закивамо
једно другом у лице.

Остаћемо живи ноћас! Преживећемо!
На иконама обешеним по храмовима
нема насмешене Богородице.

ИЗГОН ИЗ НАСЛЕЂА

Толико врата одшкринутих,
а поред њих, дашак поветарца
с вечери љуља зелено лишће у градини.

Ливадски скакавци
омаше стабљику траве и заврше
у шољи са леденим чајем.

Магарац натоварен цепаницама
за огрев, њаче привезан о суво дрво
украј пута да га ко одвеже.

Али ти се сети тог тренутка –
док будеш читала стихове.

Изгон из наслеђа личи
на љескање лишћа.

ПОКИСЛИ ПЕТАО

Притајена мрена на дну реке
мора да сам био у суровој
нарави сународника. Песник
што вешала и гиљотину
везује очас у леп сонет.

Мајчицу са туцетом црквених свећа
опазих како лута Србијом.
Згужвану орахову мрезгу
њене мараме пронађох на путу.

И намах, стварност ликује.

Покисли петао се издвоји од јата.

МАРИЈА

Приви се уза мене жена нека,
Марија веровах да је то.
Имаше лице моје мајке из девојачких дана.

У густом честару плавог багремца
мами ме да чаврљамо.
Распарене птице то чине.

Рашта Маријо устајеш из гроба?

Да те згњечим, Маријо?

Са досадним мувама тако

поступају на сеском столу
усред ручка. Немам снаге.

Бежимо од порезника,
пологу јучерашње светице,
са мртвачким белегом на глави.

Ево нам се ближе ловци са псима
на поводцу. Сад ће нас сустићи
и приповедаги о праведницима.

Због осећања части
изгубићемо живот.

ЛИБЕЛА НАД СВЕТОВИМА

Помисли куд води такав пут?

Мнозина наваљиваше да посети мој дом.
Но, добро, рекох тад ја:
Ето те либеле над световима.

Шипурци са брежуљка накострешени
белег су да не омашимо правац.
Корак по корак, и ето нас.

Кажем ти: Не прескачи ограду.
То су само ожиљци газдинстава.

О зебама које чујеш у дубравама окол,
словићу други пут. Мит? Извор са водом
бистром опази. Младе јасике?

Уз оно тоцило за брушење секире,
под ораховом крошњом провех младићство.
А ти приђи дрвеној справи, стегни ручицу
окрени круг. Упознај лепоту варница,
које прште кроз време истим сјајем.

Песниче, сети се ко си.
До скоро ту путању прелазео си
весело. А сада док шеташ у друштву са мном
на раменима осећаш бисаге
набијене влажним песком.

ПЛАФОН ПОРОДИЧНЕ БИБЛИОТЕКЕ У МИШЉЕНОВЦУ

Стихове писане руком, у концентричним круговима
око сијалице преписиваше по плафону сушичав
студент у младости. Рилке, позни Гете. Елиот.
Паунд. Онда Пастернак. Скуп читав. О, јадан, ја.
О, црна варалице, крикну отац кад спази чиме се
бави његов син: Остави врагове у мраку;
ако већ плаћам школарину, врати се правима,
међ законима су два плус два одувек
јасна математика, терпентин за парнице.
Па, наброја богате адвокате и шта ту
сорту занима да би решили спор.

Лекцију саопштену старијем брату упамтих;
строга беше та реч, а мисли, како се гложе
припадаше литератури. Иако ми прилике баш
не држаше страну. Бејаш уз брата. И ту драги, Боже

Лист за сучељавања

примих грех на своју душу. Одлука је пала.

Стихови преживеше красећи плафон.
Вала важнији догађај то би од Ускрса.
Ја бејаш затим упућен да изучавам занат
о двотактним машинама и судба се братовљева
понови,
јер, побегох главом без обзира отуд не могавши у
дробу
метала и каблова наћи срце. Круг стихова са
плафона,
офира куд сам се упутио. Брат је бацио каменчић у
море,
и концентрични кругови се ширише у бескрај.

ФАЈРОНТ БЕЛОГ РУБЉА

Биће да је то било на обали Дунава,
румунског сеоцета, гоблену природе.
Опрано рубље после свадбене ноћи
лелуја окачено на конопцу у дворишту.

У мојим мислима,
испечене купачице, вапе
за друштвом на развалинама
прикљештене рубом
потопљеног насеља.

Душе непостојаних предака
падају по нашим тела,
гар догореле ватре једва да је то био.

На тој обали се затекох,
у опскурном часу,
пријатељу.
Ти мора да постојиш негде.

Због тебе ветар њише бело рубље
обзнањујући пљеском фајронт.

ПОКЛОН

У част младенаца врти се играчка
у ритму рингишпила пободена
у врх торте.

Сватовски поклони изнесени на сто.
Златне виљушке, практични кућни апарати
у картонским кутијама задављени
пред званицама.

ЗЕМАЉСКИ ПОСАО

Копање руде, или пак штројење вепрова,
сеча столетних стабала у шуми,
кошење траве пред кишу уз јеку громава –
без изузетка мрзим, али ме вртача
простих занимања не пушта из себе.

Мрачни сине окупан у зноју,
истрајавај на властитим мукама.
Крцкај у миру дневницу.

Тешки су земаљски послови.

Девојче са гргуравом косом,

међу паљевинама храма проси
милостињу. А ко влада законима?
Са грудима мањим од песнице,
девојке са пеном у углу усана,
овде сам - приђите срне моје.

БРОШ

Брош борове смоле са стабла виси
о танком концу, а у њему инсект удављен.
Између стена и облака на ивици литице,
лелуја ваздухом преслица уметности,
а ја понесен шетњом
стигох пред њу.

Ни славуј, ни кобац, а докле се успех?

Душо моја, рекох ли, мајушни инсекту,
сакривен у крви и меду, ко ће стићи до тебе?
Можда ветар млак, или девојка уплакана
у часу кад разбије крчаг на извору,
расцветан цвет млеча, будућа Герника ливаде –
прозорчић за којим жудиш, пупољак пролећа?

Берачице малина одвешће нас на гозбу
где тужне певају наге певачице,
о нашем животу наред хана,
на педаљ испред носа увијајући се у струку
безобразно. Кожа њихових тела недај да нас
опчини то је само масна земља на ђоновима
ципела старих удовица.

Ускоро ће ноћ и запеваће сенке за брдима,
огласиће се птице и инсекти, певај и ти о себи.
Тесна колиба грли своју тужбалицу.
Откриј ту музику смртних бића изван Бога,
малени инсект жедан и заточен у смоли
слика је и прилика стварности око тебе.

ВИЈУН

На брштоку тик уз вир бејак
годинама сакривен за старим стаблима
врба одакле осматрах бутине девојака,
старијих коју годину од мене.
Толико дуго крчмих ту слику
у присећањима. Те светле женске бутине
углачане кундаке у памћењу.

Оне са вретеном у руци одмотаваше
конац низ таласе реке,
младе и гиздаве жељне љубави,
беху одреда.

Изворчић са водом зеленом а над њим леска,
зрневље лешника са грана. Златна икра.
Ту је чист крај.

Речна трава подсећа на дечије чуперке,
у брзацима врхови јова налазе огледало.

Након свега ја сам онај крупни коњски зуб
избачен после поводња на спруд
песковит, оцеђен, златаст.

Мрешћење риба у плићаку,

Лист за сучељавања

узмућен муљ, кључање воде за рибљим перајима
наличи мом сећању.

Вијун из муља,
помаља главу.

Пошто утихне рибљи мрест – дунуће ветар
и заљуљати брест над водом. Са месечином ће
се плићаку реке привући грабљивице.

Икре је и превише, заситиће и незване госте.

ПЕПЕО КЊИГА

Летописи горе по подовима кућа.
Плавичаст пламен облизује јеванђеља.
Књиге тврдих корица обложене кожом
нестају са пупољцима пролећа
цветајући у ватри, миришући на
загорело млеко у лонцу,
једва пепео да се познаје.

Ветар сеје прашину са тврђаве
највише куле отресају малтер –
рупа негдашње библиотеке
за зидовима зјапи.

Групица верника ври у цркви
а мало даље у башти кафе-а
девојчурци славе пунолетство.
Стварност добија изглед кравље балеге.

Свет је ма колико књига
говорило о њему посебан
тек у сопственом оку.

Не отварајте очи, мили моји.

Библиотека је измештена на брег,
са тог узвишења зими светлуца снег
очаравајуће – оном белином оном зеленом
светлошћу фосфора у ноћи
кад се ослобађа из мркине пањева.

БЕЛЕ РУЖЕ

По пољу пала слана,
сребрњаци народне касе сијају
просути уз пут. Мој поглед је то.

А, ипак у њему није све
другачије искри љубав моја.

Чезња за њом најављује
провалу летњег пљуска по зеленом лугу,
али то осећање недостаје у дубини затечене слике.

Сребрне игле пробадају иза ноћи, нежно.
Беле руже јутарње слане, ах, дирљиве
негдашње маске, подижу ново гнездо
направљено у остацима старог.

За брежуљцима, за сеницима
и кукурузиштима
разлаже се моје биће.

КРТИЦА

На ливади тик уз шуму,
леш кртице. Блиста.

Сунце ослепљује кад му се загледаш у лице.
О, сунце, како си немилосрдно,
сунце, сунце.

У брзини окреће се точак, а онда
отпадне и заврши у јарузи.

Толико струкова са зрелим плодовима
шумских јагода, има по башти ливаде
гледај њих.

ЦРТАЊЕ МЕСЕЦА

Грмови паунова костреше се
са чипком језивих очију по себи –
црних звезда, распуклих смокава,
семенки опалих на земљу.

Пламен црта млад месец.

Јуче ватра, а преко ње ражањ
одраног јагњета окреће се
са роговима на глави.

Јуче, то нисам више ја.

Ни оне кости бачене кроз врата куће,
псима везаним о ланац није моја идеја.

ОСТАТИ ВЕРАН

Марини Цветајевој

У праскозорје у ружичњаку,
дочека ме поветарац тих,
маше ми пред носом, а потом, приви ми
се уз лице, стидљив и нерасцветао гасећи ноћ.

Бели пупољче, наједноставнија чежњо јутра.

И ја сам одбачено длето био
што је резбарило дуборез –
удахњујући посебан ритам уметности.

Очи вртлара, не могу да те виде,
као што то чиним овог јутра ја.
Посао вртлара диктиран је дневницом –
окопавању ружичњака од раног јутра
скидању биљних ваши са младих пупољака.

Свиће, свиће, да би лепота букнула из таме.

Да би букнула између нас, у нама.

Ноћима призивах глас пупољка,
час кад ће ме позвати себи.

Дошао сам ти, пупољче – кажем –
шта нам ваља чинити сад?

Клањати се нисмо умели ни пред ким.
А такве бацаше у живи креч, одреда.

Ах, Марина, нек те не плаши
баштенско црно камење.
Алатке бачене уз ограду.

СЕЂА НА РЕЦИ

Свештеник ушушкан чинодејствује
са мантијом скројеном до земље
својеврсни гуштер за лептирима
насрће у цркви нашег села
побожне старице клече
на танкој асури до поднева
пред сувоњавом муштиклom.

Испод пастировог бабурастог носа
куљају стихови светих књига:
како Бог заповеда.

Успаване рибе вода наноси у сеђу.

ИЗБЕГЛИЦЕ

Жути зуби од дувана,
дрворед кленова без лишћа.

Конфисковане краве, овце,
куће са мансардом, шиваће машине сингер
мираз неке ћопаве девојке. Плуг, запрежна кола
кошнице, пролећу небесима.

Накострешена природа: грмови јоргована,
врежа павити уплетена у грању црног глога,
беле шубаре брежуљка преко реке, кровови
напуштене колоније ратних избеглица.

Бели кречни прах спира киша.
док шиваћа машина штепује сенке
кривог дрвећа са запрежних
кола и баца их под себе.

ПРЕКО ГРАНИЦА

Уобичајено смењују се ноћ и дан.

Две дојке приљубљене на грудима
на лопатицама средњовековног скелета;
за овај живот, за овај рат.

Гладна уста изгубљених старица
у раму празних излога у улици
одмах испод „Москве“ хотела
на гласу. Шта да кажем о животу?
Нимало узвишен није живот.

Преко граница, поражене душе
умиру. Пате далеко иза фронта.
Сунце и Месец, свезани.

Хоће ли ко поверовати ако кажем:
станујем близу протува. У отаџбини
током рата, у чију реч се сумња.

Муљачу грожђа наликује отаџбина.
Отуда уместо вина цури крв
у посуде земљане, око мене:
„Драга мамице – сликам крв са крвљу“.

Подметни главу под јастук,
кад немаш сна, као што поспане птице
главу гурну под крило,
одреди откуда грувају топови,
јесу близу, у шта циљају тешки топови?

Јесу ли то породичне куће, има ли у њима
станара; мајки са уплаканим девојчицама
стиснутим у наручју у куту собе;
или у подруму међу кацама?

У Србији за време рата, као у свим лудницама,
без врата, чекао сам да дођу по моју главу,
гранату набијену осамом
пуњену стиховима – расуту у стиховима.

ДОМАЋА ПОЗА

Кривудава путевима, мусави ловци,
за селом задављене кесе по дрвећу.

Ћубришта.

Промаја круни оплату са дотрајалих
зидова салаша. Старинске оргуље окречених
собица музицирају за свет.

Муве се умивају
трљајући предњим ножицама очи.
Нек те не секира
ова стварна слика.

Ластавице лепе гнезда, од блата
и пљувачке под гредом шупа.

Домаћи изглед.

Доба детињства, тако се јасно сећам.
Китњаст, избија цвет ђурђевка из ноћи.
Моје чисто срце које сам био.

СЛЕТ ПТИЦА

Голуби злаћани, голуби гаћани,
бели лепезани, зобају зрневље кукуруза
из моје шаке, калуца једне дојке.

Можда то са небеса трговац огревом,
истоварује црни угаљ баш овде?

ЈЕМСТВО

Казао сам остани будан – како је срце будно?
Роморење кише – киша сипи,
пада у таласима са црвеним песком
Африке у себи, бежи у кућу.

Ништа се није изменило, јадни човече,
лудо! То смо ми, јуче цвет, а данас кртоле.
Од исте крви и меса. Кркљав звижд.

Сусрет за којим чезнемо изван је времена.
Изван светлости, изван тајне.

Дотле се простире поезија каткад,
сводећи живот у тачку. Не мршти се!
Владај се по сопственом узору. И квит.

ЧЕКАОНИЦА

Само што нисам прозван.
Изаћи ће бели анђео медицинске сестре
и гласно изговорити моје име.

У несмајној гужви најстарији бејах.

Уочи доласка у болницу,
где без пардона саспу болеснику
дијагнозу у лице -
увече након скромне вечере
од два колачића и шоље чаја,
окупао сам тело, обријао лице,
поштруцао длачице из ноздрва.

Сањах одлазак у болницу.
Двориште болнице деценијама запуштено.
Беше то плац облика кутије шибице,
из чијег атара у сну назирем
дрворед зелених јабланова.
Ветар им њише врхове,
метлице избиле из доњег света.

Не, ипак, нисам спавао читаву ноћ.
Чекао сам јутро, а да савладам бол у полусну
шетао сам градом, старинским улицама
поплочаним калдрмом.

У чекаоници пристојно обучени људи.
Жене умотане марамама.
Разабрао сам извесна лица касирки.
Неки су се колебали да се врате кућама,
како се каже са душом у носу.

Још ме не прозивају.
Досад бих већ испио јутарњу
кафу, прочитао новине,
запалио ко зна коју цигарету?

Шта ћу рећи лекару, кад будем ушао унутра?
Зашто живим? Какав осећам бол,
чињеницу да водим самачки
живот – на шта да се жалим?

Опростио сам увреде задобијене од
поквареног човечанства.
У овој хелији душа моја открива
зашто сам се обрео у чекаоници?
Могли смо избећи стерилност
болнице, укрцати се у трамвај
и сићи на обалу реке
– преко пута Ратног острва.
Али и тамо би бол био исти, као и овде.

Откуда долази бол? Из несавршенства?
Из жеље за савршенством?

Глува вајдо.

Мој живот на пропланку,
мој живот изван чекаонице
потопљен у плаветнилу неба,
заслужих.

ЖЕСТИНА БУКЕ

Диван је простор поезије.
Лежаљка у ваздуху злати се окачена
о грани столетног стабла.
Дешава се да у неком лугу
пева шева, кад јој за то време није
такав је избор преовладао у духу;
поигравања са временом –
мешањем годишњих доба.

Диван простор поезије сликају мастионице.
То је након свега преостало,
провалија негдашњих гласова.
Познавах праве пријатеље у њему.
Одисеја (кога опонаша мањина) што
путоваше морима, јурећи за сопственим репом.
Устанике у предаху борбе сусрех
зајახале на трешњевим топовима.

Диван је простор поезије! Скрасиће се у њему
мисли неког детета. За редом куљаће ред.
Жестина буке, жестина нашег имена.

Зађи у простор поезије, незнанче.
Толико различитих богова упознаћеш
изван своје вере. Један одапиње стрелу, други
покреће шиваћу машину.
УЗБУНА

Надлећу нас авиони Ф16
или америчке ракете Томахаук
симболично крштене у народу
„крмаче“ - америчке свиње сипају бомбе
по нашим главама насумице.

Јуче је погинула девојчица –
шестогодишња...
Од детета једва пронађоше шаку
леве руке да сахране.

Али, ми никуда не бежимо,
узвикујем пилотима Ф16,
ми смо свој на своме.

Шта се добија ако у једном
налету убију хиљаду душа?

Тотални рат, леди крв у жилама.
Гину чобани, јагањци – старице подбочене о штап;
голобради младићи се придружују рајској дружини.

За нама остају разбацане играчке
од људског меса и костију,
брда сланине домаћих животиња.

Јесте ли видели покољ наш,

срушене зграде, цркве,
гипсане анђелчиће преполовљене
детонацијом „Крмаче“?

ЗИМСКА ЈАБУКА

На ободу шуме незнанка
помишља на најгоре –
сита света коме се ја радујем,
плеше поред грана отежалим од снега.
За који час клизнуће преко смета,
девојачко тело имитираће
зимске санке. Посекотину смета.

Ах, кад би то било привиђење!
Али, ветар стваран – фијуче.
Од његових удара пуцају стабла
премештајући околу пахуље као робу
на рафовима. То је моје тело.

Мој пут, брег засут снегом
тек део мене у самоћи крштен
за тренутке бљештавих пахуљица.
Девојка са леденим сузама на образима.

Јабука која одолева ветру на грани
пева ником историју моје омражене породице.
То сам ја, писац, убица осредњости.
Девојка која нисам.

Фењер упаљен да утрни
светлост бакарних калемова
поезије пре свега и након свега
засут лаком покривком снега.

ТВРДО КОСМОПОЛИТСКО ГОВНО

Душа комшије у пролазу – трули кромпир;
шта да мислим? Прасице у тору кланице,
певах ти до скоро. Кобасице у доколеницама.
Идеје европских сека перса – плесан скорое,
приморавају одважне да их намагарчи.

Имам оштру тестеру – не обожавам
ничију државу, савезе, штрајкове – отаџбину
поготову. Не ту ременицу. Не реденике,
кријумчаре; лудице наших злочина како изгледаш
покуњено сад, са кривим воланом сукње?
Жилава курвице, истрчала из ноћи. Владај се
благо према силницима, ако хоћеш наплатити
туђе часове радости. Диктирај цену.

БЛИЖЊИ

Шалитра цакова ред –
квака благајне неугледна,
а мало даље стругара,
дебла посечена чекају
зубе тестера да их докусуре.

Парница два сељака око међе...
Псовке по списку, цртају речима
крст овог света – ближњима.....

Из даљине сребрн талог
се јавља да ме удави,
ненаписана песма поља
хоће да развежи туђина,
овде, на северу.

Истина моје вере није свлак света,
већ његово крваво месо; капуљаче,
маљеви, амерички конгрес, мулаткиње,
иструменти што мекећу попут коза.

ВРАПЧИЈА БАЊА

Тресетиште кључа. О, граде! Врућа лепињо.
Среда пијачан дан, везан на конопцу. Сплав?
Неиспричани манифести израсли као грбе
по стаблима где се не тако давно одиграо мегдан
а по свршетку, скотрљала се нечија глава низ
стрмину,
као папуча по багремовом паркету.

Ах, колико мрзех правдати се, теби граде?
Пулсирање тресетишта подсећа на астму.
Главне улице, зар само топле леје
нађубрене стајњаком. А иза излога ме неме
посматрају очи кобре наочарке.
На правди Бога песнице плаћеника
погађају ме у нос. Цеди се редослед
непојамних јунака.

AQVA PASARIS? О, римљанине,
зар си морао забости мач свој у влажно
тресетиште? Велим да покуља одоздоле
ризлинг бање. Врели дах праотаца.
Спруге атома и ја црна чапља гацам туда.

О, граде стрпљив пред сливницима.
Исцурећеш иза насипа. Сјај непогоде
испариће у тмици. Гарави Цигани славе
венчања деце, јурећи по језеру
стидљиве лабудове што приликом полетања
пљескају крилима о површину воде.

Расту лишајеви, пеге црње
од ђонова ципела. У пени копњења,
у леси сплетених црвених глиста
нуди се обала. О, граде, послушкuj
како тресетиште бућка у врењу,
избија пара из кур салона.

Aqva pasaris издалека
пре но јој приђеш –
опружена за гредом брега
лежи као цркнути манић.

БЕЛОУШКА

Строг, какав иначе јесам, дадиља скоро
вијам празном кућом, од прозора до прозора
зијам, назирuћи трагове утиснуте на стази
по прабини. Дух ове празне куће ме приморава
да личим на змијче – младу белоушку скотурену
у печком прућу. Одоше, моји синови и кћери –
одоше, одоше. Напустише ме сви.

За послом одоше куд који.

Откривати свет – срце несталног Бога.
Бљескање кућевних зрака, расипање крхке
антене. И ја у младости видех тај феномен –
како пада до свода, слушајући говор непознатог
спикера: „Вођа, вођа“ - кратак увод а реченица
шкрипи у микрофону.

Испод стакленика штуца струк.
Али, куда отићи из загушљиве конзерве?
На мах ме напустише моји драги
остављајући ми време погодно за читање
стихова или тесање дуга за чабар, будућу оставу
тврдох велија сира. Па, добор, кад је тако.

Самоћа суочава човека, са оним што заиста јесте.
Неурастеник, дебела жива салама пошла у шетњу;
убица – црна шљака посута посред пута.

Одоше синови, просци будућих невеста,
одоше на море; мисли могу против света
водити битку? Мале мишице мисли
куд могу човека да одведу?

Саградио сам што ми се дало. Из тескобе
самоће гори свећа, тројанске историје.

Одоше моји синови и кћери, одоше, одоше.
За послом или уплашени обасјањем ове куће.
Одоше, одоше. Аох, тужни часу: нада - то су само
слике пуцања стакленика у парампарчад.

УСИЈАЊЕ

Та, жарио сам сву ноћ ватру, без сна – опет
чарајући угарке. Жарачем чим додирнем
цепанице и сенке срљају да нестану на зиду –
о, ти трубо сукна, што се развијаш преда мном,
донета из древне ваљавице где те вода
учини таквом? Да мораш имати век трајања па
да мреш? Мислио сам сву ноћ, бацајући поглед
на живот досадашњи, па добро као да рекох себи у
браду,
не од стида, гледајући у пламен ватре:
био си и остао сам. Бели јоргован у цвету,
на врху клисуре у мају. Чувај ватру.

Јесам ли такоа током ноћи родослов?
Од шупљих главњи врви шума, кријући
кукувија безброј. Усијала се табла шпорета,
кунем се, да је соба хајдучких дуката попримила сјај.
Ај, на свежу коњетину, избијала је пара ватре са
рингле. Мој XX век.

Нек ми не верујеш, ти старо сумњало.
Говорих тако о себи у приликама
сличним овој ноћи. Нисам узвишен ја већ мој дух
натеран од малена да сведочи о свету у сликама
скупљеним у албум засвагда. То, што заступам
пред Богом, колико знам, прекор је мој стари,
и треба да нервира ситна пувала.

У књижевности нисам случајно.
Пишем биће о сасвим обичној ноћи.

Држим чврсто жарач дат ми од старина,
из Елеузине као да је. Пепео се чини ласним
ђубривом.

Али, ти ишти пламен. Браг ми га учини красним
поклоном, будући да је талентованији имао дар.

У Хомољу, кован је овај жарач неке ноћи,
сличној овој у којој бдим, прикани. Маштарије
ће поћи напред камо слећу ка неком блудном сину.
Трубе ће клизнути низ зидину, али, остаће свест о
томе
како су живели, најбољи међу најгорима.

О, моје будно око, докле си стигло? Прикључити
се штошта може још животу. Рингли. О, љубави,
черечење плена, јух!

ЗВИЖД - КЛУБЕ

Објави: како нам за сребрну годишњицу брака
са једном змијом уз саму кућу пристигоше стотине
истог рода,
свијајућ се у клубе - како жива крпењача палаца
језиком
у парењу? Драга, шапнух са прага, дођи па види
испод свода
куће где се венчасмо чудну свадбу, па упореди.
У страху једва да си рекла све саме шарке.
Отровнице, додах ја, донеси гуњ да прекријем у
заносу камењарке.

Одвајкада се приповеда да људима испод гуња
кад се змије размиле у природу, остаје на дар драги
камен;
тако веле, да је нека девојка видећ их у жбуњу
поступила.
Неки сељак, пак, коњима са репа одсецаше прамен
да би покрио исте такве. Шарене, од главе до репа,
у цик цак ромбове, риђовке.

Узми мој или твој капут и додај,
ја ћу га пребацити преко њих,
судбина се мора истерати. Отров њихов,
моја реч, овај пут, мимоићи ће нас.
На буњишту се не сахрањује љубав
ничија. Већ пробушен лонац у коме се готвио,
ред купуса, ред сланине, а озго поклопац.

Драги камен не добија свака шуша на годишњицу,
и наша љубав, гајена досад, подсећа на бистру
кишницу,
у корнету зеленог листа. Потражи у фиоци стола
лисницу,
где пише да се обећасмо једно другом одавно, па увиј
оно што смо били са тим каменом у смотуљак.

Са шаркама ће убудуће друговати
осионије главе но наше – непознати људи,
ја знам, слаба је вајда због њих туговати.
Једни се рађају да би други умрли, буди
сигурна у то.

Ова белешка нема намеру да суди
губитницима што се у маховима затекоше у лепоти.

Објави: Пре но постанемо груби –
на сав глас да те чују- труби, труби
крећући се ка вечности, ми не кажемо збогом,
већ видимо се, јер, душе рођене за сусретања јесу
камен чувен по лепоти ми носимо са собом.

ВЕЧИТИ ПРИЗОР

Виде ли, пријатељу, шта се зби у строгом центру
града?

Пред самим вратима Академије наука и уметности
једна куја а око ње чопор паса простором влада
допуштајући да се издвоји матори младожења – саме
кости.

Ваљда, право првенства прве брачне ноћи у људи
и на псећој свадби не попушта, но, поштује,
углавном старац се облизује – смуди и паламуди,
главни на позорници, покаткад бале пљује.

Псећи шупак – нити кост глође нит је другом даје,
свадба је то прикане, а не секција одељења са спрата,
не дави, заскочи ако можеш, рекли би у горчини Срби
са кујом се као и са женом, опрезно барата –
прићи отпозади, шта је?
Звонце Академије те буну, то те сврби?

Сабери се, младе керове жестина не издаје;
круг се сужава. Режиш бадава, то ти је стрпљење,
власт си имао но и царева окрутност траје
као галама праље. Стубови зграде а око ње
окупио се свет вичан навијању, држећи ти страну.

Аух, Богаму! Оде маст у пропаст. Чим зуби
запараше маторе уши. Пови реп, па бежи
ка председничкој палати. Спашавај главу.
Нека кују груби куцови преотму.
По меморандуму и ти си свом тати
учинио подлост сличну. Тад си сејао, сад пати.

Академија је коначно слободна. Седе главе
напуштају постиђене беду заточеништва.
Паметним, ипак, нек се не праве
кријући се иза затворених врата.

Псећих свадби је било - вечити призор
питоме мечке пред сваком капијом заигра.

Далеко је сунце, пало преко Саве
у тршчар, готово међу кркетаве жабе,
а куја за зидинама Калемегдана и тарабе
поведе поворку с најбољим да се пари.

СЛАБИЋИ

А свете силе, опакије од људи наваљују
грувајућ, ватру огња; димљеног мяса смрад,
слабићи то славе надмоћ снаге –
те рат избија грозан наслађујући се масним
оброцима људске врсте исцеђеним у чварке.

Пустити у свету осаму пилоте са кацигама
на глави у свемир да одлуче куд да крену?
Ударци по лоптици тако изгледају. Пинг – понг.
Лоптица се распукла у громаде стења. Страшило.

Кад са запреге претоварене лубеницама,
током вожње са врха товара падне зрела и највећа,
те се расцопа по калдрми, кочијаш једва да се окрене.
Биће других и већих, зна он у башти до сутра.
Тој што је пала колико сутра би на асталу пресудио
нож.

Упитај се куд ово време срља?

МЕНИЦА

Меница доспела на наплату за живот нечији
могу рећи да је. Будући да писах о животима
пријатеља, стављах потпис испод дугова њихових,
наспрам часа рођења и године смрти, од – до.

Могао сам и сребрном иверју понетом ветром
са периферијских стругара, што да не
и уметности завијања листова у главицу купуса,
или пак, слици заробљене гране у речном леду
без кључаонице бити гарант.

Обешен о појас тканице виси ћок.
На стрниште слећу две шеве, пале са небеских
плавети испала зрна класја, да кљуцају.

Мој потпис на меници светлост чини нечитким.

ОБНОВА СВЕТА

Кад оду песници, и замре особен глас,
Душо, а ми жалосни, а ми црни покисли
чворци останемо сами, у шта ћемо се поуздати –
од кога учити, шта научити?

Како без градитеља – обновити свет?

Неће ли предели, постати безвредни?
Јабланови, зелени скакавци, црни попци
и смоква, на шта ће личити без њихових речи,
што држаше страну лепоти?

Кад оду песници питаће ко можда:
Куд нестадоше песници?

МУЉАЊЕ ГРОЖЂА

Сукње задигнув рукама држећи их у ваздуху
девојке белих стопала муљају у каци
слатке гроздове грождја. Ускоро ће покуљати
кроз славину слатка шира.

Једну од тих девојака
љубио сам у ноћи, крадом, а кад ме она грицну
зубићима за врат, пожелех да се прихватим чаше.

Но, дуну ветар, протресоше се гране изнад нас;
она се уплаши оца свог па ужурбано пође кући.
по мраку.

Сад ме је познала и осмехује ми се из каце;
нуткајући ме да пробам опет младо вино. Иако

Лист за сучељавања

јој бејаш близу, на корак, ја проговорих као
да зборим из оне љубавне ноћи кад ме напусти:
са пристојне даљине рекох храпавим гласом:
Немам чашу.

Али девојка се не збуни. Приђи, каза.
Имам је за оба двоје. Пиј из мојих уста.
Најбољи напитање од свих за човека је ту.

Очи моје, ено облачка. Ено још једног за њим
за тебе драга на небу.

Ах, ти ветре! Враголану без отаџбине,
завидим ти! Проветравао си
градове и земље, љубећи красне деве уснут,
а да те нису опазиле. Будилниче, што ме погура
у леђа на Ђуприји реке; кад падох и засекох у
брзини образ, видевши млак поточић крви
вина у болу образа.

Ах, ти драга дево, што не допусти да
причам о животу, са цветом босиока
уденутим за уво на гранчици миришљавој.

Наша љубав је шљунак обучен у маховину.

СТАТУЕ

Зашто сте тако наге –
беље од хашиша
од градоносних облака?

Певачице изложене оку публике.

Погледајте како и муљ
на припеци сунца отврдне.

ВЕЖБА

Тело баца сенку за собом, а дух?

Четкица за сапуњање браде.

У зимско јутро теглећим коњима,
пуше се леђа, испаравају као чајник.

Пролаз кроз маглу познајем,
пре сунца провући ћу се туда.

СВИЛЕНЕ БУБЕ

Ларве гусеница увијене у фишек бајатих новина,
учитељ подели ђацима постројеним у учионици.
Из огромне посуде кутлачом за чорбу
сипаше их у фишек као меру.

Ти одвратни сиви црвићи,
шуште у левку хартије.

Кратак курс о узгајању ларви одржао је директор
школе – а потом нас пустише кућама.

У магази – где држасмо со, прекрупу и оvas,
обешене цакове, кантар, круњач –

положих ларве гусеница на под,
торбу дудовог лишћа просух близу њих,
а оне утонуше као у какав леш.

Данима потом лутах потесом села
берући зелено дудово лишће.
Ваљало је нахранити гладнице.

Онда је дошао дан, да у тај својеврсни логор
унесем грање и метле, јер, кад се гусенице преједу
оне онда пријањају уз гране лучећи свиљу око себе.
За седмицу, бубе окончачу задатак.

Ја сам оставио шаку чахура, знатичељан
да видим шта ће се десити.
Чахуре су пробушили бели лептири одлетевши кроз
прозор.

Ваљда и људско тело на исти начин напушта душа?

ПРЕОБРАЋЕН

Сунце има моје очи, руке, ноге. Али сунце
не може да сиђе у бунар са леденом водом.

Ја се и у мрклој ноћи кад сунце мене
за обзорјем, сећам сунца.
Што је још занимљивије
и кад зажмурим опет га видим.

СЕЧИВО

Светлост, светлост, светлост,
Чатрње, а мало даље, камаре камења –
дечак стење у боловима
– ко си ти, дечаче?

Сунце изгрева ватру. Бело жуманце
а потом ватрена кугла
окупа живот мој.

Гледати у светлост,
у светлост сједињену
са крајностим дана,
голубицу покорну са сеном у кљууну.

Како умире човек
при светлости док заслепљује,
падајући у силним сечивима са неба?

УШЋЕ СРЕЋНИХ СЕНКИ

бајка о Београду

Ако се за неко дрво могло рећи – бледо, онда је то свакако платан. Бледо као платан. Али није то било оно болесно или самртно бледило, вредно презира и гађења можда, или страха (отуда – Бледо као крпа); бледило платана било је некако неуобичајено путено, узвишено и пожељно. Особито су га жене призивале. Чак му је и сенка била бледуњава, кудикамо светлија од липе, на пример; са храстом је сувисло и упоређивати га (познато је да у храстој крошњи обитавају сени упокојених, каткад су толико густе да му сенка постаје изразито тамна, под њиме се нису могле наслутити друге сенке, ко год би стао под храст бивао би невидљив, и углавном су га се клонили). Израњати из сенке платана, урањати у сенку храста било је као газити из дана у ноћ, из живота у смрт. Али, било је и таквих који нису избивали из храстове сенке, и онај ко би мимо њега прогазио могао је да чује мноштво невезаних гласова одједном, неретко и потмуло брујање, или опсене уздахе, дахтања, нарицања, па и дозивања. Речи се нису разазнавале и право је чудо како их уопште и помињем, јер може бити да су се житељи сеновитог храста оглашавали мумлањем, или на пример крицима које би мелодијски хармонизовали у оно што препознајемо као реч. Сасвим се лако могло побркати: скуп грцаја различитог интонирања и скуп гласова различитог сазвучја.

Београд (Врачар, Господара Вучића 173). Моје двориште је пусто, каменито, стрмо, мој прозор гледа у земљу, густиш ижчикљалих коприва из камења и неког мени непознатог биља које сам упорно тражила, прелиставајући времешне хербаре, збирке с пописом самониклог растиња и ретких трава са овдашњег поднебља, чак сам се свесрдно занимала поучником Флора кнежевине Србије, што га је начинио почитаема професор београдског Лицеја г. Јосиф Панчић (својеручно је нове врсте исцртавао, описивао), а све како бих и њима наденула имена, као да баш створено мора да поседује име, и као да је посед она кључна одредница за разазнавање. У таквом дворишту испружала су се два стабла. Платан. Храст. Или, платан и храст. Или, храст и платан. Са свог прозора који је, како сам напоменула, гледао у земљу са ижчикљалом копривом и мени још увек загонетним биљем, могла сам да видим само делове њихових дебала; крошње, претпостављате, никада нисам видела, а онај опис крошања од мало пре уследио је после помног осматрања сенки. А то како сам уопште знала да је реч о платану, о храсту, потврђујем са великом сигурношћу после студиозног прегледа средњовековног приручника о моћном дрвећу (из XIV века) до којег ме одвео случај, песковитог августа 1999, право у кришту манастира Витовница*. Ту су се, азбучно сложене, могле пронаћи све врсте дрвећа икада израслог на овдашњем тлу; тако је дрво под именом саракундусиј расло уз Подунавље; највише га је било уз ушће двеју река; како дословице стоји у опису

(вишеручним преписивањем, разуме се, измењеном): На местјих где се састајаху воде мутне и воде модре. Над том спојницом саракундусиј је ницао и израстао тако густо да се између стабала није успевала провући ни помисао. А сенке густо пониклих саракундусија су чиниле такав мрак да се од њега намах ледила крв у жилама. Онај којег би слаткословљива божица Лудост ипак наговорила да у њих зађе, више се никада није појављивао на светло дана. Пловидба бродица, једрењака или сплавова заустављала се пред сенком мутне реке, исто као и пред сенком модре реке. Прелазак из једне у другу био је незамислив, и опасан, дакако. Док су можданом сржју штављене бивоље коже бацане у даривање водама, после их оне, разјарене, разносиле на све четири стране, са обала су их мумлајући испраћали ловци и сакупљачи. Први насељеници Ушћа. Остављали полуоткривена трапезоидна станишта, ишчекивали, јер мутна и модра река ће до јутра одаслати ударје. Први знак. Оне, пак, које би струја однела у сенку, засвагда су нестајале. Други знак.

Најсрчанији би се примицали, углавном допливали, тик уз јасно разазнатљиву линију што је одлучно делила сенку од светла. Јер смелима се управо на размеђи сенке и светла дарезљиво осмехивала срећа. И збивала су се чудеса. Губавцима би красте напрасно зарастале и на тим местима кожа се пресијавала у хиљадуструким бојама, нероткиње би остајале незадуго бремените (у округлим стомацима носиле су плакавце), кљасте се по изласку на обалу усправљали горди и стамени, неми проговарали стакластим гласовима каквим се деца оглашавају, а глуви су поваздан слушали гласове сасвим неразумљивих и непознатих наречја, час мушких, час женских. Тако је – како је било убележено у аналима преписиваним у старом Риму – по личној заповести цара Константина I Великог, писар Калиције одаслат у Сингидунум, примивши на задатак да од обудовелих јадника (које је срећа напрасно овладала) слуша, прикупља и пажљиво исписује неразумљива словеса; после су тако калиграфски исписиване пергаменте путем *Via militaris*, уз пратњу голобрадих легионара, односили у *Constantinopolis* најумнијим главама на тумачења, али упркос надљудском напору, неретко и знатижељи, ниједна казана реч није бивала растумачена, чак ни слична иједном до тада знаном језику широм великога Царства. Довођени су мудраци из царске провинције Сирије, Египта, надалеко чувени александријски граматичари и хеленски философи. Залуду! Великоречки језик, како му наденуше име у оним истим староримским аналима (чак се помиње и у древним србуљама што су оног праскозорног априлија са Косанчићевог венца распечаћене прштале као спржено лишће високо у небеса, па се и данас понегде под плитким наносом песка или вапненца дају ископати, додуше нагореле, изједене воском или влагом, али ипак читљиве), дакле, остао је тајна, и нестајао је заједно

* Манастир Витовница са црквом посвећеној Успенију Пресвете Богородице. По предању подигнут је у време краља Милутина. Адреса: Мелница код Петровца на Млави; стање: мушки манастир, активан.

са обудовелим јадницима, јер како су га год ревносни царски писари записивали или гребли шилима, почињао је, недуго потом, да бледи, па се уз силно хтеније наслућивало тек траговље, убрзо је и оно ишчезавало, на запрепашћење поменутих мудрих глава, што су углас у неверици мрморили, свака на својем језику, некакву мантру зачудницу свевидећим боговима.

Над Ушћем су се сакупљали посебни облаци и падале миришљаве кише од којих је доцније мирисао васцели Доњи град на смокву (*Ficus carica*) у врелим данима када се као оклопник обвија отужним мирисима и не слутећи како управо отужни мириси маме насртљивце на грање, лепљиво лишће с дугим петелкама, а све не би ли набасали на зеленомрко плодоловље, медне амброзије каквим су се без икакве сумње негда гојили богови; и, разуме се, беле љиљане.

Од када, по први пут, Ушће срећних сенки прозваше Бјелградом (а њиме тада столоваху Бугари), шушка се полугласом о несталим приликама под злокобним сенкама (иако се и даље, ваљда по навици, неизоставно помињала срећа), одрвенелим у голема моћна дебла човеколиких обличја, руколиког грања, прстоликих листова. Римљани их некоћ називали *platanus*. Лице им светло, безмало бело, глатко се љуспало; наличје тамно, испуцало, зубљено, режњевито, грубо, па се гдегде чинило да су два дебла срасла у једно.

У турским дефтердаријама помиње се саракундусиј под двојним именом непент хикут; без објашњења: како се то једно име за једно дрво напрасно удвојило, и зашто. Очуван је непотпун запис извесног заблудника дефтердара Чикута који је на побочном зиду свога чардака – што је гледао равно на Ушће – стрпљиво ноктима урезивао у отврдлу земљу (део натписа нестало је са насилно одбијеним комађем), на чистом српском: непент хикут, саракундусиј, па платанус, поста од једнога двоје; сквасно семење попадале у воду, и муљ и таму, а толико густо га било да се потом само од себе удвајаше, те од једнога поста •

Разгласише о Ушћу срећних сенки, па свакојаки пожелеше да га настане. Било је и тога да је данима горело као буктиња, и ниједна га вода није могла угасити. Ужарено бродовље гутале су сенке као разјарене мушице. Дешавало се и да се воде обе реке окрваве и није се разазнавало откуда тече мутно, откуда модно, једино су сенке остајале мрачне и у свакога изазивале исто – слаткаст страх што је ледио срж у костима, а колање крви се на трен заустављало. Додуше, умногоме се Ушће проредило (помиње се најезда знатижељника на узаним бродницама и сваки од њих би у доколици мокрио по сенкама, упињући се да што више извију млазеве који су нестајали у тмину), па су и сенке деловале мање злокобно, и тек се којекуда чуло кикотаво запевање неке неукусне песме у коју би било удевано оно неразумно великоречко слово, али више их нико није записивао нити се ко чудило таквој необичности. Ретко је ко, у потрази за моћима дрвећа, допливавао пред сенке, жељан исцељења, јер многи пожелеше наказност својега тела, божје белеге. Жива глава на рамену! викаше к'о једна душа. Мајке су сакатиле одојчад, себи доцније одсецале језике и дојке, мужевима на спавању ноктима рађавале удове. Да се крви не

измешају! Онда су мумлале оним неразумним великоречким језицима, обудовеле, јадне. Турци су са страхом и чежњом пристајали уз мутну и модру сенку, наизменице. Којечега су се наслушали о моћима непент хикута, срећним сенкама. Начуо понешто о томе и Шахабедин-паша, о сенкама на ушћу модре и мутне реке које враћају изгубљену младост и крепост. Једном придобијена – занавек очувана! завршио је Шахабедин-пашин сеиз зајапурених образа, запенушен, разрогачен. Али у Шахабедин-паше израстала седа брада као плашт. Мудра глава у њ! говораше богобојажљиво и ђаури и агарјани, без разлике. Послао Шахабедин-паша својега сеиза као извидницу. Никада се није врнуо. Остао у срећним сенкама. Не зна Турчин како ваља! подсмевали се доцније ђаури, трљкали сасушене дланове. Шахабедин-паша узјаха коња (праћен акинцијама и јаничарима), потера пут утврде Горњег града и из њега више није излазио. У краткој поворци, предвођени белим атима (са сапи им се цедио миришљави зној), под арабеским балдахином од ружиног дрвета узбраног под Авалом, проносили су беживотно пашино тело. Они најфинији делови под јувелирски исцизелираном сфером од мирисне тисовине са Атоса (имала је свагда да подсећа на големо Царство) бацали су шупљикаву хладовину преко оловних капака, јер су Шахабедин-пашини капци занавек скрили дубокоречкомодре очи што су пркосно казивале о његовом словенском пореклу. И зачудно како му је лице деловало младолико, лепо, безмало љупко, иако се увелико проносио глас о пашалијама–савезницима који су немилице зауздавали надошлу времешност (заузврат, сâм је Алах сведок шта су потраживали). Војска му се и акинције растурише подно Ушћа; с њим бејаху остали само крајишке војводе и јаничари. Сотоне! Ширило се и ван опасаних камених бедема. И они што су живели изван њих радоваху се што не морају ни послом да навраћају, нити у Доњи нити у Горњи град, иако је баш све, у потаји, жестоко мамило Ушће срећних сенки.

Београд (Врачар, Господара Вучића 173). У мом дворишту, како сам дваред напоменула, са прозором који гледа у земљу, густиш ижчикљалих коприва из камења и мени и даље загонетног биља, израстају храст и платан. На модрој страни расте храст са тамном сенком, на мутној платан с бледом сенком. И сенке им се мешају. Понекада је тамна, па ми се прозор – а ни ја у њему – уопште не разазнају, понекада је бледа па постајемо сенке под бледом крошњом.

Важна напомена. Већина података, коришћених у причи, измишљени су (уосталом као и у свакој бајци), и као такви наменски злоупотребљени.

Београд, јул 2002.

ОСУЂЕНИ

наличје

*На мојој пути ништа здраво није од гнева твога;
нема мира у костима мојим од греха мога.
Јер безакоња моја изиђоше сврх главе моје;
отежаше ми као тешко бреме.
Псалми, књига прва, псалм 38*

Од Велике Госпојине и време се мења, али се тог августа није променило. Сунце се дробило у најфинији песак. Сетио се Танас оног августа – било је то баш на Велику Госпојину – окаменио му се у сећању, па ни да мрдне. Ожеднео, и правац на врело; на врелу девојка од најфинијег песка – сјајна, бела, врела – млазевима ледене воде гаси набубрелу жестину (стршљени под мокром свилом); красуљак јој остао у плетеницама од јутрошње жетве. И замутио му памет – песак – жедно је исисавао стршљене преко мокре свиле, каљавим шакама цедио једрину (усахла од бола и неверице); откотрљала се бела једрина низ кланац, Танас за њом; омамила га исцеђена капља. Слине му улепиле бутине, груди, цедиле се у крв броћову; прашници му ожутели табане; девојачка вриска се дробила на сивоплави пелин. Али, измигољила се једрина; изабрала тамно бездно, наместо жутих крњака. Згажени красуљак у гавезу.

Све му то живо, окамењено стоји, у грлу. И не би се он враћао, али овај песак, помутио му памет, забасао. Затекао га је Гавран како спава, распојасан, у кукурузишту; између две стабљике поставио располовљени дулек, метнуо главу у влажно месо.

Био је исувише мали када се то догодило, али позна приче из парохије, позна и белег, живе му речи трговаца из голубачке утврде; пресреће их газда Јеремија, на слепо купује што му нуде, само да га саслушају; пропитује, да нису можда чули штогод о развратнику с белегом посред лица, па објашњава: »То га она ... знате ... својим ноктима обележила, пред Богом да га позна; псето погано ... шију му погану, пих! псећу му шију погану ...« шкргутао је истим жаром све ове године.

Страх га потерао кроз кукурузиште, песак; то он, раздрљен, с белегом у дулеку, уобличен, стваран! Јурио је; оштрице му секле лице, руке; разбацао приче крај дулека, белег развратников у нарамак упртио.

»Газда Јеремије! газда Јеремије!«

»Стрвина! Псина погана, довукло се, пашче!« знао је, док је грабио сачмарицу с прага.

Три праска се с грактајима измешали.

Умро је на оном истом месту где је 1368. године са смртним ранама, у истој крвавој локви, лежао преподобни Синајит Зосим; пре но што је искрварио успео је да изговори: ТУ МАНИ, МИЛОШЕ ОБИЛИЋУ; е да је којим случајем Танас могао да чује те речи ...

Крв је проговорила.

»Ту мани ме, оче Порфирије«, грабио је ружино трње.

Београд, април 2000.

Лаура БАРНА

Mat GORSKI

1980 -1982

* * *

(1980) I kao što se iz prvog slova zadnje nazire tek ako se reč koja ih sadrži prebrodi do pola, ni iz početka godine ne stiže se u njen zimski kraj a da se, pritom, ne pročešlja univerzalna proceduralnost središnjice - leta.

(Remotis arbitris).

Proceduralnost po kojoj, ako se izuzmu svi oni pužasti meseci miljenja oko sreće, tačno je utvrđeno šta i kako treba da se radi da se umnoži umeće (šta i kako podmetnuti ispod, čas pune čas prazne, celodnevne vreće).

Remissio: džak pun dana - svakog onog što se, za videla, stropoštava na dno istog, stalnog plana, po kome sve ovo i nije tako vidljivo kad ga mi takvim ne bi videli (remollientia), tako da, kad ga ne gledamo, ni ono se ne uznosi preko nade dovoljne za skromne mere dnevnog stana {mada je istina da se noć, u svemu tome, sasvim zgodno postavila pod vilice takvog stanja [ukrstivši svoje karte sa zubima stalnog tkanja, bacivši ih (šakom, kapom) očnjacima proticanja, recitando]}.

Dok protiče kao da se dotiče beskonačnog poravnanja - tako se predstavlja (tako i zvuči) sva ta tišina što se ne sklanja ispred (novogodišnjeg priznanja) bilo koje godine svedene na njene memorijske elemente (Viktorijanske lente tako finih, a opet nepouzdanih odlikovanja), u slučaju o kome se radi na elemente godine 1980-e: njena solo stanja.

(Recitativo secco).

Možemo mi da pričamo i ovo i ono, da se dovijamo na ovaj ili onaj način (da uobražavamo da se svaka od naših godina, ako ničim drugim, bar svojim trijumviratom - početkom, sredinom i krajem - utrostručila pred pojedinačnim zaboravima svakog od njih bez traga), ali to neće pomoći da se, kako god da se uzme, ne izgubi i trag baš takve jedne, koliko god oportunističke priče, i ona sama se ne svede na kalendarsko tavorenje (davno minulo vrenje), ridotto.

Ridendo castigare mores.

Pa ipak, o čemu pričati (praviti buku) ako ne o sopstvenoj spremnosti na žrtvu (mada ne i o tako dobijenoj požrtvovanosti onoga ko priča, samog po sebi okrenutog nečem nejasnijem i daljem), po čemu se, uostalom, ni godina u pitanju (1980-a) nije izdvojila ničim pogodnijim po ovog pripovedača [mada ni predstavila kao, makar i tako daleka, nešto što će, već koliko sutra, sa njim da nestane u juče (riverso, rivoltato)].

Sigilum-graphía: opisujući i tu, 1980-u godinu, prema tome, najbolje je početi od ličnog doprinosa njenom

opštem toku (sigillatio).

Preskočivši Januar, Februar, Mart, April i Maj (uzbudljivu reakciju na predstave kao što su Januarski Cor Leonis YU-e, tojest Majski sepulcralis T.-a, ne pripisujući toliko našoj odsutnosti iz predmetne zemlje koliko prisutnosti van nje), zgodno se dolazi do Juna, meseca koji, ni svojim imenom, ne poradja ništa osim nešto male sumnje u ono što, po opštem priznanju, pod kaputom plavog neba privija i nosi: par smušenih oblačića i pramićak apsoluta (dok se i on ne iskosi, pa u nulu sam odluta).

Dolaskom S. i A., leto nam je prošlo u nalaženju stana i neophodnog pokućstva za njih. Nakon što smo sve to našli, šetajući tržnim centrom iza zgrada u T. Parku dopuštali smo sebi čitave sate razumne priče – ni o čemu, doduše, što se, i inače, ne bi dalo svesti na formulu blagovesti: kako se, u svemu tome, rešiti svih loših vesti.

Ustvari smo se (“može se slobodno reći”), dok se A. (8) i B. (3) ne bi vratili sa ljuljaške ili česme (bila je tu jedna česma), ili se, zadihani, pojavili iz pravca Grčke crkve, R. i ja ispričali sa S. i više od mogućnosti koja se, sigurno, tek lenjo nudila iz takvog dana (isutog iz one, pre-sahle česme, sordamente).

[Pošto je, setih se, ustvari moguće da je ona Grčka crkva zapravo bila Makedonska, kad god bi se desilo da se u njenom dvorištu okupi pastva povodom kakve crkvene proslave, svadbenog veselja, šarenog vašara ili, to je bar prosto i sasvim jasno, zbog svakom vidljive, a opet neulovljive, smerne teskobe nedeljnih podneva punih tek tihog, spokojnog nemira naoko veselih, večnošću skrušenih (na moment praskavih), zbijenih ljudi, mi bi smo s’ decom (sa B. i A.) spremno odlazili do žičane ograde crkvene porte, odakle se svaka takva ceremonija, igranka (procesija), tojest sva ona (prosto-naprosto) etničko-glumačka poza i pompa, njih doimala iskrenije i brže - toliko da bi se, u nekoj kasnijoj prilici, uključujući i posete onih naših prijatelja pred kojima smo hteli da pokažemo kako nam deca dobro poznaju osnovne pojmove koliko neizvesnog porekla toliko izvesnog takta, njih dvojica namah složili oko odgovora na pitanje “Kako igraju Makedonci?”, počevši da mlate nogama i rukama koliko po nebu toliko po podu, skaćući, tojest, na način na koji su videli da se to radi na opisanom mestu: rivolgimento].

Kako je leto, u svemu tome, prolazilo kao jaje kroz oko (i skupilo se, sa druge strane, u Septembarsko žumance), najavljivanjem jeseni nije se moglo postići više od oveštalosti forme (Riegelwand), pa ipak, upravo to je bilo ono zbog čega su se (sa obe strane predmetnog doba) presijavali razni trofeji, u smislu da su se spolja isključivo prikazivali kao fazani, ćurani, tetrebi, jarebice i prepelice, a bili su samo (kao i uvek u slučajevima te vrste) iz Jula u Avgust izrasli vrapci (i, možda, poneka vrana il’ čavka, ili čak detlić – rafalna varka!) - namešteni na ivicu sezone kao na kljun postavljeni žmarci.

Ali jesen ko’ jesen: što joj se sviđi - to zaboravi, što joj zabridi - lupne ga po glavi.

Tako da se nismo ni uspokojili kako treba a već je došlo do kiše iznebuha [u Oktobarskoj bronzi i kap se drži

duha (poput ptičjeg mleka, vranjeg luka)].

I radja S.!

Ornatamēnte: rodivši se 13. Oktobra, S. nam nije dala da o tom mesecu menjamo uverenje - s' njom se tek držao bakra i bronze (ne prestajući da se penje). Iako se R. porodila teško, iz bolnice (WCH) obe su izašle zaodenuite lakoćom: R. umotavajući kćerku, S. razmotavajući život. B. i ja smo ih dočekali s' manirom letećeg pouzdanja - u beli "T-b." (koga smo, polovnog, kupili u Januaru te godine) stavili smo ih kao u golubovo krilo, órnis gála.

Jednom nogom u sreći, drugom u sezonskoj kleti - kao kada se mikrobaska lasta da na put bez presedana (preletevši noć za dana, sručivši se prema meti).

Pri kraju te, 1980-e godine, (prema tome) nije moglo da se desi da se ne sastave sneg i voda: kao i uvek kada se između ta dva vida jednog istog metastanja uspostavi put bez broda (ordre du jour), ni ovoga puta nije se trebalo mašati hoda da bi se došlo u svet pun svoda (bez i malo lošeg koda) - nijedno od obadvoga (neutrum).

Ni sam ne znam kako smo, u svemu tome, dočekali 1981-u, a da joj se nismo preprečili (da se nismo preprečili otsudnosti njenog časa), "jukstapozicijom" sna i spasa.

Tako je i bilo: čas koji je smenio jedno, započeo je drugo - dodavši još jednu godinu na spisak onih gornjih, klasičnih trofeja, iz nje smo, naravno, na isti, klasicistički način i istekli - u senci Ničea citirajući Orfeja:

"Glaubt es mir! - das Geheimniss, um die grösste Fruchtbarkeit und den grössten Genuss von Dasein einzuernten, heisst: gefährlich leben! - Verujte mi! Tajna najvećeg uživanja i najplodnijeg života je u opasnom življenju!"

Jer, imajući sad i Selmu, živote smo još zategli (primakli ih vrhu, vrenju), in summa.

02-4/11-15-26/06

* * *

(1981) "S' obzirom da je" vera u umešnost i opredeljenje direktno srazmerna entuzijazmu privrženika delatnoj misiji i rezultatskom oreolu (bis dat qui cio dat), ulazeći u 1981. godinu morao sam da "dovršim tezu", bona mente.

To se, nekako, samo od sebe nametalo, tojest moglo se osetiti još u ostacima stare (1980-e) godine, mada se najbolje videlo u rešenosti za ispit, koliko finalno uopšten toliko lokalno štur.

"Navolim", tako, na sve to (opašem se i dodatnom voljom), do leta završim teorijski deo i deo in praxi, u Avgustu i Septembru izložim ih pred komisijom (iako o "visokim akademskim zvanjima" kolaju razne priče, ideja je da se o njima ne priča, osim pred ispitnom komisijom, votum decisivum), Boga mi sam odahnuo

kada sam se našao na ulici medju mirnim svetom.

Te iste godine, dok smo se mi iz stana br. 2017 na XX spratu (u koji smo se preselili iz onog na XVI-om, dve godine pre toga) tek pogledom spuštali na jug (taj stan je i stvarno "gledao" na naznačen, južni deo T.-a, voluptuosus), A., i za njim S., otišli su avionom nazad (vratili se u YU, i, pošto reč YU znači južni lug – u našim su očima opisali krug, votivus), što govori da se, u svemu tome, praktično odigravao ceo jedan mali cirkus svetlosti i tame: nas koji smo ostali topio je sjaj, njih koji su otišli gutao je kraj - već potpuno progutani (svako svojim delom 'koloritne' game), od onda se ni na minut nismo proslavili (ni na tren se ne rešivši tako zgodne "fame").

Stat pro racione voluntas.

Tog se leta (1981. godine) zaposlim u "E. E."

(Volens-nolens).

O tome kakvo je to mesto bilo i na šta je ličilo najbolje govori podatak o saradnicima sa kojima sam sedeo u istoj prostoriji: jedan se zvao Dr. Ing. Dipl. Zbignjev, drugi Mr. Ing. Dipl. Andžej (osim što su bili, naravno, Poljaci, i titule su im zvučale "po Poljski", pardon - Europski).

(Volée).

Kod njih me je nerviralo što su bili napravili "klan" (bez mene su išli na piće i ručak).

Ali nisam bio razočaran poslom – (tu i tamo) uspeo sam i da ga začinim. ("U tom smislu" poslah čak i 'papir' za konferenciju: vis viva). Štaviše, toliko sam se bio zaneo sa strujom, tojest toliko sam se bio naelektrisao (vis vitalis) da sam iz "E. E.", posle pet meseci, [poput luka (el. korone)] preskočio u "G. E."

U "G. E."-u druga priča.

Osećao sam se kao svoj na svome - toliko su D. Cashmore, B. Peimman, J. Osborne, i Gordon Johnson znali da se smire, da sam umeo da pomislim da se činim i sam, grado.

I, pošto je "G. E." bio sličan s' "B. Elliott"-om, u njemu sam se slično i proveo: pevajući i radeći (orući i kopajuć), kao da se svet svodio na dve ruke i tri srca (deset dirki i šest ventrikula) - od doručja do motora kao da je put bez nula.

To je sve bilo u Novembru. [Taj prelazak iz "E. E." u "G. E.", tojest osećaj elektro-topline (con-grandezza)].

(Kad čovek samo pomisli da je otopljenje moguće i u Novembru, dodje mu da tu toplinu raspodeli na dve: jednu za sad, drugu za posle, tako bi sve jeseni imao pod kontrolom, gradévole).

De plano: koliko god da se ubrzavala prema svome kraju, 1981. godina se, kada se sve oduzme i sabere, zadržala tu negde: izmedju 11-og i 12-og meseca svoje staze skliske [puta kojim nije bilo šala proći ni u ono, a kamoli sada, u ovakvo vreme (i jedno i drugo puno praznog vrenja), nakon sve te jurišničke cike (vriske), a,

ustvari, jedne vrste ganutog smirenja].

Uzmimo za primer scenu u kojoj niz (takav jedan) put se (kao niz nirvanu) spušta(o) lažni sneg: pao pre nego što se podigla zavesa zime, vreme između Novembra i Decembra samo je on mogao da obmane znacima belje klime - to što se, drugim rečima, činilo da je prljavo (ili bar mrko), mora da nije ni bilo (ili bar ne tako grko); naprotiv, izbeljavanjem takva dva meseca ušli smo u satensku završnicu predmetne godine (1981-e) kao da se tu radilo samo i isključivo o zlatnom prekrivaču za njene srebrne mrve (de non praejudicando).

Mada se mora biti pošten i priznati da je, otprilike, tako nekako i bilo: tada se nije, tojest, ni moglo zamisliti da dodje do (bilo kakvog) značajnijeg finala, a da se, pritom, ne odvrne slavina zime i ne isteče pompeznost njenog starta (koliko god bila mala).

Pre nego što se završila, međutim, ta se godina (1981-a) oglasila i jednom žućom crtom: niz merdevine pregnuća spustivši poziv za podvig - odlazak na Januarski skup u P.-borough, kada se (zbog zaledjenog puta) do tamo moglo doći jedino pomoću pomisli na suncokret i olakšanje izazvano tim, žumancem premazanim biljem (de profundis).

I stvarno, "G. E." je bio zakazao "radni miting", tojest kompanijsko predstavljanje ('prezentaciju') ciljeva i načina poslovanja za naredni period, upravo u tom mestu (u O.), čime se, i pored najboljih namera, u njegovu (tog mesta) pristupačnost potencijalnim 'mitingašima' (u takvo jedno doba zime) polagalo više izvesnosti nego što je to bilo realno očekivati ("s' obzirom na okolnosti").

Ali mene to nije brinulo više od opaske saobraćajca.

(Decernens & decernatus).

Na kraju krajeva, ni P. (O.) nije iza obrve od diva (mora da sam mislio dok sam završavao čitanje poziva za taj 'kongres'), sa malo više pažnje (i proporcionalne sreće) automobil se može dovesti i pred njegovu trepavicu, dilatabilis.

Kako ta vožnja (ceo taj put, sastanak "u trajanju od" nekoliko dana, i povratak u T.) pripada početku godine iza ove (o kojoj se radi), ova se godina (1981-a), do tada, imala završiti kako je najbolje umela i znala.

Što se i desilo (koliko u startu, toliko bez kraja): mesecima u dosluhu sa R. i decom, ni završena škola ni započet posao 1981. godini nisu dodali ništa što se već nije uračunavalo u njenu porciju zaslužnog sjaja, dilucida intervalla.

Dilutio.

02-04/15-21-27/06

* * *

(1982) I pošto je skup u P. došao i prošao, šta se o njemu može reći a da se ne čačka još jedna prostrta činjenica (još jedan ogoljen 'fakt'), bez ikakvih izgleda na izmenljivost ('varijabilnost') onoga što se, i odoka, vidi 'u svetlu' već dešene i, prema tome, okoštale tojest okamenjene epizode (compactio), sastanka smišljenog da se održi i odloži u stranu, tojest u onu večnost u kojoj ima da ostane i kopni (compiacevole), da se u njoj umiri i stane, smanjujući se prema pravilima uobičajenog iščeznuća, dovodeći se na prvobitnu nulu, na ono čime se zaokružavao pre nego što je bio i održan (comodo), sad tako dalek (i snen), praktično nepodložan ovako vidljivom pritisku da se oživi i izvede na videlo ovog sumnjivog dana (Feb. 21, 2006), koji je dan samo zbog toga što vidno grabi sve što se pred njim pruža, a inače je noć.

A ko po noći smišlja već obavljen (negdašnji) put?

(Languente).

Iz Januara te godine (1982-e) još se nekako i moglo videti do njenog Februara (ili, da kažemo, Marta), ali očekivati vidljivost sve do ove tačke zgužvane panorame (raspolućenog horizonta) predstavljalo bi (i za sigurnijeg svedoka) neskromnost punu te geografije zbrke.

Zato bih ja - da skočim do Aprila.

(Lampyrís!)

Kako je počeo (taj mesec potočića i karanfila) tako sam dobio nalog za (svakodnevni) odlazak u "P. Crane" (N. Falls), povodom pomenutog povezivanja GE 1050MC i horizontalne glodalice PAMA i puštanja u rad tako dobitnog sklopa, lamellaris.

To je put od nekih sat i po, do dva, u jednom smeru (langsam aber sicher) - sasvim dovoljno da preko radio aparata u automobilu saslušam vesti iz rata između V. Britanije i Argentine (oko ostrva kome se nije moglo poreći da, budući na Marsu, pripada Njenom Veličanstvu, obligatus), zatim se (a za promenu) pozabavivši s' par stanica miroljubivijeg, maltene lažno-klasičnog formata (mada se barokom ne može smatrati i njihov mehanički odnos prema putničkoj dosadi industrijskog heroja, Strahanova povampirenog pregalaštvom moje malenkosti upućene sebi, strictissimo sensu).

U rečenoj fabrici sam se osećao lepo. (Čak sam pogoni-
ma prolazio kao službenik kroz službu - uvek spreman za vrhunce dana, malum necessarium).

Valjda sam tamo odlazio (i vraćao se) mesec, mesec i po dana. Sve dok se proleće nije prevrnulo na bok (i zaspalo pri tome).

Ali, od mog spavanja ništa - upućen na dvonedeljni "kurs" u Sch., NY (zajedno s' nekim Tomom, čijeg se prezimena više ne sećam ali se sećam da je odskakivao kada je išao prema automobilu), prvi put sam video to mesto ["ni ne sluteći" da će mi ono, deceniju i po kasnije, postati mnogo poznatije (numerosus) – cello se ugu-

ravši u treći deo ovog četvoroknjižja o boravišnoj konstanti lutalački nastrojenog radnika na sebi (nuere), skitnice po sopstvenim uvojcima sreće, čas razbarušenim čas svedenim na atomske lokne, čas uskovitlanim čas zaspalim u krilu (uvek začešljanim na putu ka stilu)].

Ничего.

Ono čega se skoro jedinog sećam sa datog školovanja (u tom smernom mestu) u vezi je s' filmom 'Reds – Crveni', koji smo Tom i ja (puni blage neverice pristiglih asketa) upravo u jednom od lokalnih bioskopa gledali.

Sećam se, dakle, da se (dosta pre početka filma) sala brzo punila domaćom klijentelom, publikom očito naviklom na finije prilike i kitnjastije mogućnosti domaćeg providjenja, onim tipovima ljudi, znači, koji se nikad ne moraju odgonetati više nego što to od njih zahteva njihov redni broj (broj koji čvrsto drže dok čekaju u redu za ganuto spokojstvo i doteran spas, paralogía), i kod kojih se ni sam pogled na okolnu situaciju i generalizovani raj ne da zamutiti prećutnim priznanjem po kome se sve ovo iz propisane dramaturgije (i ukroćene scene) može prebaciti jedino u nepropisni skeč, paralogismós.

Bile su to, prema tome, čitave porodice uvijene krotkim zajedništvom tih dva, ili dva i po sata (koliko je film trajao): otac, majka, baba, deda, sin i ćerka - svi sa slike s' koje grupni spokoj merka (čak i kad se, nad kamerom, usred neba punog blata otrežnjenje filmski hvata, parēgorikós) - čime su se omiljena predvečerja mogla samo predstaviti boljim, toliko je to doprinosilo fokusiranosti same šetnje (odlaska prema izlasku iz sebe), ustanovljavanju stvari kao tipičnih predstavnika zaokruženih celina (par ordre), pri čemu nije trebalo kročiti dalje od ulaza u Proctor's Theatre, u foajeu kupiti kokice i koka-kolu, u sali se ponašati uljudno i sa taktom (tek skinut mantil pažljivo presaviti i odložiti u krilo), ne prelaziti granice opčaranosti smislom (raddoppiamento), čak i kad se 1920-e godine J. Reed (1981-e W. Beatty) sa vozom Revolucije nadje u sred Centralne Azije (Baku), ne pomisliti da se zbog nadahnutog govora na multi-etničkom mitingu priroda ljubaznosti ima razotkriti poput kristalizovane latice uređene smeše (Radierung), a kamoli dozvoliti nagloj suzi da se zacari u iskusnom oku, raddolcendo.

Разжаловать: gledajući B. Warren-a & D. Keaton u datim ulogama u sred mesta kao što je Sch., koliko kicoški provincijalnog toliko zategnutog u samodovoljnost (koliko u jakni opuštenog toliko ukrućenog u kragni), koliko trgnutog dolaskom "Crvenih" toliko podleglog prolećnoj večeri punoj blagosti i ozarenja (rallentando), čini mi se da sam postigao surov krajnji cilj: da se virtuelnošću predstave odužim njenoj nameni, a da, pri tome, preko granice uzaludnosti ne animiram lokalno stanovništvo, terajući ga u galop umesto da nastavi kas.

(Rapidamente).

Utom se završiše predavanja u Istr. Centru (u Sch.), valjalo je naučeno primeniti, jedino je trebalo sačekati da se vidi šta će biti na svetskom prvenstvu u fudbalu, predviđenom da se te, 1982-e godine, održi u Italiji.

Ranimer.

Pošto je R. sa B. i S. bila otišla na mesec dana u Beograd, to sam prvenstvo gledao svuda osim u stanu. Najčešće bi se dešavalo da uspem da podstaknem još dvojicu, trojicu iz preduzeća da, za vreme ručka, odemo u obližnji tržišni centar i u nekoj od robnih kuća (punih televizora kao bolest pega) odgledamo bar po jednu utakmicu (sans-gêne); vikendom sam odlazio do G., budući da je i njegova porodica bila otišla tog leta - fudbal nam ga je (to "dugo, toplo leto", sancta simplicitas) zakotrljao prema jeseni samim činom svog zaokruženja.

Scadenza.

Sa finalem, došla je i ona (jesen puna povratka i šljiva, iako ih, ovih zadnjih, ovde ima manje nego onog prvog – povratka - u startu), ko se našao na pobedničkom postolju već je morao da se (ispod kišobrana) uspokojava sa pravedničkim gnevom (zar da se, zaboga, sve završi sa prolaskom kroz cilj!?), dok se stvari nisu svele na uljudnost mnoštva (i sve se vratilo u tačkice proputovanja, tardando).

[R., B., i S. su već odavno bili došli, deci sam kupio igračke u istom trenutku (i R.-i su se svidele - istovremenost poteza pred nastupajućom smenom, tasto solo): i u tom Septembru trebalo je biti oran i skočiti do Oktobra, dokučiti neprekidnost vanezonskog sna (i Novembar i Decembar već su bili pristali na prevršenost dna), nije tu imalo šta da se taktizira, temperare].

Ali ko će biti pametan i sagledati sve to malim belim okom?

(Dok se, za to vreme, pogled teši skokom, tempestozo).

Tarnkappe: proticanje kao samom sebi senka (ni u belilu se sa crnim ne cenjka).

Veliki delovi te jeseni meni su, ionako, bili dobro došli da "skratim vreme" do odlaska na IEEE-Iecon'82.

Tako da nisam ništa gubio prolaskom kroz sve one (prethodne) nedelje 10-og i 11-og meseca takve jedne godine (1982-e), pune nejednakih dvanaestina - meseci isečenih na njenom mitingaškom panju - zaogrnuti još jednom, ovom prilikom konferencijskom dvanaestinom (kao nebeskom lakoćom trasiranim putem).

U P. Alto sam, tim povodom i na takav, vazdušasti način (sulla tastiera), stigao (može se slobodno reći) ni rano ni kasno, negde oko polovine života, možda i malo naherentiji, doduše, ali zar treba tražiti dlaku u jajetu kada se ovo prepolovljava na pile i petla (pile da ode, pevac da dodje - i to otkukuriče, tardo).

Elem (apropos Konferencije) El Camino Real je ulica dugačka ko' put između P. A. i S. F. - produžavajući se kao vrat iz dinosaurusa, tojest dovodeći onog ko se po njoj (kao po nesigurnom sećanju) zaputio ka odavno zaboravljenom cilju, na takav neki (mastodontski) način se i gasi: kljovom o kljovu lupivši pred ždreloom sledećeg puta, o onom tada posvedočivši na način dobro svarenog cilja, ubiquitas.

Tom sam se ulicom, dakle, upućivao iz jednog od tih

mesta ka drugom, nakon slušanja C., S., N., & Y. u ortodoksnom 'lokalu' S. F.-a prebacujući se prema hotelu u P. A. kao bumerang plavkastim autobusom punim radničke klase nesvesne uloge koja se i mogla naslutiti u uglovima njenih (Meksičkih) očiju i nije (uvea), ali koja je sve više imala zagolicati taj pustolovni duh krstarenja sobom prema pomirljivosti stranačkih noći u takvom jednom "miljeu".

Jer samo na taj način, na način dobro predjenog puta (kanalisanog hodom izmedju kanonskih godina o kojima se radi ovde, Urlaub), mogla se, pri kraju te, 1982. godine, istaći kandidatura za 1983-u, godinu koja se, ionako, imala preći dvaput više: da bi se, nakon što sam ga izgubio u "G. E.", posao našao drugde, i da se rodi M.

Fac totum.

02-03-04/21-01-28/06

Архив у оснивању

У Заветинама већ годинама постоји идеја да се оснује један Архив у оснивању, у коме би се чувала како архива ЗАВЕТИНА, тако и писаца окупљених око Заветина. Можда су се стекли услови да отпочне остваривање ове идеје покретањем истоименог Блога? Узгред буду речено, Заветине су у минулих четврт века, покушавајући да се боре са уским грлом издаваштва у нас, покретале разне ствари, пројекте, који нису могли да буду остварени, из више разлога. Ову подрубрику отварамо одломцима текстова, из неостварених издавачких намера...

*

По повратку са свршеног школовања у Паризу, Мика је у Београду отпочео - по сведочењу његовог пријатеља Михајловића - рад у три правца, једновремено и са истим одушевљењем: на науци, риболову и свирању. Риболов је обављао као мајстор великог стила, као високо музикалан, свирао је за своје лично задовољство, најпре сам у својој кући, али је желео да састави и "мало друштванце", да би свирање било изразитије. Често је Јеленка Михаиловића уверавао да необично воли српске народне мелодије онако како их свирају "емпирички свирачи" (без нота). Ради тога је залазио у све кафане, где је свирала која дружина, да би научио нове мелодије које није знао. Јеленко му је најчешће правило друштво у таквим приликама. У оно време најпознатије су биле такве свирачке дружине "Мија Јагодинац", "Андалија", "Тројица Зајечарац", "Јова Јаре" и други. Што је више слушао те дружине, то је више у њему расла жеља да састави и своју дружину. Прилика за то указала се за време бербе грозђа у његовом винограду на Топжидерском Брду 1893. Берба му је увек чинила једно од најмилијих задовољстава, и увек ју је обављао уз припомоћ најинтимнијих пријатеља са којима се дружио. Кад се заврши берба, измуља грозђе и све то смести у бачве, онда настане вечера и весеље са свирком и песмом. Те 1893. сваки од позваних пријатеља је дошао на бербу са својим инструментом за свирање. Тада је Мика предложио да оснују засебан оркестар и да се повремено састају код сваког редом. Сви су одушељено прихватили и заветовали се да ће се увек састајати кад мајстор Мика позове. Тако је спонтано постало прво свирачко друштво Микино, које се састојало од квартета и бубња. Прву виолину, као примаш, држао је мајстор Мика, другу виолину Коста Ј. Борђевић, машински инжињер, контрабас Душан Протић, чиновник Управе фондова, а Јеленко Михаиловић бубањ.

У јануару 1896. Мика је своје свирачко друштво "Суз" проширио у оркестар осредње композиције са повећаним бројем виолина и брачева, једним челом, још једним контрабасом и другим инструментима. Тада је оркестар имао 12 чланова. Друштво је установило свој назив и своју славу. Са новим члановима Мика је држао нарочите састанке у кућама појединих чланова ради вежбања, како би сви схватили манир његовог свирања и његових скала, интонација. Основни тон Микиног свирања био је виши од основног тона ноталне музике. Микино свирање имало је пет интонација са овим називима: "СУЭ" (одговара интонацији Ц-дур), "кралеска" (Д-дур), "дур" (Г-дур), "реј" (Е-дур) и "реј од реј". По првој интонацији друштво је добило своје име.

Чланови друштва "Суз" били су стални. Само у случају да неки члан буде премештен из Београда, или у случају смрти кога члана - упражњено место се попуњавало избором новог кандидата. Мика је примао само оног за кога

он и чланови знају : да је неоспорно поштен и честит, да је савршен свирач, да је севдалиске природе, да је спреман до и на састанак у свако доба и без поговора, кад год буде позват.

Репертоар музичке дружине "Суз" био је врло обилан. Бројао је преко 700 мелодија народних игара, 240 мелодија народних песама и око 90 других народних мелодија са целе територије Југославије. Од тог броја, преко 300 мелодија народних игара давно су биле већ изостављене из праксе и ниједна свирачка дружина није их свирала, осим Микине. То су, међутим, компликованије композиције и ванредно пријатне и севдалиске. Да би се и оне сачувале од заборавља, Мика је у јесен 1940. године на молбу управе Београдског радија, са неким члановима друштва "Суз" 15-20 дана устопце свирао те заборављене мелодије у студију, где су преношене на грамофонске плоче. И кад је све већ било готово, избио је рат и приликом бомбардовања разорењем Београдског радија, уништене су и те плоче! Том катастрофом и смрћу Микином нешто касније предате су дефинитивном заборава!

По повратку из заробљеништва, Мика је у три маха сазивао четири последња члана на интимне састанке за време окупације (1942). Говорило се о обнављању друштва "Суз", што је он веома јако желео. Уговорено је са новим члановима: да се први састанак нове екипе одржи свечано, чим држава буде ослобођена немачке окупације, и Мика је једва чекао да се та прилика укаже....

Да би Микино друштво "Суз" имало прилике да се одужи многобројним својим пријатељима, који су га у току године позивали на весеље у својим домовима, Мика је предложио да друштво утврди један такав дан у години када ће угостити све своје домаћине и пријатеље, и да се тај дан сматра као слава друштва. По препоруци ондашњег митрополита Михаила, са којим се Мика изближе познавао, друштво је фиксирало дан црквеног празника Св. апостола Филимона, 5. децембра, после завршене бербе грожђа и кад почиње прво отакање³ вина. Тако је установљена слава друштва "Суз". Прослављена је први пут 1896, кад је остварена давнашња Микина жеља да има свој "пун оркестар". Поред редовне славе, тада је установљена и "патарица". На славу су позивани само мушки домаћини и пријатељи, а на патарицу они исти са свима својим фамилијама (без деце). Слава је одржавана утврђеног дана, а патарице доцније; на 3-4 месеца, једног подесног дана после славе.

За славу и за патарицу чињене су велике припреме. За огроман број званица, бивало их је по 500 и више особа, требало је спремити добру вечеру. Ради тога је Мика са свима сузовцима и својим момцима-аласима ишао у лов већ на 10-15 дана пре славе, свакога дана. Сав се лов чувао у баркама и све што се тих дана удови, потроши се за славску вечеру, патарице. Вечера се састојала од спремљених разних риба, а и од других печења. Специјалитет таквих вечера била је нарочита "Микина аласка чорба" коју је он сам спремао по свом рецепту, а који је био његова добро чувана тајна. Открио ју је само једној особи, члану породице једног члана друштва. За покриве режиских трошкова, сваки је гост био дужан да при доласку приложи у "марамче 20 гроша готове паре" (4 динара). Гости су за време вечере служили само чланови друштва са својим мајстором.

Пре вечере обављало се сечење колача и мало послужење. После вечере б" думбус и бал". Вечера, думбус и бал увек су били проткани разним друштвеним традицијама, а Мика је нарочито полагао на то да се све друштвене традиције стриктно изврше....

(одломци из **Цјеломудрија**, часописа од кога се одустало. Уместо тога часописа покренут је истоимени Блог, који се налази на интернет адреси <http://www.zavetine.blogspot.com>.)

ВАПАЈ ИЗ КАРАНТИНА КАРНЕВАЛ КРАЈ ШУМСКЕ РЕКЕ

*(Из Поговора Саватија Иг. Митровића, тисан
пред његов неочекивани крај, 2001)*

Када се средином 1993. године појавила књижица од 50. - ак страница FLORA DE LA MUN E (**краљ хомоља**), сви су тих десетак објављених песама, читали као песме Боре Мишљеновића (1919 - 1977), које је само *сакупио, средио и на свет издао Мирослав Лукић* (1950), у то време аутор само три књиге, непознате најширој читалачкој јавности. Књигу је објавио у занемарљивом библифилском

тиражу од 105 примерака, старији песник Миодраг Тодоровић (1930 - 1994), који је следеће године преминуо од тешке болести... То прво издање, штампано поводом десетогодишњице постојања ЗАВЕТИНА садржало је и Додатак *Колекције Заветина, У сусрет десетогодишњици, Летопис ЗАВЕТИНА и Писмо из карантина*. Последњи текст у том издању је потписао *Домаћин славе или колачар*. Није то било само писмо једног човека из његове родне земље, претворене у карантин. Био је то вапијући глас из карантина једноумља; крик оне друге, непознате, и скоро угушене Друге Србије. Касније су **Песме Боре Мишљеновића** са кратком белешком о њему биле прештампане, као последње поглавље Лукићевог романа *УЈКИН ДОМ* (Београд, 1997). У ствари, овом књижицом је Лукић најавио један страшни карневал разисторије на Балкану, али и себе - као великог песника, занимљивијег и убедљивијег у сваком погледу, од многих књига и његових вршњака, али и других књига много познатијих и хваљенијих српских песника. Да је реч заиста о изванредној књижици, схватио сам одмах, али схватао сам то и касније: када бих пожеleo да читам добру поезију, нелажну, српских песника друге половине 20. века, машио бих се за то прво издање..

Упознавши песника, и написавши низ текстова и о неким другим његовим књигама, објављеним после *Песама Боре Мишљеновића*, предлагао сам да штампа и друго издање те књижице; понудио сам да напишем кратак поговор; али Лукић је то одлагао за нека друга времена. Не кажем да је овај песник подицењивао поједине своје песме објављиване у часописима, и другим његовим прозним књигама; једноставно, он је тај "вишак" носио као нешто сасвим природно; радио је на другим стварима; објављивао друге ствари. Трудио се да учини доступним и *онај део његовог песничког опуса, који је стицајем многих неповољних околности, деценијама чамео у фијокама*. Покушавао сам не једном да га уверим, да је његов труд разуман, али сам истовремено саветовао да би било добро да прештампа посебно *Песме Боре Мишљеновића* под другим насловом - **КАРНЕВАЛ КРАЈ РЕКЕ**, јер тих десет песама су савим довољно да се стекне први и главни дојам о њему као песнику. Тако је настала ова књига. Све песме из првог издања овде уврштене, прештампавају се, онако како су први пут објављене. Са тим песмама, Лукић стоји раме уз раме, са највећим српским песницима 20. века, написаћу и њихова имена: Дучић, Ракић. Лукић није патетичан, као Растко Пертовић, не говори неким чудним циндарско - српским језиком као Настасијевић; није сентименталан као Црњански. Поштенији је и савеснији од Попе, Павловића и Раичковића, Ракитића, Нога, Максимовића... На крају смо се договорили да поновљено издање ове књижице изађе, као библиофилско, са најкраћим могућим мојим поговором, и допуњеним *Био - библиографским досијеом о његовом целокупном стваралачком раду*. Брзо сам окончао тај посао, захваљујући околности, да сам највећи део посла већ био обавио (в. у њизи **НА ВЕТРУ, НА ЧИСТИНИ, НА ВИСИНИ**, Париз - Београд, 2000, 260 стр.; поглавље *Био - библиографски досије*, стр. 205 - 215). Копију рукописа послао сам Лукићу, али он је и даље отезао са објављивањем. Није прихватио моју сугестију, да у том евентуалном другом издању буде објављен и његов животопис, јер би у том случају, како ми је рекао у телефонском разговору, то било *нападно, претенциозно*. Сматрао је да је боље да се објави, уместо тога, његова кратка биографија, која би била потпуна у том смислу, што би узела у обзир све реле-

вантне податке, све што је објавио до тренутка када рукопис КАРНЕВАЛА одлази у штампу...*

С. Иг. Митровић

*Митровић није дочекао да види објављени примерак другог, поновљеног издања Лукићевог КАРНЕВАЛА КРАЈ ШУМСКЕ РЕКЕ. Умро је; рукопис који је он приредио за штампу доживео је судбину заточника фијоке. Поговор који је Митровић написао пред своју смрт, био је дужи; скраћен је. Скраћено је оно што се може, у културној јавности, доживети као хвалидбени клише, иако је хвала имала своју дубљу основу. Исто тако, Библиографски досије о Лукићу, после 9. октобра 2002. године и објављивања УМЕТНОСТИ МАХАГОНИЈА - Дела у 32 књиге, због промене ситуације, морао је бити допуњен, као и *Биографија*. Прихватио сам се тога, не баш сасвим незнатнога посла, како би договорени концепт другог издања ове књиге био заокружен. Лукићева *Биографија* је преузета из његове нове књиге ТРЕЋА СРБИЈА, а у Митровићев *Библиографски досије* су уграђени сви нови подаци о објављивању Лукићевих радова. То је пре свега учињено и због песника, али још више из пијетета према Митровићу, али из пијетета и према првом издавачу, *Тодоровићу*.

У Библиографију је унето, и све оно што је Лукић у међувремену објавио. Дакле, Митровићев Библиографски досије је претрпео темељну нашу редакцију (у обзир је узето све што је Лукић објавио до јануара 2003. године). Наравно, и таква Библиографија ће већ крајем 2003. године бити - непотпуна. Али ће онима, који долазе после, у много чему бити олакшан труд. Иако обогашено, ово друго издање, није прешло обим првог. *Напротив*. (Крајем децембра, 2002.)

*

Другима је било суђено да сачине **Библиографски досије М. Лукића, писца полиграфа**, који би био потпунији; и обухватио и оно што је Лукић последњих година објављивао, закључно са мартом 2003. године. (...)

У студији **НА ВЕТРУ НА ЧИСТИНИ НА ВИСИНИ: мит и метафора: увод у опус Мирослава Лукића и 1 уметност махагонија** (коауторском делу Александра Лукића, Саватија Иг. Митровића, Батрића Џеровића, Мобаров институт / Editions SEC TTO CAESAREA, Paris Београд, 2000, 260 стр.; *доштампано издање из 2002*, које поседује Народна библиотека Србије у свом фонду), објављено је у оквиру поглавља **ЧИСТИНА КОНАЧНА Био - библиографски досије**, стр. 205 - 215. Дата је исцрпна *Библиографија објављених радова Мирослава Лукића 1968. - 1999 (2000) (мислови, часописи, антологије зборници)*. Као и **Био - библиографски податак о Лукићевим књижевним радовима објављеним као самосталне књиге**, где су побројана скоро сва издања Лукићевих књига објављених до 2000. - те године. На крају је дата и (селективна) **Библиографија објављених радова о Мирославу Лукићу** (која броји 45 објављених радова).

Разрешили смо и неколико Лукићевих псеудонима: **Ђеи Јован Пек, Марко Рошуљ, Анђељко Пудин, + Слободан Трујић, Мида Банкер, Аноним**... Вероватно ових псеудонима има и више? ; неки сигурно никада неће ни бити разрешени? Тако је, парадоксално, и писац Лукић помогао савременицима у властитом скривању!! Зашто? Био је песник, писац, а одбијао је да то буде по сваку цену... У једном од његових најобимнијих и вероватно најбоњих романа ..., нашли смо прештампане многе текстове и стихове, претходно објављене у часопису ЗАВЕТИНЕ Плау утра, и другде, под именима Долон Мосиног, Марка Рошуља, Миде Банкера, а у књизи Лукићевој ВАЦАРИ ХИПЕРБОРЕЈЕ, Београд, 2002. (објављене у оквиру Лукићевих ДЕЛА) и текстове претходно објављене по часописима потписане Ђеи Јован Пек, Аноним... итд. Зар Лукић није и песме из романа УЈКИН ДОМ, прелиминарно, објавио под именом Боре Мишљеновића? Пошто ће овај **библиографски досије полиграфа** бити објављен на крају **КАРНЕВАЛА КРАЈ РЕКЕ** [књиге песама која је практично 3. издање - невелике књиге **ФЛОРА ДЕ ЛА МУНЂЕ (Краљ Хоноља)** (прво је објављено 1993. године, друго у оквиру романа, као последње поглавље УЈКИНОГ ДОМА, Београд, Апостроф, 1997), *треће* - ово, али под другим насловом (према идеји С. Иг. Митровића, и у сагласности са песником)], згодна је прилика да се на то подсети, укаже, колико будућим истраживачима и тумачима Лукићевог богатог опуса, толико и данашњим евентуалним преводиоцима Лукићеве поезије на друге светске језике Јер КАРНЕВАЛ КРАЈ РЕКЕ, није само добра и уверљива поезија једног песника, већ и *леп пример полиграфског, помешаног начина писања*. Наш библиографски досије зато обухвата 3 целине У првој су дати - библиографски подаци о томе шта је и где све Лукић објављивао у периоду: **1968. - 2003** (листови, часописи, антологије, зборници...). У другој целини су дати библиографски подаци о свим Лукићевим објављеним књигама (рачунајући и тешко доступна библиофилска издања - поседује их Народна библиотека Србије у свом фонду!), закључно са овим издањем. У трећој целини је дат песников **Животопис** (скраћена и ауторизована верзија претходно објављеног у књ. НА ВЕТРУ...), избор оцена критичара, и резиме на енглеском (преузет из другог издања Лукићеве књиге **КРАЉЕВСКЕ ИНСИГНИЈЕ**, према изричитом налогу пок. С. Иг. Митровића). Избор критика је максимално сужен, јер КАРНЕВАЛУ КРАЈ РЕКЕ, нису потреб-

не посебне препоруке из друге руке, водоноша са извора и критичара; евентуални читалац се сам може уверити читањем...

Закључак : Лукић почиње да пише и објављује поезију врло рано (1964 / 1965), повремено, а редовније објављује од 1968 / 1969. године (*Мале новине, Наш глас, Браничево, Младост, Чик, Весели свет, Студент, Књижевне новине, Радио Београд, БОРБА...* и т.д.). Овом библиографијом није све обухваћено (треба и даље истраживати период и периоду 1965 - 1969). Дакле, и ова је библиографија непотпуна; она ће то бити већ месец - два, после објављивања ове књиге, имајући у виду *Лукићев темпо објављивања*. Она може бити драгоцен подстицај другим, акрибичнијим библиографима, јер је главнину дала. Овај и овакав **библиографски досије полиграфа** потврђује, конкретно и директно, на делу, проверљиве податке и чињенице. Потврђује да у Лукићевом стваралаштву *постоји непрекидност, од најранијих, школских, до данашњих дана*. Због тога овај рад може користити и будућим библиографима и свим другим књижевним истраживачима, тумачима...

Дим. Лук.

Писма наших читалаца

Džojcs u Beogradu 2008/Joyce Belgrade 2008

Fri, March 21, 2008 1:07 am

Poštovana/Poštovani,

Poslednju nedelju ovog meseca, od 25 do 31. marta, u kulturnom životu Beograda obeležiće manifestacija posvećena Džeјmsu Džojcsu. Njen središnji akademski događaj biće konferencija *Džeјms Džojcs*/Centar* i obod*, ali ona je samo deo bogatog i raznovrsnog programa koji se ovom prilikom nudi.

Uz književna predavanja i predstavljanje knjiga, koja zakoračuju izvan stručnih i univerzitetskih okvira, naša publika imaće priliku da o Džojcsu nešto više sazna zahvaljujući izložbi o njegovom životu i radu i dokumentarnim filmovima, gledajući ekranizacije piščevih dela ili čak prisustvujući izvođenju popularne muzike koju je u njih uneo. Irska, zemlja na rubu Evrope, i Džojcs, njen najbolji predstavnik u književnosti – koja je danas na obodu modernih civilizacijskih interesovanja – nas se tiču mnogo više nego što se to na prvi pogled čini. Stoga će svetski priznati predavači i umetnici iz Evrope (Deklan Kajberd, Fric Sen, Danijel Ferer, En Fogarti, Sem Slout i dr.) govoreći o Džojcsu, irskoj, engleskoj i evropskoj literaturi, književnom i političkom prožimanju, govoriti zapravo i o današnjem dobu i svima nama u njemu.

Detaljni i u međuvremenu obogaćeni program manifestacije može se naći na ovoj web stranici Književnog društva James Joyce<<http://joycesocietybelgrade.blogspot.com/2008/02/pr eliminary-programme.html>>, pokretača ovog poduhvata, gde se o svakom događaju i učesniku ponaosob i preciznije govori. Uz ovo *Društvo*, kako bi se manifestacija održala, nesebično su se založili *Kulturni centar Beograda*, *Filološki fakultet* i *Biblioteka grada Beograda*, *a bez pomoći pokrovitelja,* **Ministarstva inostranih poslova Irske* i *Ministarstva kulture Republike Srbije*, Beograd bi ostao uskraćen za bogatu senku Džeјmsa Džojcsa koja nad nama još uvek negde lebdi.

Mi vas još jednom pozivamo da sledeće nedelje zavirite u jedan tuđi a nama tako bliski svet, svet literature Džeјmsa Džojcsa.

"James Joyce Society Belgrade Society Belgrade" joycesociety-belgrade@gmail.com

(Književno društvo James Joyce. •Локација: Belgrade : Serbia
Основни подаци: Književno društvo James Joyce osnovano je 2007. godine kao nevladino, nestranačko i neprofitno udruženje građana, sa sedištem u Beogradu. Osnivači ovog društva su: Jovica Aćin, pisac i urednik/izdavač; Đorđe Balmazović, grafički dizajner; Gojko Božović, pisac i urednik/izdavač; Predrag Brajović, pisac;

Srdan Vučinić, filmski kritičar; Adrijana Marčetić, profesor univerziteta; Milovan Marčetić, urednik književnog časopisa; Ivana Milivojević, nezavisni naučni istraživač; Dušica Parezanović, urednik kulturnih programa; Tanja Popović, profesor univerziteta; Dragan Protić, grafički dizajner; Ivan Radosavljević, urednik/izdavač. Predsednik društva je Ivana Milivojević. Književno društvo James Joyce nastoji da uz saradnju sa akademskim i kulturnim institucijama u Republici Srbiji i van nje približi dela Džejmsa Džojlsa i njemu bliskih autora i izučavalaca veoma širokoj publici; takođe, ono će razvijati obostrane kulturne veze sa Irskom i zemljama čija književnost srpskoj javnosti predstavlja podsticaj, trudeći se da i vlastitom izdavačkom delatnošću doprinese stvaranju i promociji autentičnih književnih i umetničkih vrednosti.)

Mon, March 17, 2008 4:22 pm

Hvala za pismo. Bilo bi mi drago da se moji tekstovi prezentuju javnosti kroz Vascasopis ili slična izdanja. Takođe bi mi bilo drago da dobijam Vase publikacije u elektronskoj formi ukoliko to ne iziskuje troškove.

O sebi dajem elementarne podatke: Rodjen u Kladovu (1959), gde živim i radi u svojstvu sluzbenika Uprave carina.

Diplomirao na Pravnom fakultetu u Beogradu. Autor niza rasprava iz oblasti upravnog i ustavnog prava, objavljivanih od strane Udruzenja pravnika Srbije, Ministarstva finansija, Uprave carina.

Autor istoriografskih radova koje su objavljivali SANU, Patrijarsija SPC, Muzej nauke i tehnike Beograd, Jevrejski istorijski muzej, istorijski arhivi u Zajecaru i Negotinu. Autor osam monografija od kojih je vecina objavljena u Beogradu...

Pozdrav,
Ranko Jakovljevic

Уз овај последњи двоброј
ИДЕНТИТЕТА за 2007. годину

Ево, успели смо, некако да објавимо онолико бројева овог часописа, колико смо и обећали, започињући тај мукотрпан посао. Сећате ли се шта смо питали на почетку?

“ Уочи Ђурђевдана 2007.

Dragi naši saradnici i čitaoci,

Hoćemo li novi časopis **IDENTITET**?

Da li hoćemo ovakav? Ili onakav? Kakav? Hoćemo li još jedan mrtvav časopis, u nizu? Neaktuelan? Sterilan? Daleko od svega?

Da li smo spremni da pomognemo? Pretplatom? Ili na drugi način?

Ne čujemo vas...

Hoćemo!

Nećemo!

Oglasite se. Da vas čujemo. Nemojte okasnuti! Kao puževi iz savremenog vica.

Završimo ovaj dvobroj novopokrenutog časopisa spomenutim vicem: *Idu dva puža ulicom i jedan pita drugog: Hoćemo li bioskop? - Važi, šta se daje sledeće godine?*

Uredništvo **IDENTITETA**”

Исто можемо да питамо и сада, јер даље излажење овог часописа подоста зависи и од сарадника и читалаца. Круг читалаца овог часописа се шири, не и претплатника. Инсистирали смо на теми вредновања и превредновања, јер је време за окончање тога тешког посла одавно дошло у српској култури и сталних претплатника на Идентитет повећати овде друге године излажења? Видећемо. Ми покушавамо да будемо независни, иако је то веома тешко данас, као уосталом и јуче, и пре деведесет година...

Одговорни уредници и власници
Мирослав и Димитрије Лукић
063 / 7 669 853